

સરોવરની સુંદરી.

૧૨૨૧૪

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૨૧૪ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ રાસો વાચના સુંદરી

વિષય ૬-૧૩

ૐ
શ્રી સરસ્વતૈ નમઃ ।

સરોવરની સુંદરી

— વા —

૩ (સચિત્ર) “ગુલાબનું ફૂલ.” (સચિત્ર)

લેખક — “પુણ્ય”

— તે —

(જળસમાધિ, રાગ ભરથરી, રગમા ભગ, સુધરેલી સરલા,
વીણા-વેલી ભાગ ૧-૨, ખૂની કાણુ ? ચોકટનો એકકો, લાલનો
એકકો, રાક્ષસી-ફૂતરા, ઈલાદિના કર્તા)

પ્રકાશક —

હરીલાલ જીવણલાલ ઠક્કર.

નવજીવન ચિત્રસ્તકાનય ”

ટાવર રોડ-સુરત

(સર્વ હક પ્રકાશકને સ્વાધીન છે)

પ્રથમાવલિ

સંવત ૧૯૮૧

પ્રત ૨૦૦૦

મૂલ્ય માત્ર બાર આના.

વિષયાનુક્રમ.

“પુષ્પ-સ પ્યા.”

શિર્ષક

(૧)	સરોવરની સુદરી.”
(૨)	“સ્નેહીને ભરોસે”
(૩)	“વિશ્વાસઘાત.”
(૪)	“દગો”
(૫)	“વીરાનું ચૂરાતન”
(૬)	“પ્રાણુઘાતક પુષ્પ”
(૭)	“મધ્યરાત્રિનો મહેમાન.”
(૮)	“બનાવગીર”
(૯)	“ભય કર સમાચાર”
(૧૦)	“રાજકુવરીનું હરણ”
(૧૧)	“એક ચુમી”
(૧૨)	“શકિત હૃદય”

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ પ્રકાશક
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ રજીસ્ટર્ડ
૧૨૨૧૪
૭-૧૨

જરૂર મગાવો શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનની ત્રણ રંગની છબીવાળી.

ગઝલમાં ગીતા અઢારે અધ્યાય સાથે સુલ્ય માત્ર આઠ આના

વી પી થી તેર આના થશે, માટે નવ આનાની ટીકાટ બીડા.

શ્રી મગલા પુસ્તકાલય.

ટાવર રોડ-સુરત.

સુરત બરાનપુરી ભાગળ, ભાજવાળી પોળ, અનાવિલ લોજની બાજુમાં
આવેલા શ્રી “અનાવિલ બહુ” પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં ગોવિંદજી
કાશિભાઈ નાયકે છાપ્યું

“ પ્રસ્તાવના ”

સુષ્ણ વાંચક બહુ !

ડિટેક્ટીવ નવલકથા લખવાનો મ્હારો આ પચમ પ્રયાસ આ વાર્તાનું કોકડું જે કે કેવળ કલ્પનાના તરંગો ઉપર ગુથવામા આવેલું છે, છતાં એમા બહુધા બનવા યોગ્યજ બનાવો આવેખવામા આવેલા છે.

જે દેશમા ભીમસેન જેવા દશ હજાર મણુના વજન ઉચ્ચનાર ગદાધારી ! અજાયમ એવી લાખોની કીંમતનો કાઢીનર ! કરોડોની એવી રત્ન જડીત કાસકી, (કાઠૂ મારવાડીની પુત્રીની) પારસમણી, મયૂરાસન, તાજમહેલ તથા અજાયમ એવા અમરદૂળ જેવી અલૌકિક વસ્તુઓની માન્યતાને સ્થાન છે, ત્યાં આ લેખકના આ કલ્પનિક ગુણાભના ફૂલ અને સરોવરની સુન્દરીને પણ સ્થાન કા ન હોય ?

કેવળ મગજ શક્તિની બીલવટ ! અને નિદોષ જ્ઞાન સાથે ગમ્મત સિવાય આ પ્રકારની નવલકથાઓ લખવામા અન્ય કશાય વિશેષ હેતુ મ્હોટે ભાગે નથી હોતો, પરંતુ એ ઉરાત મ્હે આ નવલકથામા કમ્પક વૈચિત્ર્ય, આકર્ષણ, મોહીની, ચમત્કૃતિ, કલ્પના શક્તિની પરપરા અને ચેતન જેવા રસ-પૂર વહેવડાવવા અને પૂરવા શક્ય પ્રયાસ લીધો છે. એ પ્રત્યેક વાચક ! સહજે જોઇ શકશે

જનસમાજ સમક્ષ આ વાર્તા દ્વારા લેખક જે જે વિષયો મૂકવા માગે છે, તેમા “ ગદીબીનો હૃદયભેદક ચિતાર, બહારવટીઆ હોવા છતાં એક પવિત્ર જીવન ગાળી શકાય, શકીત હૃદયના સાહસ તથા પાછળથી પસ્તાવા અને સત્તાનો મઠ એમા પ્રધાન પછે છે.

અતો આ પુસ્તક દ્વારા મ્હારા મનમા ધારેલા શુભ મનોરથ પ્રભુ ! પાર પાડે ! અને જનસમાજ મ્હારી આ કૃતિને પણ અન્ય કૃતિઓની માફક હર્ષથી વધાવી લે ! એવી ક ઇક સ્વાર્થ ભરેલી આખોએ અને આશાએ વીરમુ છુ-

સંવત ૧૯૮૧

આષાઢ પૂર્ણિમા-

મવદીપ સાહિત્ય-સેવક “ પુષ્પ ”
ગમનલાલ હીરાલાલ બઢામી

વાડીફળીઆ પગથીઆશેરી સુરત

परम प्रिय स्नेही -

लाभ श्रीमन्लाल देवाशंकर ज्योतिषी

अभिलषु जीवनपथ त तमारा प्रेमभीना देयाभा
आ "पुष्प" नी स्मरण-परिमल अनिराम प्रसरतीज
रहे । तथा पगवे पगवे गुर्जर-गीरानी सेवा
भावनामा प्रोत्साहन प्रेरतीज रहे ।

अे ! अेक मात्र आशाथी ।

आ अक्षरस्वरूप शारदा-सेवा नामे

“ गुलाबनु कूल ”

सानंद धर धु, आपना अक्षुत्व तरीकेना प्रेमने यरणु ।
हृदयाकित राभने । आ स्नेहीना स्मरणुबिहूनी
सुवास, सहैव ।

समर्पनार - प्रेमभीना “ पुष्प ”

સરોવરની સુન્દરી

૩૩૩૩ વા ૩૩૩૩
“ગુલાબનું ફૂલ”

પૃષ્ઠ-૧ લું.

“સરોવરની સુન્દરી”

અમીરી છે અભિમાની ગરીબી નત્રતાવાળી,
અમીરીના ઉમગોથી ગરીબીની મઝા ન્યારી
અમીરીમા નથી ઇશ્વર ગરીબીમા ગરુડધારી,
સુખનાં સતો તથા શબ્દો “ગરીબાધુજી ગુણકારી”
“કહે! કહે! એ નરાધમ અમીર! કે ગરીબી એ શુ ગુહનો છે?”
“અવમત્તા! એ તો આરસીની માફક ચોકખુ છે”
“શુ?”

“એજ! કે અમીરી એટલે ઇશ્વરી બક્ષીશ! ગરીબી એટલે ગુલામી”
અમીરો શેઠ છે! જ્યારે ગરીબો તે ગુલામો છે,
જગતના ઇશ્વરી હકમા અમીરોનાજ નામો છે
અમીરી એટલે બીજી સમજવી ઇશ્વરી સત્તા,
પ્રભુને ઘેર પણ પૂછો ગરીબતા ભાવ છે સરતા

અરે ! એટલું જ નહિ ! પરંતુ

અમીરો **ધૃશની** આખો ગરીબો પાવડી પગની,
અમીરી રત્ન-રેખા તો ગરીબી ધૂળ છે જગની
જુઓ ઉત્કૃષ્ટ જે જે છે અમીરોનેજ તામે તે,
અમીરોને મળે આસન ગરીબો ચર્ણુ દામે છે ”

“બનેજ નહિ ! હા ! કદાચ આ જગતમા અમીર અને ગરી-
બમા એક સરખો આત્મા ન લેખાતો હોય, એ બને ! પરંતુ પરમાત્માને
ત્યાં તો તમામ આત્માને એકજ આસન છે

શ્રીમાન દીન સમાન છે, **અવનીશની** એ આખમા
રક્ષણ મળે છે બેઠને સરખું જ એ'ની પાખમા
પરમેશ એ ! કદ પક્ષ પૈસાદારનો કરતો નથી,
ક ગાલને ત્યમ એ કદિ અન્યાય પણ કરતો નથી

એકજ પ્રભુના માળ સૌ સરખા જનમ અવસાન છે,
માખ્યાપની આખે બધા સતાન એક સમાન છે
રાજ અગર તો રક એ પ્રારબ્ધના નીશાન છે,
તમ અ તરે સત્તા અને લક્ષ્મી તણુ અભિમાન છે
અને આ'વા નિર્લજ શબ્દો પણ એજ અભિમાન બોલાવે છે.

પણ ચાદ રાખજો કે —

મલકાવ હો જે જોધને સત્તા સદાની તે નથી,
છલકાવ હો જે જોધને લક્ષ્મી સદાની તે નથી
શ્રીમત તે શ્રીહૃદીન તમારી આખમા બે બિન્ન છે
અધા (જે) અમીરીમા બનો (છો) પડતી દશાના ચિહ્ન છે ”

“છટ્ છટ્ ! ગરીબ અને તવ ગર ! અધધધધ ! કેટલુ બધુ અતર ? કયા આકાશ ? અને કયા અવની ? કયા મહાસાગર અને કયા એક ખાખોચીક ?

શરીફો ને શ્રીમતો સૌ સદા શોખીન સદગયા
અમોને ખેલવા અહીંઆ તમારા પૂતળા આલ્યા
ફૂટે તૂટે નહીં પરના રમકડા સૌ અમારા છે,
અમારો અદ્ર આકાશો ગરીબો સક્ષમ તારા છે”

“ કાણુ કહ્યું ? ”

“ દુનિયાએ ! ”

“ શુ દુનિયા એટલે દેવ-વાક્ય ? ના, ના દુનિયા તો કાલ
છઠીને ધૂળના ઢેફાને સોનાની છટ કહી આપશે ખોલો ! તમે એ
લેશો ? માનશો ? જે વાત અતરાતમાને ન રહે ! આપણે ગમે ન
હિતરે ! તેને બેધડક ઠોકરે મારો !

કોઈ કરે એ જોઈ કરવું (એમ) આપણે એ બૂલ છે,
કોઈ કહે ! એ સર્વ સાચુ માનવું એ બૂલ છે
દુનિયા કહે એના ઉપર પહેલો વિચાર તમે કરો,
બહુ સાચવી સભાળીને સસારમા પગનું ભરો
મ્હોટા કહે એ બહુજ સાચુ માની લેવું ! એ ન્યાયની દૃષ્ટિએ
ચોચ નથી આપણા મગજમા જે વાત ન પ્રવેશે ! એને છોડી દ્યો ”

“ શા માટે ? ”

“ ન્યાયને ખાતર ! ”

“ તો શુ આ અન્યાય છે ? ”

“ ચોકખો ! ચાદી જેવો ! એક નહિ પણ એકસો વાર અન્યાય
છે ચરાઈ વસ્તુ મેળવવામા ગુલમ કરવો એ અન્યાય નહિ તો ખીજી
શુ ! એને ન્યાય કોણુ કહે ? ”

“હું કહું” છુ, અમે અમીરો કહીએ છીએ
 ન્યાય કે અન્યાય તે જોવું અમારી મુન્સરી,
 ખોટા ખરાનો તલના કરનાની તે તમને નથી
 મુખ બહાર પડતા બોલ ! બસ ! સત્વર નમારે ઝીલવા”,
 “ધ ઘો અમીરોનો બીજો શુ ? જરીબોને પીલવા”

છેવટની લીટી જોશનેર ઉચ્ચારતી શાન્તા ત્યા આવી પહોચી
 આ સમયનો લાભ લઈ ગરીબ મિત્રો “મુમન્ત” ત્યાથી નહાસવા
 ગયો પરંતુ “ઉભો રહે ! ક્યા જમશ ? ” કહી અમીર તેને પકડના
 એક ડગલુ આગળ વ’ગ્યો મુમન્ત શાન્તાની ઓયે ચર્ચર્ કપનો
 લપાયો

“સખર કરો ! એક ગરીબના યોદ્ધીથી તમારા હાથ બીના કરતા
 પહેલા પૂરતો વિચાર કરો” શાન્તા આવેશ પૂર્વક બોલી “મુમન્ત !
 જા ! નિર્ભય રીતે ચાલતો થા શાન્તા છે, ત્યા મુઘી ત્હારો વાકો
 વાળ કરનાર કોઈ નથી”

મુમન્ત ડરતો ડરતો અને પા’ડું જોતો ગયો અમીર એને
 જતો જોઈ જ રહ્યો

આ મહાપૂર નગરના બળનાન સેનાપતિ સરદારસિ હનીજ
 સર્વત્ર વીર-હાક વાગતી હતી લોકો તેને “અમીર” ના માનવત
 નામે બોલાવતા તેની પાસે કેવળ સત્તાજ નહિ, પણ લક્ષ્મી પણ પુષ્કળ
 હતી ધન અને સનાના મદમા આધજો થયેનો આ અમીર ગરીબોની
 ગરદન ઉપર છૂરી ફેરવવામા અને નિર્દોષ અબગાઓ તથા કુમારિ
 કાઓ ઉપર અત્યાચાર કરવામાજ પોતાની શૂરવીરતાનું સાર્થક માનતો
 આજ કેટલાક દિવસ થયા અમીર એક અદ્ભુત “સરોવરની મુન્દરી”ને

હાથ કરવામાં ફાળ્યો હતો જેના વિષયમાં તેનો જીતો ગરીબ નોકર સુમન્ત પોતાના શેઠને એ બોલ કહેવા આવ્યો હતો અમીરનો પિત્તો ગરીબ સુમન્તના સદ્બોધે ઉઠ્યો તેણે સુમન્તને લાતો અને તમાચાના શિરપાવથી નવાજ્યો.

આ અમીરી તથા ગરીબીની તકરાર આગળ વધે તે પહેલા અમીરને પાને પડેનું સદ્ગુણી રમણી રત્ન શાન્તા ત્યાં આવી પહોંચ્યું યમ-દ્વાર રવાના થવાની તૈયારીમાં એવા વયોદ્ધ સુમન્તને તેણે નિર્દય પતિના પંઝામાંથી બચાવી લીધો.

“શાન્તા ! તને શું હરવડી આજ રોએ છે કે ?” અમીરે ક્રોધપૂર્વક કહ્યું.

“મહેને એકલીને નહિ, પરંતુ પ્રત્યેક સહૃદય જીવાત્માને આવાજ કાર્ય કરવા શોભે છે પ્રભુ ! લક્ષ્મી અને યુવાની સ્થિર નથી મ્હાડે માનો તો આ અભિમાન અને નિંદ્યતા મૂકી દેયો મ્હાર અને તમાર બંનેનું શ્રેય આહવા હો, તો પેની સરોવરની સુન્દરીને છોડી દેયો.

અમીરી ને યુવાની એ જીઓ આજ નથી કાલે,
તમે કે હું નથી જ્ઞાતા નિષિએ શું લખ્યું ભાલે ?
અમીરી ને યુવાનીમાં અનીતિ ને અનાચારી,
ગરીબી ગુણબહારી અહા ! ગોવિન્દને પ્યારી.
તમને એ કયાથી ખબર પડે ? કે --

મનોહર રાજ્યમ્હેલોથી મઝા' સાચી મહૂલીની,
ધડી બેની અમીરીથી વધુ કિંમત ગરીબીની
ફના થાવું, છતાં હસવું જગતમાં એ ફકીરી છે,
રણ સતોષ ! સાદાઈ ! ગરીબીમાં અમીરી છે.

અને તેથીજ મહાત્મા પુરૂષો પણ મહુલીઓમા પોતાનું જીવન ગાળી લખી ગયા છે કે -

ગરીબી પ્રાણ પ્યારી ને અમીરી હા ! અકારી છે,
મહારાજાધિરાજથી ખરો સુખી બિખારી છે

માટે સમજો ! અને સ્વાર્થને ખાતર એક સદ્ગુણી બાળાને દુ ખ
હેતા સ્થભો મિત્રને વચન દીધું છે ! તો હવે નિભાવો વિશ્વાસઘાતનું
મહાન પાપ માથે ન ઉઠાવો.

નિર્મળ નજર ને કૃત્યથી કિરતાર એ રાજ થજે,
અપકૃત્યથી ઉઠી તમાગી આખર લાજ નરે
આ ધોર અત્યાચારથી કેશવ ! ભયકર કોપરો,"
“પરવા નથી ! ત્હારો પતિ આ ! મહોતને પણ રોકશે ”

સરદારસિંહનો ખુલ્લો પ્હાડી અવાજ આખા દિવાનખાનાને
કપાવી રહ્યો તે બોલ્યો, “શાન્તા ! ત્હે તમામ બીના સતાધને
સાભળી લાગે છે ? ”

“હા ! ”

“તો મ્હને મ્હારા એ કાર્યમા મદદ કર ! પત્નીની ફરજ છે કે
પતિને યથાયોગ્ય સહાય કરવી ”

“ પરન્તુ શામા ? ”

“તેના કાર્યમા ”

“ સારા નકારા બેઠિમા ”

“તે જોનાર હુ છુ શાન્તા ! શાન્તા ! હમણા હમણા તુ મ્હારા
પ્રત્યેક કાર્યની છૂપી બાતમી મેળવી આડે આવે છે ”

“અને તમે પણ હમણા હમણા શાન્તાથી એ બધું છૂપાવતા
શીખ્યા છો. ”

“એશક ! કેટલાક કાર્યો કેમળ હૃદયની કાન્તાઓને કાને નાખવા નેવા નથી હોતાં એથી ઉધુ કેટલીક વાર એવું પણ અને છે, કે કેટલાક કાર્યોમા સ્ત્રીની સમતિ અને સહાયની આવશ્યકતા ખેલી હોય છે. આન્તા ! જો ત્હારે આ ત્હારા સત્તાધારી સ્વામીના પ્રિય-પાત્ર થવું હોય, તો મ્હને સહાય કરવી મ્હારા કાર્યમા વચ્ચે માથુ મારવાનું છોડી દેવું ”

“ તે તો કદાપી નહિ અને ! નિર્દોષ બાળાઓ ઉપર વિના વાકે અત્યાચાર અને સીતમ વર્ષાવતા હુ આપને કદી પણ જોઈ શકનાર નથી આપના એ નીચ અવકૃત્યોમા કદાપી ભાગ લઇ શકનાર નથી ”

“ તો ? ”

“ બચાવ ! બનતી મદદ ! નિર્દોષોનો પ્રાણના જોખમે પણ ઉદ્ધાર ! ”

“ શુ આજ ત્હારો અતિમ ઠરાવ ? ”

“ સોગમ પૂર્વક ! ”

“ યાદ રાખ ! પરિણામમા અતે પસ્તાઇશ ”

“ શા માટે ? મ્હે એવું શુ પાપ કયું છે ? કે મ્હને પસ્તાવું

પડે ?

આપે કીધા છે પાપ ! પસ્તાવું રહ્યું પણ આપને, આપે રડાવ્યા કંઈકને રડવું રહ્યું પણ આપને એ ધર્મના દરબારમા અતે તમારો ન્યાય છે, હરખાચ છે જ્યા પૂણ્યશાળી ! પાપીઓ પસ્તાય છે

જે જે કરે, તે તે ભરે, અવિચળ નિયમ એ ઇશનો, ધર્મિ હસે ! પાપી રડે ! એ ન્યાય શ્રી જગદીશનો.

સન્નન જીતે ! બાજી હરામી હારતા દેખાય છે,
ઘન્સાફ સાચો ધમના પલ્લા તણો લેખાય છે ”

“ ભયે ! ભયે ! આ દુનિયા એટલે શું ?

સારા નકારા ખેડનો જે સ્થાનમા સગાય છે,
જ્યા એક બાળુ પૂણ્ય તો ખીજી તરફ બસ પાપ છે
જ્યા ચોર તેમજ શાહનો એકજ રીતે ઇન્સાફ છે,
છે હવનુ તો નામ ! બાકી શોક ને સતાપ છે.

પૂણ્યાત્માઓની ઝાખી જ્યારે જવલ્યેજ થાય છે, ત્યારે
પાપાત્માઓની સખ્યા દિન પર દિન વધતી જાય છે

તુ રહ્યું છે આ જગતમા ધૂળ, ઢેફા, કાકરા,
ખેતર બગીચાની જગ્યાએ જગ્યો ને ઝાખરા
કુદરત તણી લીધા અનુષમ ભાસતી કરમાયલી,
જે વીરતાની જયોત તે દેખાય છે શરમાયલી

તે ઉપરાત

નહિ વીર કે વીરાગના, નામદં નર ને નાર છે,
નીતિ નથી સધળે અનીતિના જુઓ પોચાર છે
આજે જગતમા વાપરે તેનીજ બસ તરવર છે,
ભીતર ભયકર ઉપરે રમણીય આ સસાર છે

દુનિયા ! એટલે દયા, ન્યાય અને નીતિનોજ બહાર નહિ !
ધર્મિ અને પૂણ્યશાળીનુજ ધામ નહિ ! પરંતુ અનીતિ અને અધર્મનો
ચણુ સસર્ગ ખરો ! પાપો અને બદમાશનો પણુ ઠામ ખરો !

નીતિ અનીતિ ખેડ છે ! જે સ્થાન તે દુનિયા,
પાપી અપાપી એકઠા જના થાય ! તે દુનિયા

અર્ધી-ટૂકર્ની બેડ છે જે સ્થાન તે દુનિયા,

જીવન-મરણના ખેત છે જ્યાં-તે જ્યાં દુનિયા

તો પછી દુનિયા વિષે દેખાય કે બે વગ છે,

દાનવ તથા દેવો વસે । એ દુનિયા શુ સ્વર્ગ છે ?

કદાપી નહિ તો પછી મહારી ઇચ્છામા આવે તે પથ પકડવા હું
છૂટો છું આખી આલમ થોડીજ અર્ધી છે ? હું એકબે તો અર્ધર્ધી
નથીને ? દુનિયા દેવ-ભૂમિ નથી, એ તો ચોક્કસ ”

“પરંતુ જે આપણે ધારીએ તો એનેજ દેવભૂમિ કરી શકીએ છીએ

હમણા નથી પણ એક વેળા દેવ-ભૂમિ એ હતી,

અફસોસ ! આજે પૂર્વના નન્દનવનો ક્યાએ નથી

પણ ચલતી ઇશ્વર કૃપાએ દૈત્ય દેવો થાય છે,

જો ધારીએ તો આત્મા પરમાત્મે પલટાય છે

થવું ન થવું એ પ્રત્યેક મનુષ્યના પ્રયત્ન અને પૂર્વ-કર્મ ઉપર
રહેલું છે બાકી,

પાય વરસે ધ્રુવકુમારે શ્રીહરિ જીત્યા હતા,

પ્રહ્લાદ ભકતે બાળવયમા કૃષ્ણને દીઠા હતા

મહાભિષેક ને સાવિત્રીએ ચમ-દૂતને રોક્યા હતા,

શુકદેવજીએ વેદમંત્રો પેટમા ગોળ્યા હતા

અરે ! એ ત્રેતા, દ્વાપર અને સત્યુગની વાતો તથા દ્રષ્ટાંતો
આધે સુકીએ, તો પણ શું ?

કેવા મયૂરાસન ! જુમા મસ્જિદ, તાજમહાલ છે

ગીરનાર, આજુ દેલવાડાના દહેરા-વાવ છે

ઉચો ગગનમા ભવ્ય એ કેવો કુતૂબ મિનાર છે ?

કાકું તણી કયા કાસકી ?-રાણા તણા હથીઆર છે ?

માટે પ્રાણેશ ! દુનિયાને દેવ યા દાનવ-ભૂમિ બનાવરી એ આ-
પણા હાથમા છે આપણે ઈચ્છીએ અને તે માટે પૂરતો 'પરિશ્રમ
લઇએ તો હું નથી ધારતી કે એનેજ નન્દનભૂમિ ન બનાવી શકાય !'

"કેવળ તમારા અતરમા ! એકલાને માટે ! તમામને માટે નહિ !"

"ઠીક છે, તો હું પણ આપને કહું છું, કે પ્રભો ! એને એક
વખત દેવ-ભૂમિ કરી બતાવવાની મ્હારી ઈચ્છાને પાર પાડો ! સામ-
ન્ય બક્ષો ! "

"એમ ? "

"હા ! એજ નિશ્ચય "

"અને તે મ્હારી સ્હામે ? "

"અતરાત્મા ફરજ પાડે છે "

"શાન્તા ! પતિની ઈચ્છા વિરૂદ્ધ પગલુ ભરવું, એ શું એક
સતીનો ધર્મ છે ? "

"નહિજ ! છતાં પતિના અધમ કાર્યમા ઉતેજન આપવું
એ પણ સત્તારીનું કર્મ નથી.

પાપી પતિને પાપ કરતો પત્નીએ અટકાવવો,
ને તેમ કરતા પ્રાણુ (પણુ) પાથરવો પડે તો આપવો.
આત્મા પતિની પાળવી સન્નારનું એ કર્મ છે,
સારી સલાહ દેવી સદા એ પણ સતીનો ધર્મ છે "

"ત્હારા એ ધર્મને ઉચે સુક ! હું જો કંઈ કરું છું, તે હું
સમજું છું ત્હારી સલાહની મ્હને જરૂર નથી."

“ તે. છતાં પણ હું તો મ્હારી ફરજ બજાવીજ બધું.”

“ મ્હારી ઇચ્છા વિરુદ્ધ ? ”

“ ધર્મ બજાવવામા કોઈ ને કોઈની ઇચ્છા અનિચ્છા જોવાની રહેતીજ નથી ”

“ કેમ ન રહે ? એ જોતા હું શીખવીશ ”

“ નકામી આશા એ કોઈ કોઈને શીખવી શકાતીજ નથી આપેજ શિખાય છે ”

“ શાન્તા ! એટલે તું શું કહેવા અને કરવા મ્હાય છે ? ”

“ આખો ખોલો ! એ કહેવા ધર્મને યાદ કરી સુધરો ! એ કરવા ”

“ હું ધાર છું કે આ શબ્દો તને ત્હાર મ્હોત બોલાવે છે ”

“ નહિ ! પરંતુ મ્હારા હૃદયમા રહેનો પવિત્ર પરમાત્મા બોલાવે છે ”

“ તો ભાવ ! ત્હારા એ પતિ-વિરુદ્ધ પ્રેરનાર અતરાતમાની ભૂલ સુધારી નાખુ ”

અમીરે શાન્તાના જમણા હાથનું કાકું મગચ્છુન રીતે પકડ્યું. પોતાની દ્રષ્ટિએ એવકા થનાર શાન્તાના હૃદયમા ઘોચરના તેણે એક તિક્ષ્ણ ખજર ઉગમ્યુ શાન્તા જમીન ઉપર પડેલી હતી તેનો એક હાથ તેના રાક્ષસી પતિના હાથમા હતો એવામા શાન્તાના માથા ઉપરથી લુગડાનો છેડો ઉડી ગયો ખૂન કરવા તૈયાર થએલા પતિની નજરતેની ઉપર પડી તેના હાથ માહે પકડેતું એરી ખજર એકાએક સરી નીચે પડી ગયું શાન્તાનો હાથ તેના હાથમાથી છૂટી ગયો તે એકદમ ઉભો થઈ ગયો શાન્તા પણ વહેલી વહેલી માથાના ભાગ ઉપર ઓઢી ઉભી થઈ ગઈ.

અમીરને એકાએક ચક્રીત કરી રતબિત ખનાવનાર શાન્તાનેઃ
અબોડો હતો જે અબોડા ઉપર આધેલા પુષ્પ-ગજરામા એક સુશો-
ભિત ફૂલ ગુથેલુ હતુ

“તુ ? શાન્તા ? દૂરમનની મદદગાર ?” અમીર ગર્જી ઉઠ્યો
બીજી પળે તે ગુલાબનુ ફૂલ કે જે મેળવવા માટે તે પોતે
અને બીજી ફટલીયે વ્યક્તિઓ લાખા વખતથી જીવંતે સાહસો, અને
જોખમ ભરેલા પ્રયત્નો કરી રહી હતી, તે લેવાને તે શાન્તા તરફ ધસ્યો

“એ ફૂલ મહને આપી દે ! શાન્તા !”

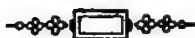
શાન્તાએ સમય વિચારી લીધો પતિ પોતાને પુન પકડી,
એ અલૌકિક “પુષ્પ” હસ્તગત કરે, તે ખેલા તો તેણે તેને માથાના
અબોડામાંથી છોડી લીધુ ભયથી બેબાકળી નજર આમતેમ આરડાની
ચારે બાજુ એક પચકારામા નાખી દીધી દારમા એક વ્યક્તિ ઉભેલી
છે, એમ તેણે જોયુ તુર્તજ ફૂલ તેના ઉપર ફેંકયુ

અમીરે એ જોઇ લીધુ, શાન્તાને ત્યાજ પડતી મૃકી એ ફૂલ
લેવા તે દાર સમીપ દોડ્યો ત્યા તો પેલી વ્યક્તિ ફૂલ ઉપાડી અદ્રશ્ય
ચર્મ ગઇ અમીરે તેની પૂઠ પકડી કારણ ? ફૂલ લઇ જનાર વ્યક્તિને
તેણે જોઇ લીધી હતી તે તેને ઝોળખતો હતો

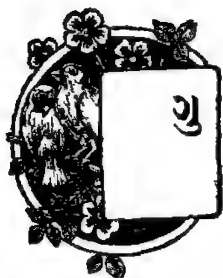
એ વ્યક્તિ તે અન્ય કોઈ નહિ, પરંતુ બહાદુર બહારવટીઆની
એકની એક પુત્રી, અને આપણી વાર્તાની નાયિકા એજ સરોવરની
સુન્દરી સરયુ !

પુષ્પ:-૨ જી

“ સ્નેહીને બરોસે. ”

લાખસિ હુ એક બહાર બહારવટીઓ હતો
બહારવટીઓ હોવા છતાં તે બદલ ભલો પરો
પકારી અને ચારિત્ર્યવાન માણસ હતો નિર્દોષ
ષોના ગણા રેસી તવગર બનેલા ધનવાનોનેજ
તે સ્વામી છાતીએ લૂટતો પોતાના જીવન

નિર્વાહ જોટલુજ પાસે રાખી અવશેન નિરાધાર, અનાથ અને ગરીબોના
દુખ ફેડવામા વાપરતો

ગુલાબસિ હુ એક વીર જગીરદારનો પુત્ર હતો શૂરી રજપુતાણીનું
દૂધ તે ધાળ્યો હતો વીસ વરસની તરૂણ અવસ્થામા દૈવયોગે કુટુંબ
પરિવારથી સવથા વિહીન થઈ ગયેલા ગુલાબને અતે આ બહારવટીઆનો
ધધો કરવો પડ્યો હતો લૂટાડ છતાં સર્વત્ર તેની વીર-હાક વાગતી
હતી ગરીબો તેને દેવજોવો ગણી પૂજતા, જ્યારે ધનવાનો તેને પોતાના
કદા શત્રુ તરીકે માનતા

રાત્રિનો સમય હતો ગુલાબસિ હુ એક નિર્જન અરણ્યમાથી
પસાર થતો હતો એકાએક તેના કાનમા કોઈનો ફદન-ધ્વનિ પડ્યો.
તેનું દયાળુ અતકરણ તરતજ દ્રવીભૂત થયું અવાજ એક યોગીની

ઝુપડીમાંથી આવતો હતો. સત્તર પગ ઉપાડી ગુલાબસિંહ ત્યાં જ નજીક પહોંચ્યો.

યોગી મહાત્માની એ પવિત્ર કૂટીરમાં દીનાનુ નામ સરખુ નહોતું. અજવાળીઆની રાત હોવાથી ચંદ્રમાના જે કંઈ કીરણો પડતા હતા, એજ ન્હાની શી એ ઝુપડીના એક વ્યાધ્યર્થ ઉપર એક પરોપકારી મહાત્મા અત્યારે પોતાનો છેલ્લો શ્વાસ લઈ રહ્યા હતા. તેની પાસે એક પંદર વર્ષની કન્યા એકા એકી હૃદયભેદક કલ્પાત કરી રહી હતી.

ગુલાબસિંહ એ જમ્મુ કલ્યાણકારી મહા પુરુષને ચરણે પડ્યો. યોગીની આખો ખુલ્લી તે મદ સ્વરે બોલ્યા.

“ભાઈ ! તારું નામ ?”

“પ્રભુ ! આપ આ બાળકને ઓળખો છો. જીવનદાતા ! હું ગુલાબસિંહ ખંડારવટીઓ.”

“કોણ ? પરોપકારી ગુલાબ ?”

“પ્રભુ ! એજ આપનો દાસ !” ગુલાબ સમજળ નયને બોલ્યો.

‘ગુલાબ ! ત્હને બચાવ્યા પછી પાંચે આજે પહેલવહેલોજ તું મળેને મળ્યો. મહે તારે માટે બહુ મહુ સાબલ્યુ છે એક ખંડારવટીઓ હોવા છતાં તું તારું જીવન પવિત્રતાથી ગાળે છે ! મહારા સદ્બોધીનું પાલન કરે છે શું આ સર્વ સત્ય છે ?”

“સર્વથા !”

“તો આવા ગુલાબ ! મહે એક વાર તારા ભવિષ્યનું જે કથન ઉચ્ચાર્યું હતું, તે સમય હવે નજીક આવતો જાય છે ગુલાબ ! પરમાત્માની એવી ધ્વજ છે કે તારે હવે તારી ભવિષ્યની જીવન-સખી શોધી લેવી.”

અહીં યોગી અટક્યા શિરઝુકાવી એક ચિત્તે સામળતો ગુલાબી કથુ ન બોલ્યો સાધુએ આગળ ચલાવ્યું “ વત્સ! ઇશ્વરના સોગન લક્ષ પ્રતિષ્ઠા કર, કે મ્હારી સોપેલ અનામત વસ્તુને તું ત્હારા જીવ કરતાંજે અધિક જતનથી જાળવીશ ”

“ ઇશ્વરના સોગન ! ” ગુલાબે સોગન ખાધા

યોગી બેઠા થયા નજજવતી અને રડતી યુવાન બાલાનો હાથ ગુલાબના હાથમા મૂક્યો બોલ્યા, “ સરોજ ! બેટા! આજ ત્હાર જીવન સર્વસ્વ ! હવેથી એનીજ આજ્ઞા ઉઠાવજે આયરમણીઓને મન “ પતિ એજ પ્રભુ ! ” અને ગુલાબ ! તું પણ ત્હારા વચન તથા સોગનને યાદ રાખી આ મ્હારી અનાથ પાલક પુત્રીને પ્રેમથી ચાહી સુખી કરજે અરણ્યમા એકલી પડેલી એ અનાથ બાળાને મહેજ ઉછેરી મ્હોટી કરી છે મ્હને ત્હારી ઉપર શ્રદ્ધા છે ”

“ પ્રભુ ! આપ બેદિકર રહો ! તમારી પ્રેત્યેક આજ્ઞા મ્હારે શિરોધાર્ય છે ”

“ સામળ ! ” યોગી આગળ વધ્યા, “ આ ઝુપડાની ઉત્તર દિશા એ થોડે છેટે એક અર્ધ ઉપરાત દટાઇ ગએલું જીર્ણ દેરાલય છે. અસલ એમા શકરની મૂર્તિ હતી, આજ એ ત્યાંથી પરત્વે ત્યાં હજી પોઠીઆલું આસન છે તેને તું ખસેડશે એટલે ખસી જશે. એ ખસતાજ ત્હને અદર ઉતરવાના સુંદર પગથીઆ દેખાશે. આજથી ઘણા વર્ષ ઉપર અહીં એક શાપિત ચક્ષુ પોતાની કન્યા સાથે રહેતો હતો તેઓની ત્યાં પ્રુપવાટિકા છે. ચારિકાના મધ્યમાએ એક નિર્મળજળથી ભરપૂર સરોવર આવેલું છે. ચક્ષુ-કન્યાનું કૌમાર્ય-અવસ્થામાજ મૃત્યુ થવાને લીધે, ચક્ષુ

ચોતાની પુત્રીને પ્રિય એવા એ સરોવરની વચ્ચોવચ્ચ તેની એક આરસ-
પહાણની પૂતળી ઉભી કરેલી છે તેના જમણા હાથમા અલૌકિક એવે
શુભાખનો છોડ છે જેની ઉપર પ્રતિદિન પ્રભાતે એક સુંદર ફૂલ
ઉગે છે.

એક ફૂલ તોડતા તુર્તજ તેવાજ બીજા ફૂલનું ફૂગી નીકળવું, એ
એની ચમત્કૃતિ છે સરોવરનું નામ રનેહુ-સરોવર છે જ્યારે એ
ગુપ્ત જગ્યાને લોકો યક્ષ-ભુવનને નામે ઓળખે છે ત્યાં છપ્પુ જીવન
ગુળરવા તહને એ ઠીક થઇ પડશે સરોજને લઇ તુ એમાજ જઈ રહે
પરંતુ તે ખેલા એક વાત ખાસ યાદ રાખ । પવિત્ર રમણી-હૃદયોના
કોમળ કોજ એ ફૂલ તોડી શકે છે પુરુષના કંઠણ હાથો એને નથી
સ્પર્શી શકતા અને જો ભૂલે ચૂકે અપશયે, તો પરિણામમા પ્રાણ
ત્યાગશે ”

“ પ્રભો ! એનું શું કારણ ? ”

“ એજ કે । એ યક્ષ-કન્યા કોમાર્ય અવગથામા ગત પ્રાણ
થઇ હતી જેથી કરીને કોઇ પણ પુરુષનો કર એને સ્પર્શી અપવિત્ર
ન કરી શકે ”

આ પછી એ જમતૂકલ્યાણકારી યોગીનું અવસાન થયું તેમની
અતિમંકિયા આસુ ભરી આંખે કરી શુભાખસિહ સરોજને લઈ
એ ‘ યક્ષ-ભુવન ’મા જઈ રહ્યા

ઉપરોક્ત પ્રસંગને આજે પદ્મ વષનો કાળ વિતી ગયો છે
સરોજ અને શુભાખ ઉભય દ્વપતિ એક સદ્ગુણી કન્યારતનનું મુખ
જોવા ભાગ્યશાળી થયા છે અને તેનુંજ નામ “ સરયુ અથવા
સરોવરની સુંદરી ”

પરંતુ સુખના સૂર્યોદયની પાછળ સદાય દુખનો ચઢોદય ઢા-
યલોજ હોય છે તેર વર્ષની સરયુને છોડી સરોજે આ સસારમાથી
વિદાય લીધી, જે વેળા ગુલાબસિહને દિલાસો દેનાર બેજ પ્રિય
જીવો હતા એક સરયુ ! બીજો વદાદાર સેવક “વીરો ! ”

માતાની માફક સરયુને પણ પેતુ દૈવી પુષ્પ પ્રતિદિન સ્નાન
કર્તા પછી તોડી પોતાને ગજરે ગુથલુ ગમતુ સરોજને બદલે હવે
તેજ એ ગુલાબના ફૂલનો ઉપયોગ કરતી સરયુની અગીઆર વર્ષની
વયે ગુલાબસિહને એક વદાદાર સેવક મળી આવ્યો હતો, અને
તેનું નામ “વીરો” હતું

બહારવટીઆ ગુલાબસિહનું હૃદય પોતાની જીવનસખીના
વિયોગે ભાગી ગયું સરયુને તે પ્રાણુમરસી ચ્હાવા લાગ્યો આ વખતે
ગુલાબસિહ છત્રીસ વર્ષની ભર ઉમરમા હતો તેના શરીરનો બાધો
સશક્ત હતો પોતાની પત્નીના મર્ણુનો હૃદયાઘાત લાગ્યાને આજ એક
માસ થયો હતો

એવામા તેને રાજપુર જનાનું થયું રાજપુરમા એક શેઠ
નામે “લક્ષ્મીચંદ્ર” ગરીબોને ત્રાહી ત્રાહી પોકરાની ખૂબ માલદાર
થયો હતો, એ વાતનો ધંધારો વીરાએ તેને કયો વીરાનો ઉદ્દેશ
આમા કેવળ એટલોજ હતો કે, “ગુલાબસિહ ઘરબહાર નીકળી
આવા કાર્યમા દોરાશે, તો પત્નીનો શોક કરવો ભૂતી સકાતો બચશે.”

ગુલાબસિહને “ગરીબો ઉપર જુલમ” અને “જુલું ખોલવું”
એ બે વાત ઉપર બહુજ તિરસ્કાર અને ક્રોધ હતો ગરીબોની હાથ
લાઇ હાહાકાર વર્તાવનાર લક્ષ્મીચંદ્રને ધૂળમેગો કરવા તેણે નિશ્ચય
કયો રાતોરાત જવાનો પોતાનો નિશ્ચય તેણે વીરાને જણાવ્યો

કહ્યું, “વીરો ! તું આગળથી જઈ આપણા નિયમાનુસાર એ મદદ લક્ષ્મી લોભીને આપણા આવવાના સમાચાર ગુપ્ત રીતે નિવેદન કર એટલામા હું સરચુને કોઈ સુરક્ષિત સ્થળે મૂકી લઉંને આવી મળુ છું ”

વીરો ખૂશ થયો પોતાના માલિકના ફરમાનનું યથેચ્છ પાલન કરવા તે એક પણ પળ ન થોભતા ઉપડ્યો જ્યારે ગુલામસિ હ “સરચુ” કોને ભરોસે ? અને કયા મૂકી જવી ? એ વિચાર કરવામા ગુ થાયો

અતે અત્યંત વિચાર કરતા તેને “શાન્તા” સામરી એ શાન્તા કોણ ? મણીપુરના અમીર સરદારસિ હની સન્તારી ! ત્યારે એ શાન્તા સાથે ગુલામસિ હને શો સમધ ?

* * * * *

એક વખતે ગુલામસિ હને એવી ખબર મળી કે મણીપુરમા અમીર સરદારસિ હ ધનાઢ્ય હોવા ઉપરાંત ગરીબોનો કટ્ટો શત્રુ છે અને આ વાત સામળતાજ ગુલામસિ હનો ક્રોધ કાણુમા ન રહ્યો અમીરને એક વાર પોતાનો હાથ બતાવી ગરીબ બનાવવાના નિશ્ચયે તે એક રાત્રે અમીરના ધરમા ઘૂસ્યો પરંતુ અમીરના લાખા આચુધ્યે તેને બચાવી લીધા ક્રોધ ખાસ કામને માટે અમીર પોતાના હાથ નીચેના સરદાર સુલતાનને ધર સોંપી તે આ વખતે બહાર ગયો હતો સુલતાનની દાનત પતિની અપ્રિય એવી શાન્તા ઉપર બગડી હતી પરંતુ અમીરની હાજરીમા તે તેને કંઈ કરી શકે એમ ન હતો આજ લાખે વખતે અમીરની ગેરહાજરીએ એ બદમાશનો લાભ ફાળ્યો શયતાન સેવક પોતાના માલીકની પત્ની ઉપરજ બળાકાર કરવા તૈયાર થયો

આવંખતે શાન્તા પોતાના શયનગૃહમાં ભરઉંઘમાં પડેલી હતી તે બિચારી નિર્દોષ હૃદયની રમણીને સ્વપ્ને પણ ખમર ન હતી, કે બદમાશ મુલતાન તેના ઓરડામાં પ્રવેશી ચૂક્યો હતો સૂતેલી શાન્તાના શયનગૃહના દાર ખુલ્લા હતા “ દષ્ટિ તેવી સૃષ્ટિ ” એવી જગતમાં કહેવત છે અર્થાત પવિત્ર હૃદયો ગમે તેવા પાપીઓને પણ પોતાના જેવાજ ધારી લે છે એટલે પવિત્ર શાન્તાના હૃદયમાં કોઈ જાતની અપવિત્ર શકાને સ્થાન નહોતું

શાન્તાના સૌન્દર્યની સ્મિત્તે જ્યોતિએ કામાંષ મુલતાન જાન શૂંઘ્યો શાન્તાના પલંગની પાસે તેણે એક પગનું આગળ ભયુ પલંગની પાસેજ એક ગોળ ટેબલ હતું જેના ઉપર એક દીવો તથા પાણીનો લોટો હતા.

પાસે અને પાસે સરતા મુલતાનને કોઈપણ જાતનું ધ્યાન ન રહ્યું તેનો હાથ અચાનક પેલા લોટાને લાગી ગયો લોટો ઢોળાઈ હેઠે પડ્યો શાન્તા ઝબકી જાગી ઉઠી

રાત્રિના વખતમાં પોતાના એકાન્ત સુવાના ઓરડામાં મુલતાનને જોઈ, તેની પાપી મુરાદ શાન્તા સમજી ગઈ પહેલાં તો તે મભરાઈ પરંતુ બીજીજ પળે તેણે હિમનપૂર્વક પ્રશ્ન કર્યો, “ કોણ મુલતાન ? ”

“ હા ! ”

“ અત્યારે રાત્રિને સમયે મ્હારી વગર રજાએ મ્હારા ઓરડામાં છુપાઈને આવવાનું સાહસ કરવાનું કાઈ કારણ ? ”

“ કારણ મહુજ છુપું છે ”

“ સુસંતાન ! યાદ રાખો કે ગમે તેવા પણ તમે એક સેવક છો, જ્યારે હું તમારા માથીકની મહોરદાર છું ”

“ બહો ! એ મધુ જાણે છે ! ખીમીમાહમા ! ”

‘ તો પછી ચાંદ્યા જવ ! એવું કોઈ અગત્યનું કામ હોય તો મવારે આવજો ”

“ પરંતુ કામ ખામ ખાનગી અને અત્યારેજ કહેવા લાયક છે ”

“ તમારા માથીક આવે તેમને કેંજો હું તમારું કામ સામળવા કે કીણવા નથી માગતી ”

“ પરંતુ મ્હારે માલીનું નહિ પરંતુ તમારું જ કામ છે ”

“ મ્હારું ! ”

“ જી હા ! ”

“ શું ? ”

“ ધીરી પડ ! મ્હારી ખૂમસુરત પરી ! ”

“ ચૂપ ! સુસંતાન ! તું આ શબ્દો કોની આગળ કુચ્ચારે છે ? ”

“ ત્હારી આગળ ! દીવમર ! મથુક ! જન્નનની દર ! માની લે કે હું ત્હારામા દીવાનો થયો છું ”

“ નાપાક ! માથીકનું લાણ હરામ કરે છે, દારૂ તો નથી પીધો ! ”

‘ પિયા હૈ મગર મહોબતકા દીવોજન ”

સુસંતાન શાન્તાને ભેટવા ધસ્યો. બરાબર આજ વખતે અમીરનું ઘર લટના શાન્તાની શયનગૃહની બાગીમાથી પ્હોરનીઓ ગુલાબસિ હે ધસી આવ્યો. શાન્તાની પવિત્રતા રક્ષાઈ ગુલાબસિ હે અમીર ઉપર અચાચાર કરતા આ બનાશ સુસંતાનને એકજ હાથે

બોચીમાથો ઝાંલી શયનગૃહના દ્વાર ખંદાર ફેંકી દીધો. સુલતાન જીવ લાઇને નાહો ખરે ! કામાધને એકજ ઇશ્વરનું ભાન હોય છે અને અલ્લા એવો નિષ્વચનપટ માનવો બાપજા અને નામદંજ હોય છે

તે પ'ગી શાન્તાને ગુલાબમિહો પોતે શા ઉદ્દેશથી આવ્યો હતો, એ વાત મ્હી દીધી શાન્તાએ ગુલાબસિ હતો કહ્યું

“બહાદુર બાઇ ! હું તો હવે તમરી ન્હાની બહેન થઇ ન્હાની બહેનને તો ઉવટું તમારે આપવું જોઇએ, એને બદલે તમે એનાજ ઘરમાથી લઇ જાવ, એ સાર કહેવાય કે ?”

એક નરાધમ પાપાતમાના ઘરમા આનું સુંદર રમણી રતન જોઇ ગુલાબસિ હતો ક્રોધ શમી ગયો તે આનન્દપૂર્વક શાન્તાનો હાથ પકડી બોલ્યો, “શાન્તા ! મ્હારી ધર્મ ભગિની ! ત્હે મ્હને પહેલેજ પગથીએ જીતી લીધો છે અને ત્હારા સખધ તથા સદ્વતનથી પ્રસન્ન થઇને હું આવ્યો હતો તેવોજ પાછો જાઉં છું પરંતુ એક વાતનું મને વચન આપ”

“લ્યો વચન ! બોતો શું છે ?”

“આ પ્રસંગ બન્યોજ નથી માની બૂરી જાજે મ્હારા અહીં આવવાની વાત ત્હારા પતિને કાને ન નાખતી”

“જેવી તમારી ઇચ્છા”

“તે ઉપરાંત જો એ કામાધ માણસ ફરી કોઈ વાર ત્હને કનડે તો આ ત્હારો ધર્મ-મધુ ખંદારવટીએ ગુલાબસિ હ ત્હારી પડખે તૈયાર છે”

“બહુ સાર બાઇ !”

“અસ ! ત્યારે હવે રજા લઇશ ”

“પાછી આ બહેનને ક્યારે યાદ કરશો ? ”

“પ્રસંગ પડ્યો ! શાન્તા ! જરૂર પડ્યો જાતેજ આવી આજનાં ઉપકારનો બદલો માગી લઇશ ”

“પ્રુશીથી પધારજો ભાઇ ”

બહારવળીઓ ગુલાબસિંહ ગયો ગુલાબસિંહની નામરજી હોવાથી શાન્તાએ પણ આ વાત પતિથી ગુમ રાખી મુલતાન પણ એને લઇને ડરતો હતો, પરંતુ વખત આવે પોતાના આ ભારે અપમાનનો બદલો લેવા તે વિચારી રહ્યો હતો આ પ્રસંગને આજે લગભગ છ માસ જેટલો સમય વ્યતિત થઇ ગયો છે

આજે એ ઉપકારનો બદલો વાળી લેવાની સુદર તક આવી લાગી હતી ગુલાબસિંહે નિર્ણય કરી નાખ્યો સરયુને લઇ તે શાન્તા ના મકાને જવા નીકળ્યો મધ્ય રાત્રિના સુમારે તે શાન્તાના દાર આગળ આવી પહોંચ્યો ગુલાબસિંહે દાર ઠોક્યા શાન્તા જાગી ઉઠી મોડી રાત્રે દાર ઠોકનાર કોણુ હશે ? એ તર્કવિતર્ક કરતી તે નીચે આવી દાર ખોલ્યા

“કોણુ ?”

“ગુલાબસિંહ ”

“ભાઇ !” શાન્તાના મુખમાંથી હર્ષમય શબ્દ નીકળ્યો

“ચુપ !” ગુલાબે નાકે આગળી મૂકી મ્હોટેથી બોલતી શાન્તાને ચુપ રહેવાની ઇશારત કરી પોતે જ આશ્ચર્યથી આવ્યો હતો, તે તેણે શાન્તાને સક્ષેપમા સમજાવી દીધો

“ઓહો ! એમા શુ ? બહુજી પ્રુશીથી મૂકી જાવ ”

“પરંતુ તારા પતિનો સ્વભાવ તો તું જાણે છે ને !”

“તમારી સરયુના સરક્ષણનો ભાર મ્હારે માથે । પછી કંઈ !”

“શાન્તા ! જો જો ! હો ! જમવતી નજરે એક લૂટારાની કન્યાને આશ્રય આપવાનો છે ”

“બાઈ ! તમે કરીય ચિંતા ન કરો ! શાન્તા ઉપર વિશ્વાસ રાખો ! પ્રાણને સાટે હું એતું રક્ષણ કરીશ તમારી સરયુને કંઈ આવ્ય આવે તે પહેલા તો હું મ્હારા પોતાના પ્રાણ પાચરીશ ”

“તો ત્હારે ભરેસે ! બહેન થઈ છે, તેની કસોટી હવે થશે ”

“બહુ સાર !”

“શાન્તા ! કદાચ ત્હારો પતિ પૂછશે, તો તું શું જવાબ દેઈશ ?”

“અમે તેમ સમજાવીશ ”

“નહિ ! પ્રાણ જતા પણ તું જીવું ન બોલીશ ”

“ત્યારે !”

“મ્હારા સત્ય નામ સિવાય સઘળો ઇતિહાસ કહી દેજો ”

“અને તેમ કરતા સરયુ અને હું સકટમાં આવી પડીએ તો ?”

‘ તો ગુલાબસિ હુંના કાઝામાં તમને બંનેને બચાવવા જોર છે ”

“ તો સાર ”

ગુલાબસિ હું સરયુને શાન્તાના હાથમાં સોંપી દાર બ્હાર પગલું ભરે, તેવોજ ત્યા અમીર આવી પહોંચ્યો એક અણુઅણી યુવતી તથા અણુઅણ્યા પુરૂષની સાથે મધ્યરાત્રિના સમયે શાન્તાને સુત વાત કરતી જોઈ તે બેઠાયો.

“ શાન્તા ! ”

શાન્તા અને ગુલાબ અને અમીરની અણુધારી હાજરીથી ચમક્યા જે વાતની જાણ તેઓ મ્હવારે પાડવા માંગતા હતા, તે તે આગળજ આવી ઉભી રહી

“ શાન્તા ! આ કોણ છે ? ”

“ એ મ્હારી પવિત્રતાનું રક્ષણ કરનાર ! મ્હારા ધર્મ બધું ”

“ પવિત્રતાનું રક્ષણ ? શાન્તા ! એ શું ? ત્હારી પવિત્રતાનું રક્ષણ કરવા કયો પાપાત્મા આવ્યો હતો ? ”

“ આપનો જમણો હાથ ! સુલતાન ! ”

“ સુલતાન ? કયારે ? ”

“ આજથી લગભગ છ માસ ઉપર જયારે તમે તેને બરોસે અ ઘર સોંપી ગયા હતા, ત્યારે આ વીરપુરુષે મ્હારી યુમથી દોડી આવી તે વખતે મ્હને એ અપાચારીના હાથમાંથી બચાવી લીધી હતી ”

‘ ત્યારે આજ સુધી એ વાત ત્હે મ્હને કેમ ન કરી ? ’

“ મ્હારા આ સામે ઉભેલા પ્રાણુદાનાએ મ્હારી પાસે એ ન કહેવા વચન લીધું હતું, માટે ”

“ વીર પુરુષ ! ” અમીર ગુલાબસિંહ તરફ ફરીને જોત્યો,
“ આ વાત ગુપ્ત રાખવામા તમને શો લાભ હતા ? ”

“ મ્હાર નામ છૂપાવવું ! ”

“ તમે કોણ છો ? ”

“ ગરીબોનો મદદગાર ! અમીરોનો કાળ ! અમીર ! મ્હાર નામ બ્હારવડીઓ ગુલાબસિંહ ”

એ કે ગુલામસિંહ પોતાનું ખરૂં નામ અમીરને કેવા નહોતો
 ધરતો, છતાં જુદું ન બોલવાની તેની પ્રતિજ્ઞાએ તેને સત્ત્વ અભિ-
 ધાનનો રક્ષક કરવા ફરજ પાડી

ગુલામસિંહના નામ માત્રથીજ અમીર થડો થઈ ગયો. બહાર
 વટીઆનો હાથ પોતાના હાથમા લેતા તે શકારીલ અને દુગાખોર દીલ
 બોલ્યું, “ ગુલામસિંહ ! આજથી તમે મહારા પરમ સ્નેહી થયા છો.
 મહારી શાન્તાની લાજ બચાવી આપે મહને ઋણી કર્યો છે ”

“ સર્વ કંઈ ઇશ્વરની મરજી મુજબ થાય છે મહે એમા મહારી
 ફરજ બળવ્યા સિવાય વિશેષ કંઈ કર્યું નથી ”

“ એ આપની નહાતમ્ અને નમ્રતા સૂચવે છે કહો, ગુલામ
 સિંહ ! આરી અધારી રાતે આપને અહીં કેમ આવવું પડ્યું ? ”

“ એક અગત્યના કામસર મહારે પરગામ જવાનું છે બનતા
 સુધી હું કાલે સહવારેજ પાછો ફરીશ તો એટલો વખત આ મહારી
 લાડીલી પુત્રી સરયુને તમે તમારે ત્યાં રાખશો ? ”

‘ ખુશીથી ’

સરયુને શાન્તાના હાથમા સોપી નવા બનેલા સ્નેહીને ભરોસે
 ગુલામસિંહ નિશ્ચિત થઈ ચાલતો થયો. પરંતુ અમીરના મનના
 ખાવો કદપવા અશક્ય હતા તેને સૌથી વધુ તો “ સુલતાન આટલો
 નીચ છે ? ” એનેજ માટે લાગતું હતું. સુલતાનને શિક્ષા કરવાનો
 વિચાર તેણે દીલમા નક્કી કર્યો

પુષ્પ:-૩ જી.

“વિશ્વાસઘાત”

માને શાન્તા સરયુનો ચોટલો વાળવા બેઠી ત્યા
અખોડામા પેલું અલૌકિક ગુલાબનું ફુલ દીકું
પળબર તે તેને ગઈ સ્થભીજ ગઈ ઝોળાતી કાસકી
અને હાથ બંને અટક્યા

“સરયુ! આ ફૂલ ત્હારી પાસે કયાથી ?” આશ્ચર્યમુદ્રાએ
શાન્તા બોલી

“અમારી વાડીના સરોવરમા એ થાય છે કેમ વાર ?”

“તમારી વાડી ક્યા આવી ?”

“તેનો રસ્તો મ્હને મલમ નથી”

“એ વાડીમા તમે કોણુ કોણુ રહો છો ?”

“હું, પિતાજી અને વીરો !”

“એ વીરો કોણુ ?”

“પિતાજીના મદદમાર”

“ત્હારી બા નથી ?”

“હતી ! પણ એ તો ગઈ” એટલું કે’તા સરયુની આખોમા માનના
રમરણે આસુ બરાયા

“એ ફૂલ મ્હને એક દી બતાવીશ કે ?”

“પિતાજીએ મ્હને એને વિષે કોઈ પૂછે, તો કંઈ પણ ન કહેવાની, તેમજ કોઈને ન આપવાની ખાસ સુચના કરેલી છે.”

“બહે! ત્હાર જન્મ નામજ સરથુ કે?”

“હા! પિતાજી તો મ્હને ન્હાનપણથીજ સરથુ કહે છે પરંતુ આ કેટલીકવાર સરોવરની સુદરી કે’તી હતી.”

“સરોવરની સુદરી” આટલો શબ્દ અને પેતુ અલૌકિક ફૂલ શાન્તાની ઉપર છુપી જમસૂતી કરતા બદમાશ સુલતાને, સાબળ્યો, અને જોયુ વૈર લેવાની શોધમાજ કરતા એવા પાપીને પ્હાતુ મળ્યુ તે તરત આ ખાતમી અમીરને પ્હોચાડવા દોડ્યો.

“ફૂલ લે ખરેખર ફૂલજ છે હો!” શાન્તાએ પ્રશસા કરવા માડી.

“તમને એ બહુ નવાઈ લાગે છે નહિ?”

“હાસ્તો.”

“હુ તો રાજે એ’વુ એક એક ફૂલ અબોડામા ગજરે ચુથી આપુ છુ.”

“તો આજનો દિવસ એ મ્હને પ્હેરવા ન આવે?”

“પિતાજીને ખમર પડે તો!”

“તો શુ?”

“મ્હને વહે.”

“હુ કોઈને ખમર નહિ પડવા દઉં ચોડીત્રાર પછી પાણુ લખ લેજો.”

“સાર ત્યારે! પણ જો જો! તમે એ કોઈને ન બતાવતા હો!”

“નહિ બતાવુ!”

“તેમજ પ્રાણુ જતાં એ ગૂમાય નહિ.”

“વાર !”

શાન્તાએ નિર્મળ હૃદયે સરયુને સમજાવી તેની શર્ત મજુર રાખી, ફૂલ મેળવ્યું એને આ દૈરી ફૂલનો મોહ લાગ્યો હતો જો કે એ ફૂલ કેટલું અણમૂલ અને જોખમ બરેલું છે, એનાથી તે સર્વથા અજ્ઞાત હતી વેણી ગુથી તેણે પોતાને અબોડે એ આનુ

જે અરસામા સુલતાન સરદારસિ હને શોધતો શોધતો આ બાતમી દેવા તેના ખામ ઓરડામા જઈ પહોંચ્યો આ વેળા અમીર શાન્તા ઉપર કરેલા સુલતાનના બળાત્કાર વિષય ઉપર વિચાર ચલાવી રહ્યો હતો. પહારવટીઆ ગુલાબસિ હુ પ્રતિ તેના ઉરમા સન્માન ઉભરાવુ હતું એટલામા તેની વિચાર શ્રેણી અટકી સુલતાન આવી લાગ્યો

“અત્રદાતા ! એક છુપી બાતમી મળી છે ”

“કોણ સુલતાન ?” સુલતાનને જોતાજ અમીર કોષથી રક્ત-નેત્રે ધુરક્યો

‘ જ હા - નામદાર ! ”

“બોલ ! ઓ ચાડાળ ! આજથી છ માસ ઉપર જ્યારે હું તને આ ધર મોખી ગયો હતો, ત્યારે તહે મહારી ગેરહાજરીનો કેવો લાભ લીધો હતો ? ”

“તદ્દન નિર્દોષ છું માલીક ! ”

“ચુપ રહે ! ” કેતાજ અમીરની સમથેર મ્યાન પહાર નીકળી- સુલતાનની ગરદન પોતાના બોખડી બાહુમા પકડતા તે ગર્જ્યો, “નાપાક ! મહારી સ્ત્રી ઉપર તું બળાત્કાર કરવા નહોતો ગયો ? ”

“ના ન . ન .. પૂછો ”

અદ્ભુત રહસ્યમયી છૂપી ઘોલીસની વાર્તા
ચોકટનો એકો ચાને

તેર પાનાની કેટ. ૨૧ ના આનાની ટીકાટ બીડા
શ્રી નવચવન પુસ્તકાલય ૨૦૧૨ રોડ-સુરત

“સાચુ બસી દે ! નહિ તો સરદારની સમશેર એકજ ધાએ બે દુકડા કરી નાખશે ”

કહેવત છે કે જેવા બાપ તેવા બેટા ! અત્યાચારી શેઠના સેવકો પણ વ્યભિચારી હોય એમા શુ નવાઈ ? સુલતાન અમીરના તીખા સ્વભાવથી સંપૂર્ણ માહિતગાર હતો તે અડગ ઉઠાવગીર બોલ્યો,
“ નામદાર ! આપની સ્ત્રીજ બદચાલની છે ”

“ શુ ? ” અમીરની આખોમાથી અગારા વર્ષવા લાગ્યા

“ સાચુ કહુ છુ મહારા માઆપ ! હુ ગરીબને નાહક ન બોળી મારો ! શેઠાણી એક જણુ સાથે પ્રેમમા પડેલા છે ”

“હડહડતુ જુઠાણુ ? નીચ ! બોલ શાન્તા ઉપર બળાત્કાર કરવાને ધરાદે રાતના તુ તેના શયનભુવનમા ન્હોતો ગયો ?”

“યા ખુદા ! માનીક સાથે બેવફા ? સરકાર ! આપને કોઈએ સંજ્ઞડ બબેર્યા છે ”

“એટલે ?”

“ આપને મારા જેવા નિર્દોષ ઉપર સખ્ત થવા બબેરનાર જાતેજ ગુહનેગાર છે ”

“તુ સાચો હતો, તો શાન્તાના બદચાલની વાત ત્હે આજ સુધી મ્હને કેમ ન કરી ?”

“શેઠાણીએ મ્હને એ ન કહેવા પાક પરવરદિગારના સોગદ લેવડાવ્યા હતા.”

“તો શુ ત્હે કોઈ વાર ત્હારી શેઠાણીને ખરાબ રસ્તે જતા બોધ છે ?”

“ધણી વાર”

“સુલતાન ! યાદ રાખજે કે જે બોલે છે, તે સાખીત કરી આપવું પડશે”

“સુલતાનની વફાદારીની ખાત્રી કરવી હોય તો અત્યારેજ ચાલો, અને જુઓ ! કે જે છોકરીને તમે આશ્રય આપેલો છે, તે સરોવરની સુંદરી છે”

“હું ,”

“તે ઉપરાત પેલું અલૌકિક ગુલાબનું ફૂલ તેના અબોડામા હું હમણાજ જોધને આવું છું”

સ્નેહ-સરોવર ! સરોવરની-સુંદરી ! અને ગુલાબના ફૂલને માટે લોકોમા આજ કેટલાયે વર્ષો થયાં વિધ વિધ પ્રકારની વાયકાઓ ઉડી રહી હતી રાજકુવરી બાનુમતીએ તો પોતાની પ્રગ્ન સમક્ષ એવો ઢંઢેરો મૂક્યો હતો, ‘ કે જે કાઠ એ અલૌકિક ગુલાબનું’ ફૂલ આણી આપશે, અગર એની સપ્તર્ણુ માહિતિ મેળવી લાવશે, તેને તે પોતાના પતિ તરીકે પસંદ કરશે” અને રાજકુવરીનો હસ્ત મેળવવા માટે કેટલાયે સમશેર બહાદૂરો આ ફૂલ મેળવવા તનતોડ પ્રયત્નો કરી રહ્યા હતા અમીર પણ એમાનો ઝીક હતો

પરન્તુ અત્તાત શાન્તાને પોતાના પતિના હૃદયની આ ગુપ્ત વાતનો અણસારો સરખોયે નહોતો આવ્યો જે ફૂલને માટે ભલભલા ભેગાઓ જગલેજગલ આથડી મ્હોતના મ્હેમાન થતા હતા, તે ફૂલ, અને તે સરોવરની સુંદરી ! આજ અનાયાસે પોતાના હાથમા આવેલા ધારી અમીરનો હર્ષ અતરમા ન સમાયો

મુક્તિનાને મ્હોડે આ વાત સામળતાજ તેણે પોતાના તમામ એવકોને એ છોકરી ઉપર સખ્ત જાપતો રાખવાનો હુકમ સમજાવી દીધો. શાન્તાને સમજતી તેની દ્વારા સર્થની પાસે એ ફૂલ પડાવી લેવાના વિચારે તે શાન્તાના નિવાનખાનામા ગયો પરંતુ શાન્તા ત્યાં નહોતી. તેજ વખતે વોજુદ્દ સેવક “સુમન્ત” કે જે પોતાના નિર્દય શેઠની નોકરી અને કાળા કામોથી સર્વથા કટાણી ગયો હતો, તે આ નવો હુકમ સામળી શેઠને બે બોલ કે’વા ઉપર ગયો જ્યાં અમીરી અને ગરીબીના વાદવિવાદને અતે શાન્તા વચ્ચે પડી સેવક દ્વારા શાન્તાને પોતાના પતિના હુકમની ખમર મળી ચૂકી હતી પોતાના ધર્મ-બંધુ સાથે નિવાસલાત રમી દીધેનું વચન તોડના તેણે વ્યાજખી ન ધાર્યું. છેવટે શાન્તા પતિની સ્થાને થઈ સરચુની બહાર ચડી શકાશીલ પતિને આથી ગુલાબસિંહ સાથે શાન્તાને આડો સબબ છે, એવી મુક્તિનાની વાત સાચી લાગી આવેશમા ને આવેશમા તે શાન્તાને ખજર મારવા ધસ્યો, અને ત્યાં તેણે ખેનું અલૌકિક પુષ્પ જોયું. શાન્તાએ તે સરચુ પ્રતિ ફેંક્યું, અને અમીર તે મેળવના સરચુની પુડે દોડ્યો એ આપણે પહેલા પુષ્પમા વાચી ગયા

છેલ્લામા છેલ્લી હખતા મશીનરીઓથી છાપવાનું કામ

આપવા માટેનું સુરતમાં એકજ ઠેકાણું —

શ્રી “અનાવિલ બંધુ” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ,

ખરાનપુરી લાગળ લાજવાળી પાળ—સુરત

પુષ્પ:-૪ થું.

“ હજો ! ”

બડગર ! વિશ્વાસઘાતી ! એટલેજ રહે ! ' સસ્યુએ
પોતાની પાછળ પડેલા અમીરને પાસે આવતા
અટકાવ્યો

“ છોકરી ! જો જીવવા મ્હાની હોય તે
પેલુ ફૂલ દઈ દે ”

“ આ જીવ જાય તોય શું ? ”

છે પ્રાણના અસ્તિત્વથી પણ ફૂલ એ મોઢુ મ્હને,
આ પારકી વસ્તુ ઉપર અધિકાર છે શાનો ત્હને ?
નાપાક ત્હારે દીલ ને નાપાક ત્હારા હાથ છે,
અપવિત્ર ત્હારી આખ પણ નહિ સાફ ! એમા પાપ છે ”

“ તેથી શું ? ”

“ એજ કે ! ત્હારા અપવિત્ર કરોઆ આ પવિત્ર વસ્તુ ન શોભે !

સરખે સરખુ શોભતુ સદૈવ આ સ સાર,
સાકર સાથે દૂષ તો ધી સાથે કસાર
અયમા પાણી ના ભળે મળે ન અમૃત ઝેર,
સર્પ નોળીઆ બેઠને આપે માર્યા વેર
ઉઠર બિલીઆ કદી મિત્રતા ન બધાય,
વિરોધતા શોભે નહિ . શોભે ને શોભાય.

સરિતાં અને સાગરનો સમમ થાય ! પરંતુ સજ્જન અને દુર્જનનો સઘ કદાપી કાશી ન જાય જે વસ્તુ જેના હાથમા શોભે ત્યાજ શોભે ! ”

“ તો સીધી રીતે તુ નહિજ સમજે ? ”

“ હુ પણ તહને સીધેજ રસ્તે સમજાવુ છુ ! સારો અને સાદોજ માર્ગ મતાવુ છુ ”

‘ ત્યારે મ્હારે આડો રસ્તો લીધા વિના હવે છૂટકો નથી ’

“ તેનુ પરિણામ વધુ બયકર આપજે ”

“ જેને કામજ કરતુ છે, તે કષ્ટની દરકાર રાખતોજ નથી જેને જીવ સાથે જૂઝતુ છે, તે પરિણામનો વિચાર કરતોજ નથી છેવટ આ પાર કે પેથે પાર ! ”

“ તો લે ! ત્હારો એ નિશ્ચય અમલમા મૂકના પહેલાજ એનું પરિણામ જોવા તૈયાર થા ”

ચૂટી લઉં સૌન્દર્ય કે જે પ્રાણ છે આ ફૂલનો

અકસોસા કર પોતેજ તુ ત્હારી કચેલી ભૂલનો !

જે . ”

સરયુના નાનુક હાથોમાથી એ દેવી પુષ્પ હુટવવા શયનાન અમીર આગળ વધ્યો અણી ઉપર આવેલી સરયુએ તે ચૂટી નાખ્યું. પાખડીએ પાંખડી છૂટી પડી વેરાઈ મઈ તેનુ અલૌકિક સૌન્દર્ય નજર ચઢી ગયુ. સરદારસિંહતો એક નાલન છોકરીના આ પરાક્રમ અને સાહસે તિમ થઈ ગયો. ગમે તેવી પણ આખરે સરયુ એક વીર પ્હારવડીઆની પુત્રી હતી ! રત્નપુત કન્યા હતી

અમીરની આખોમાથી આગોના બલુકા નીકળ્યા ઝડૂની જગરે
અને લાલચોળ આખે તેણે એ બહાદુર આળાનો કોમળ હાથ આપ્યો-
યુમ મારી ‘સુલતાન’”

“જી”

“આ હરામખોર જી છોકરીને લઈ જઈ કારાગૃહમા ફેદ કર
ફૂલની પૂરતી માહિતી એ ન આપે ત્યા સુધી એને ન છાડતો”

નિર્દય સુલતાન ફૂલ જેવી સુકોમળ સરયુને કસાઈ અકરાંને
ધસડે એમ ધસડતો ધસડતો કારાગૃહમા લઈ ગયો જ્યારે હાથમ્મ
આપેલું ફૂલ ચૂમાવી ખેસવાના મૂળ કારણભૂત એવી શાન્તાને શિક્ષા
કરવા અમીર તેના ઓરડા તરફ વળ્યો

પતિના સરયુની પુઠે પડ્યા પછી શાન્તા યોધાર આસુએ રડી
પડી પોતાના ધર્મ-બધુને પ્રાણુના જોખમે પાણુ “સરયુ” ને ઇન્ન
ન આવવાનું દેવાનું આપેલું વચન તેને પ્રતિ પળે મુઝવવા લાગ્યું
પોતાના નિદય પતિને સમજાવવા નિરર્થક છે, એમ માનતી અને
નિષ્ફળ નીવડેલી શાન્તા મદદને માટે નિરાધારના આધાર અવનીશને
સંભારવા લાગી

જગદીશ તુ જાણે બધું, તહારાથી કંઈ છૂપું નથી,
તહારી કૃપા, ઇચ્છા વિના કંઈ કોઈથી બનતું નથી
પરદુખ લજન નામ તહારે ન્યાયી તુ ફિરતાર છે,
જીવન ગરીબોનું ! અનાયોનો તુહી આધાર છે

આજે રમરે છે શ્રીહરિ ! આ રાત અબળા આપને !
“સરયુ” હવે સોપાય છે, તમને ! જગતૂના તાતને-
સકટ વિષેથી શ્રીહરિ ! એને તમે સંભાળજો,
ને રે’મદદિથી સદા એ ફૂલ પર નિહાળજો”

પ્રભુએ કેમ જાણે શાન્તાના સાચા હૃદયની પ્રાર્થના સાબળી ન હોય ? તેમ એકાએક ત્યા પહારવટીએ ગુલાબ આવી પહોંચ્યો કારણકે તેણે ધારેલું કાર્ય ધણીજ સહેલાઈથી પાર પડ્યું હતું

“શાન્તા !” ગુલાબે પ્રવેશ દ્વારમા ઉભા રહીનેજ ખૂબ મારી

“કાણે ? ભાઈ !” શાન્તા બેઠેલી બેઠેલી ઉઠી પોતાના ધર્મના ભાઈને બેટી પડી

“શાન્તા ! તારી આખમા આ આસુ શા ?”

શાન્તાએ ગદગદ કરે પોતાની નજીવી બૂલતું બચકર પરિણામ ગુલાબસિંહને કહી સંભળાવ્યું તે બોલી

“ભાઈ ! તમે સત્વર દોડો ! સરયુ સકટમા છે ”

“ફિકર નહિ શાન્તા !”

“ભાઈ ! તમે સમય ન ગુમાવો હમણાજ મહારા ખૂની પતિ અહીં આવી લાગશે ”

“તેની તને બહુ ખડીક લાગે છે ?”

“હા ! મારી સાથે તમને જોઈ તેમના ક્રોધમા તરફિ થશે ”

“કારણ ?”

“તેએ આપણા ઉપર શકાસિલ નજરથી જુએ છે વિષયાધ સુલતાને એમને આપણી વિરુદ્ધ ખોટું સમજાવ્યું છે તે ઉપરાંત આ કૂલના બનાવે તમે એમના શત્રુ થયા છો ”

“તું મહેને જીવ બચાવવા નહાસી જવાની સલાહ આપે છે?”

“નહિ તો શું ?”

“શાન્તા ! આ ગુલાબસિંહ જીવનમા પાછી પાની કોને કરવી ? એ સમજતોજ નથી રહામી છાતીએજ મરવામા તે પોતાનું ગૌરવ સમજે છે ..

જે સ્હામી છાતીએ મરે । તે વીર સાચા હોય છે,
પાછા ચરણ રણમાં ધરે તે બાવલાઓ હોય છે
મરવા બિંધે રહી . વીરતા નહિ મારવામાં વીરતા,
વનરાજ ધુરકે પિંજરે એમાં રહી શુરવીરતા
ખોટા પ્રપંચો ખેલના એ કાચરોના કામ છે,
પાછી બતાવે પીઠ એ તો નિર્મળોના નામ છે
શૂરો કદી સઆમમાં દરકાર શિરની ના કરે,
દઈ પ્રાણ રંગે સચરે ક્યા તો વિજય કીતી વરે”

એટલામાં ત્યા અમીર આવી પહોંચ્યો શાન્તાના માથા
ઉપર ગુલાબસિંહનો હાથ જોતાજ તેની આખો ચાર ચઈ
“કોણ ગુલાબસિંહ ? તમે ક્યારે આવ્યા ?” અમીર પૂછ્યું
‘હમણાજ અમીર ! સરથુ ક્યા છે ?’ કષ્ટક્રાંત સ્વરે ગુલાબ-
સિંહ સવાલ કર્યો

“ન.એ ગમતી હશે ! યોભો હું ખોનાવી લાવું”

દગાખોર અમીર ગુલાબસિંહનો ઘાટ ધડવા અને પોતાના માણસોને
એકત્ર કરવા નીચે આવ્યો પરંતુ જમાનાનો ખાધેલ ચતુર ખ્હારવ-
ટીઓ તેના મહેનચાળા પત્ર મા ચેતી ગયો સરદારની પૂઠ ફરી કે
તરતજ ને ઉભો થયો

“શાન્તા ! હવે છેવટના રામરામ ! હું જઈ છું સરથુને
બચાવુ છું હાથનો ઝપાટો બતાવ્યા સિવાય હવે આને એમ નથી
લાગતું !”

શાન્તાનો પ્રત્યુત્તર મુધ્ધા સાબળના ગુલાબસિંહ ન રહ્યો.
તે બહાદુર ખ્હારવટીઆએ બારીએથીજ પડતું મૂક્યું બરાબર તેજ
વખતે શાન્તાના ઓરડામાં સરદારસિંહ માણસો સાથે આવી પહોંચ્યો

“ક્યા ગયો ગુલાબ ?”

“આ રહ્યો ! નીચે આપા !” નીચે ઉભેના ગુલાબે ખુલ્લું
અવાજે ખૂબ મારી.

બહોળી સરદારે ગુલાબને જોયો બહારવટીઆની હિંમત
જોઈ તે છક થઈ ગયો તે પોતાના માણસોને લઈ ગુલાબસિંહને
પકડવા પાછો સીડી ઉતરવા મડ્યો તેને જતો અટકાવવા શાન્તાએ
તેનો એક હાથ ઝાડ્યો “પ્રભુ ! દયા કરો ! મ્હારે ખાતર એ
નિર્દોષ ગુલાબસિંહને જીવનો જના દયો”

“હારે ખાતર ? બરાબર છે તું ગુલાબસિંહને મ્હાય છે,
તેથીજ બચાવવા માગે છે, કેમ ? પરંતુ એ કદી નહિ બને”

શકાશીલ નિર્ભય અમીર શાન્તાને દાદરમાજ પટકી, નીચે
ઉતરી ગયો ગાડી શાન્તા ! ગુલાબસિંહની સમશેરનો ઝપાટો તેણે
નહોતો જોયો નહિ તો તેને બચાવવા તે કદી પણ પોતાના પતિને
વિનંતિ ન કરત ! કારણ ? ગુલાબસિંહ અમીરના જેવા એક નહિ
પણ એકાવનને એક સાથે પ્હોચવાની શક્તિ ધરાવતો હતો

અમીરને તેના હથીઆરબંધ માણસો સાથે પોતાની રહામે
આવતો જોયા છતાં ગુલાબસિંહ એક ડગલુ પણ પાછળ ન હક્યો,
તેના એક હાથમા પિસ્તોલ તો બીજા હાથમા ખુદની તરવાર હતી.

બહારવટીઆથી થોડેજ આગે આવી અમીર પોતાના માણસો
સાથે અટક્યો “ગુલાબસિંહ ! નાહકનું લોહી રેડવા કરતા જીવ-
તોજ પગમા પડ !”

“પગમા પડવાનું રહેલું નથી લોહી રેડવા અને રેડાયા વિના
કાર્યસિદ્ધિ કદાપી થતી નથી શું લોહી રેડવાથી આપ શ્રીમાન ડરો છો કે ?”

“૩૨ મહને શાનો ? તુ એકલો છે ૩૨ ત્હારે રાખવાનો હોય !”

“ભૂલી જાએ ! આટલા વર્ષ બહારવટીઆની જીદગી ગાળી ! છતાં ૩૨ શી વસ્તુ છે, તે ગુલાબસિંહુ ઓળખતોજ નથી હું તો જન્મથી માડી અત્યાર સુધી મુસ્કેલીઓજ વેડી વેડી મ્હોટા થયો છું -

અતે હીરો ને તો હીરો ને કાચ તે તો કાચ છે
સાચા વિરો નિર્ભય સદા નહિ સાચને કંઈ આચ છે
અન્યાયને રત્ને ચઢે તેનું બચકર મ્હોત છે
સૌ સત્ય મરતે ચાલનારાને પ્રભુની ઓથ છે”

નજર ચુકાવી સરદારસિંહુ પ્હેલી ગાળી છોડી પરંતુ ચેનેલા ગુલાબે તેને પોતાની તરવાર ઉપર ઝીલી લીધી. અમીરની ઉપર ધા કરવા હવે ગુલાબસિંહુની પિરતોય ઉચી થઈ પરંતુ એમાથી ગાળી છૂટે એ પ્હેલા એક અદ્ભુત ચમત્કાર બન્યો

કારાગૃહમાં સરચુને પરી પાછા ફરતા મુલતાને દરથી આ દેખાવ જોઈ લીધો ગુલાબસિંહુની પીઠ મુલતાને તરફ હોનાથી તે બહાદુર બહારવટીઓ એ દગામાજ શયતાનને પોતાની પાછળ આવતો ન જોઈ શક્યો ઉચો હાથ કરી તેણે ઇશારતથી અમીર તથા તેના માણસોને ગોળી ન છોડવાનું સૂચવ્યું એક પાચ બહારની પિન્નોલ તેણે પોતાના કમરપટામાથી ખેંચી કાઢી

ગુલાબસિંહુની છેક પાસે આની તેણે ઘોડો દાખ્યો પરંતુ !

માણસ ધારે હું કરું હુથી નવ કંઈ થાય,

ફાફા મારે માનની ધાયુ હરિતુ થાય

તેજ પ્રમાણે બન્યું મુલતાનની ગાળી ગુલાબસિંહુની પીઠ વીધી નાખે તે પ્હેલા એક કદાવર વ્યક્તિએ ડાબા હાથે ગુલાબસિંહુ

ને જમીન ઉપર ચ તોપાટ ફેકી દીધો જે પછે ગુલાબસિંહ અચા-
નક ધક્કાથી જમીન ઉપર પડ્યો, તેજ પછે સુલતાનની પિસ્તોલમાથી
ગોળી છૂટી ચૂકી હતી આ બાબુ ગુલાબસિંહના મદદગારના જમણા
હાથ માહેતુ ખજર પણ પોતાનુ કામ કરી ચૂક્યુ હતુ અર્થાત્ ગુલા-
બસિંહના પ્રાણુ લેવા જતા સુલતાન પોતે પોતાનો ખારો પ્રાણુ
ગુમાવી બેઠો હતો

પરંતુ સુલતાનની પિસ્તોલમાથી છૂટેલી ગોળી નકામી ન ગઈ
અમીર કે તેના એક પણ સેવકને વિધવાને બદલે તેણે એક ત્રીજાજ
નિર્દોષ વ્યક્તિની છાતી વીધી નાખી

અને તે વ્યક્તિ તે પોતાના પતિને ગુલાબસિંહ ઉપર ગોળી
છોડતા અટકાવવા દોડી આવતી અબાગીની શાન્તા હતી

શાન્તા અને સુલતાન પ્રાણત્યાગ કરી પૃથ્વી ઉપર પડ્યા
અમીર શાન્તાને લોહીમા તરબોળ થઈ પડેલી જોતાજ ગુલાબસિંહને
જૂલી તેની પાસે દોડ્યો જ્યારે સમય વિચારી પેલા મદદગાર સાથે
ગુલાબસિંહ પણ અમીરનુ ઘર છોડી ગયો શાન્તાના આવા અચા-
નક મૃત્યુથી ખહારવટીઆના હૃદયમા બહુ લાગી આવ્યુ તેની આખ
માથી બે આંસુ ટપકી ગયા પણ તે શુ કરે ? થમરાજના આમત્રણો
કોનાથી રોકાય છે ? વિધિના લેખ કોનાથી ફેરવાય છે ?

ત્યારે ગુલાબસિંહ ખહારવટીઆને અણીને પ્રસન્ને આવી પહોચી
મ્હોતના મુખમાથી બચાવી લેનાર કાણુ ? એ તેનો વફાદાર સેવક અને
જમણો હાથ શૂરવીર વીરો હતો

પુષ્પ:-પ મું.

“વીરાનુ શૂરાતન.”

ના ખર કોઈ પુરુષ આવેલો છે તે પોતાને
અમીરનો સેવક ઓળખાવે છે” દાસીએ કહ્યું
“તેને અદર મોકલ”

રાજકન્યા લાનુમતીનો આ એકાન્ત આ-
વાસ હતો અમીર અને લાનુમતીને સારો
મળ્યો છે, એમ સર્વ કોઈ જાણતું હતું
કારણકે અમીરે લાનુમતીને પેતુ દિવ્ય ફૂલ ગમે તે ઉપાયે મેળવી
આપનાનું વચન આપ્યું હતું અમીરને લાનુમતીના મહે-
લમાં જવાની છૂટ હોવાથી તે વારવાર લાનુમતીને ત્યાં જતો
તેમજ લાનુમતી પણ અમીરના મકાને વખતોવખત ફરપી રીતે
જતી જો કે અમીરની ઇચ્છા એમાં લાનુમતીને પરણવા સિવાય
બીજી કોઈ નહોતી, જ્યારે લાનુમતીને પેલા ફૂલનીજ લગની લાગી હતી
યોડી વારે દાસી એક કદાવર ખાતાના યુવાનને સાથે લઈ ત્યાં
આવી પહોંચી લાનુમતીને આવનારે નીચા નમીને નમન કર્યું
“તું કોણ છે? અને કયાથી આવ્યો છે?” અભિમાની
રાજકુમરીએ લક્ષ્મી અને સત્તાના મદદમાં સત્તા પ્રશ્ન કર્યો
“હું અમીર સરદારસિંહનો સેવક છું, અને એમનીજ
આજ્ઞાથી અહીં આવ્યો છું”

“અમીરને ત્યાંથી તો હરહમેશ સુલતાનજ અહીં આવે છે, અને આજે તું કેમ ? તું કોઈ નવો માણસ જણાય છે !”

“હા પેલી સરોવરની સુંદરી તથા ગુલામનું ફૂલ હાથ કરતા અમીરને પોતાની પત્ની શાન્તા અને સેવક સુલતાનનો ભોગ આપવો પડ્યો છે ”

“શું ? શાન્તા અને સુલતાન માયા ગયા ?” ભાનુમતી એકદમ બેઠી થઈ ગઈ

“હા ”

“અને અમીરે પેલી સરોવરની સુંદરીને કેદ કરી ?”

“હા ! ફૂલ પણ અત્યારે તેમના કબ્જમાં છે તેઓ કારાગૃહમાં તે સુંદરીની કાળજી પૂર્વક સભાળ રાખતા બેઠા છે, અને તમને ત્યાં બોલાવે છે ”

“તેઓ જાનેજ અહીં કેમ ન આવ્યા ?”

“સરોવરની સુંદરીને અહીં તમને દેખાડવા લાવી શકાય એમ નથી કારણ ? તેને છોડાવવા બહારવટીઓ સુલાખસિ હ તન-તોડ પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે ”

“ત્યારે તને તેડવા બેઠકલ્યો છે, કેમ ?”

“હા !”

રાજકુવરી ભાનુમતી એકદમ વચ્ચે ઠીક કરી ઉભી થઈ ગઈ- કોઈપણ પ્રકારના વિચાર વિના તે આવેલા અમીરના સેવક સાથે સંચરી. બંને કારાગૃહમાં પ્રવેશી ચૂક્યા.

રાજકુવરી ભાનુમતી સાથે હોવાથી આ વેશધારી અમીરના સેવકને અટકાવવા કોઈપણ પહેરેગીર ઢિંમત કરી શક્યો નહિ. સધળા

સેવક તેને લાનુમતીની સાથે આવેયો. રાજકુવરીનો સેવકજ ધારવા લાગ્યા અદર જતાજ એક પ્રહરીને વેશધારી સેવકે પૂછ્યું

“અમીરે આ રાજકુવરી લાનુમતીને પેલી છોકરીને કેદ કરી છે, ત્યાં લઈ આવવા કહ્યું છે તો એ રસ્તો કયો ?”

સેવક લાનુમતીને તેની સાથે જોતાજ બોલ્યો. “પેલો છૂપે દરવાજે”

લાનુમતીએ આગળ ચાલતા એ વેશધારીને પૂછ્યું “તું કારાગૃહનો રસ્તો નથી જાણતો ?”

“નહિ. કારણ કે હું નવોજ આવેતો છું.”

લાનુમતીની શકા ભાગી અને સરયુના કેદખાનાના દાર આગળ આવી પહોંચ્યા એક પહેરેગીર ત્યાં પહેરો ભરતો હતો. રાજકુવરીને જોઈ તેણે મનતક નમાવ્યું.

“પહેરેગીર ! અમીર સાહેબ કયા છે ?” લાનુમતીએ અમીરને ત્યાં ન જોતા પૂછ્યું.

“ખબર નહિ ! એમના ખાનગી ઓરકામા હશે કહો તો બોલાવી લાવું.”

“ના ના કંઈ કામ નથી ચાલ હું ત્યાં જઈ છું.” કહી લાનુમતી ફરી તે વેશધારી સેવકને હાથેથી બોલી, “અલ્યા ! તું તો કહેતો હતો કે અમીર મહારી કારાગૃહમાં રાહ જુએ છે તે કયા છે ?”

“હી ખબર ! કુમારી ? હું તો ચીટીનો ચાકર ! મને તો કહેવા મોકલ્યો, એટલું જાણ પરંતુ મહારી એક વાત સાબળશે ?”

“શું ?”

“ તમે આ પહેરેગીર પાસેથી ચાવી લઇ ખુશીથી એ સરોવરની સુન્દરીને જુવો તે અરસામા હું અમીરને તેડી આ આવ્યો ”

લાનુમતીના મગજમા આ વાત ઉતરી “સરોવરની સુન્દરી” કેવીક ખૂબસુરત હશે ? એ જોવા તે અધીર બની હતી

લાનુમતીએ પહેરેગીરને કારાગૃહના દ્વાર ખોલવા આજ્ઞા કરી. પહેરેગીર બોલ્યો

“ માફ કરો ! કુમારી ! અમીરનું સપ્ત ફરમાન છે કે મહારે આ દરવાજો કોઈને પણ ન ખોલી દેવો ”

આના જવાબમા **લાનુમતી** કંઈ પણ બોલે તે પહેલાં તે વેશધારી અમીરનો સેવક તપી જઈ બોલ્યો “ઓ બેઅદમ ! આ તું શું બોલે છે ? તને ભાન છે ? રાજકુવરી **લાનુમતી**નું તું અપમાન કરે છે ? ”

એમ બોલતાજ કેમ જાણે **લાનુમતી**નો પોતે પક્ષ કરી તેનું ભાન ન સાચવતો હોય તેમ તે પહેરેગીર ઉપર તૂટી પડ્યો તેના હાથમાથી ચાવીનો ઝુમખો ઝૂટી લીધો તાજુ ઉઠાડી આપતા તે **લાનુમતી**ને નમીને બોલ્યો “રાજકુવરી ! એ નાદાન પહેરેગીરની તરફ ન જુઓ ! જુઓ ! આ રહી સરોવરની સુન્દરી ”

લાનુમતી સરોવરની સુન્દરીને જોવા કારાગૃહના એ ઝોર ડામા ગઇ તે વખતે વેશધારી સેવક પહેરેગીર તરફ ફરી બોલ્યો,

“ જા ! અમીરને જ્યાં હોય ત્યાંથી ગોધી કાઢી ખમર આપ કે રાજકુવરી **લાનુમતી** કારાગૃહમા એમની રાહ જુએ છે ”

સુગો સુગો પહેરેગીર વેશધારીના જુસ્સા અને બપ લાગે એવી આખથી ડરીને ચાલતો થયો એટલે વેશધારી એકલો પડ્યો જે બાજુ રમવા તે આવ્યો હતો, તે ઇશ્વર કૃપાએ આબાદ પાર પડી હતી.

બરેલી પિસ્તોલ તેણે ગળવામાથી બેચી કાઢી **લાનુમતી** પાસે જઈ તે બોલ્યો, “ માફ કરજો ‘રાજકુમરી’ ! મહારા સરદારનો હુકમ છે કે દરેક માણસને દગો રમતા પહેલાં ચેતાવવો ” અને તે મુજબ આ સરોવરની સુદરીને અહીંથી સહીસલામત ઉપાડી જતા પહેલાં હું તમને ચેતાવી દઉં છું ચાલો જલ્દી કરો ! તમારી સાથે દગો રમવામા આવ્યો છે તમારી મૂલ્યવાન ઓઢણી ઉતારી આ છોકરીને આપી દો ”

“ કારણ ? ” **લાનુમતી**એ સત્તાસૂચક સ્વરે પૂછ્યું

“ કારણ પૂછવાનો કે કહેવાનો અત્યારે વખત નથી કહું તેટલું કરો નહિ તો પછી બળાકારથી ઉતરાવવા પડશે ”

“ એમ ? ”

“ જોઇ છે આ ”

બરેલી પિસ્તોલ જેતાજ **લાનુમતી** ઠડી થઇ ગઇ ગૂંપચૂંપ તેણે પોતાના મૂલ્યવાન વસ્ત્રાલકારો ઉતારી સરયુને આપી દીધા સરયુના ચીંગે **લાનુમતી**એ અને **લાનુમતી**ના ચીરો સરયુએ ! એમ અદલાબદલી થઈ ચૂકી સરયુની જગ્યાએ હવે **લાનુમતી** કારાગૃહમા પૂરાઈ

જતા જતા એ વેશધારી અમીરનો સેવક દરવાજાના લોખંડી સળીયાના બાકામાથી બોલતો ગયો “ ‘રાજકુમરી’ ! કોઇ દિવસ ફરી આ બહારવટીઆ ગુલાબસિંહનો જમણો હાથ ‘વીરો’ ” તમને આવી મળશે ”

સરયુને બચાવી બીજેજ રસ્તે વીરો પલાયન થઈ ગયો. બ્યારે અમીરને તેડવા ગયેલો પહેરેગીર ત્યાં અમીરને તેડી આવી પહોંચ્યો.

બ્યારે પહેરેગીરને મુખે અમીરે સરેશ્વરની સુંદરીના કારાગૃહનું દાર
એક અમળ્યા પુરૂષે ખોલી દીધાનું સાબલ્ય ત્યારેજ તેને “દગો !”
થયાની ખાત્રી થઇ ચુકી તે ઉઠેા પહેરેગીર ઉપર ગુસ્સે થયો

“પરંતુ મહે તને શું કશું હતું ? કે મ્હારી રજા સિવાય કોઇને
પણ ત્હારે એ કુચી આપવી નહિ ”

‘મામાપ ! મહે તો નાજ પાડી હતી પણ ”

“પણ શું ત્હારા બાપનું કપાળ ? હરામખોર, ચાલ ! હવે જલ્દી
કર આપણી સાથે દગો રમવામા આવ્યો છે ”

હાથમા આવેલો શિકાર છટકી જશે કે કેમ ? ભાનુમતીને તેડી
લાવનાર કોણ હશે ? વગેરે વગેરે શકાઓ હૃદયમા કરતો અમીર
પેલા પહેરેગીર સાથે બ્યારે કારાગૃહના દારે આવી લાગ્યો, ત્યારે તેને
ત્યા ભાનુમતી કે પેલો નવો નોકર કોઇ જણાયું નહિ આવીતો
હુમખો નીચે જમીન ઉપર ષડેલો હતો. અને વધુ અન્યથા તો અમીરને
એ લાગી કે કારાગૃહના દારનું તાણ એવુંને એવુંજ બધ હતું
પહેરેગીરે ંહેલા ંહેલા દોડી દારના સળીયાની ખાત્રી જગ્યામાથી
અદર જોયું તે હર્ષનો ચિત્કાર કરી ઉઠ્યો. “ફિકર નહિ અમીર
સાહેબ ! કેદી સલામત છે ”

“શું સલામત છે ?”

“હા !”

“સરેશ્વરની સુંદરી” હતું પોતાના પ અમાજ છે, એ જાણતાજ
અમીર ભાનુમતી તથા નવા સેવકની વાતને ભૂલી ગયો આનન્દ-
પૂર્વક તેણે પહેરેગીરને સવાલ કર્યો “અબ્દુલ ! ખેલ ! ખેલ !
જલ્દી દરવાજો ખોલી. એ શિકારને એક વાર ખ્હાર લાવ ! જોઈ તો ખરો !”

હરખાને હૈયે અબદુલે ઝુમખો લઈ તાણુ ખોલ્યુ • સરચુના
પોશાકમા ભાનુમતીને કાઢુ ઝાલી તેણે ખહાર કાઢી તેતુ મોહુ જોતાજ
અમીર એ ડગલા દૂર હડી ગયો તેના મ્હોડામાથી ભય બરેયા ઉદગાર
ખહાર પડી ગયા

“કોણુ રાજકુવરી ભાનુમતી ?”

વાચક ! મરચુની જગાએ રાજકુવરી ભાનુમતીને જોતાજ
અમીરની શી મિથિતિ થઈ હશે ? તે તુજ ક’પી લેજે !

પુખ્ત.—૬ ફું.

“પ્રાણુધાતક પુખ્ત.”

મીર ! આ તુ ? મ્હાર અપમાન ?” રાજકુવરી
ભાનુમતી કારાગૃહમાથી ખહાર નીકળતાખોલી.

“ક્ષમા કરો ! રાજકુવરી ! આપણે બને
દુશ્મનના દગાનો ભોગ થયા ’ગીએ મ્હારી
ગેરહાજરીનુ મૂળ મ્હારી શાન્તા તથા નિમક-

હનાન સુલતાનના અવસાન હતા, અને એને લઈને હુ મ્હારા શયન
ખડમા ગમગીન મ્હુરે ખેડો હતો જે સમયનો લાભ લઈશતુ આપણા
પક્ષમાથી શિખરને ઊડાવી જવામા ફાળ્યો છે પરંતુ રાજકુવરી !
તમે એ બદમાશની જગમા મપડાયા, એ મ્હને તો બહુજ અગમ્યખી-
ભર્યું લાગે છે”

રાજકુવરી લાગુમતીએ પોતાનો તમામ ઇતિહાસ સરદાર-
સિ હને કહી સભળવ્યો તે પછી અમીર બોલ્યો, “ રાજકુવરી !
કુન મેળવતા જતા મહે શાન્તા અને મુલતાન બનેને ગુમાવ્યા ”

“ કેવી રીતે ? ”

“ બહારપટ્ટીઆ ગુલાબસિ હને હાથ કરતા ” અમીરની આખ-
આથી પાણીના બે ટીપા પડી ગયા

“ પરંતુ તમે રોકો છો કેમ ? ”

“ ત્યારે શુ કંઈ ? શાન્તાનો મત્સુ-ત્રા મહેને તો ખદ આલે છે ”

“ રડવાથી શુ વળે એમ છે ? અમીર ! ગુલાબસિ હે શાન્તા
તથા મુલતાનના પ્રાણ લોધા, ત્યારે તમે કયા હતા ? ”

“ કયાએ નહિ ! ”

“ તો પછી શુ કયું ? ”

“ કશું એ નહિ ”

“ જોયા કયું ? ”

“ મહે શુ કરું ? તેમજ એ બહુ કેવી રીતે બની ગયું ? તે
મહાર મનજ સમજે છે તમને તેની કયાથી ખબર પડે ? ”

“ શરમ છે ! સરદારસિ હ ! એટલો બહારપટ્ટીઆ તમારાથી
ન પડાયો ? ત્યારે તમે શુ કર્યું ? ”

સમશર આ લટકારી તે ! દેખાડવા શુ નામની ?

વનરાજ થઈ ગઈયા નહિ ! એ વીરતા શી કામની ?

તરવારને લજવી નકામું નામ બોળ્યું આપતું,

સજવો હવે વૌર-વેશ આ બૂલણુ નથી રહ્યું આપતું -

દસ દસ સેરકે છતા એક બહારવટીઓ તમારા હાથમાથી સહેલાઈથી છટકી ગયો ? અને તે પણ બખ્ખે ખૂન કરીને ? અમીર ! ત્યા સુધી તમે શુ ઉધતા હતા ? ”

‘ જાગતો હતો ! છતા મહારી વીરતા એની બહારી જોઈ કયા અલોપ થઈ ગઈ, એ મહેને પોતાને પણ નથી સમજતુ ”

“ તો ધૂળ પડી આપની એ મ્હોટી મ્હોટી વાતોમા ”

હો બોલવે બહાર પળુ હિમન નથી પૈ ભારની,
આજે જણાયુ ! ધાર બુટ્ટી છેક છે તરવારની
વનરાજ તો ગળું ઉઠે પિસ્તોલના બસ આરંધી,
શૂરવીર કપાવી મૂકે ધરણી ફક્ત હુકારથી

પરંતુ તમારામા એમાનુ કશુય નથી તમારા જેવા નામદોષ્ટે માટે તો —

લજની જનેતા કૂખને તરવાર આ આધી કરો,
પુરપત્ત ને પિસ્તોલ બને ! શુ વિચારો ? પરહરો
તરવાર નહિ ! શોભે હવે તો કંછણો આ હાથમા,
સોજે સજી શણગાર એસો સુન્દરીના સાથમા ”

‘ રાજકુવરી ! બસ કરો ! સરદારસિંહ સુન્દરીની સાથમા નહિ, પરંતુ સિંહના સગાથમા એસે એવો છે . ”

“ એસો ! એસો ! તમારી બગાઈના બણમા બદ સાબળ્યા ! હવે થોડા તમારી પાસેજ રે’વા દયો .

જે સિંહ સાચો હોય તે ! ગળ્યા વિનાનો રે’ નહિ,
હીરો કદાપી હોય તો ઝમક્યા વિનાનો રે’ નહિ,
આકાશમાનો તારયો ચમક્યા વિનાનો રે’ નહિ,
મયદાનમા ત્યમ વીરલો...બહાર છૂપો રે’ નહિ.

કંઠી આપે સહુ કોઈના મુખપ્રાના આભાસ,
છપાવી છૂપે નહિ કસ્તૂરીની વામ.

તમારે લેવાઈ ગયેયુ, અને ઝકેલુ આ મ્હોડુજ તમારામાં
કેટલુ પાણી છે ? એ બતાવી આપે છે અમીર ! આજ સુધી હું
તમારી મ્હોટી મ્હોટી વાતો સામળી છેતરાઈ, પણ હવેજ સમજી કે -

દેખાય છે જે દૂધ ધોળુ હાય ! તે તો જાસ છે,
હીરો મ્હને દેખાય તે તો ઇમીટેશન કાય છે,
રનો ચમકતા બાસતા તે લાલ પીળા કાકરા
હું ધારતોતો ઝાડ છે ફળના પરનું અખરો

મેલી ધારી 'હેરીઆ નીકળ્યા મણકા ગોળ,
આલમમા અફસોસ એ ! સપ્તમે પોલમ્પોત."

લાનુમતીના વચનમાણેએ સરદારનું હૃદય વીધી નાખ્યું.
શાન્તાનો ગોક તે પળભર વીસરી ગયો શાન્તા તથા સુલતાનનું
મ્હોત અને રાજકુવરીનું અપમાન તેને વેર લેના ઉરકેરવા લાગ્યું રાજ-
પૂત અચ્ચાનુ લોહી તેની રંગેરગમા ઉછળી રહ્યું તે વીરતાથી નિગળતા
શમ્હોએ બોલ્યો, "રાજકુવરી ! વચનના બાણ મારવા હવે અસંકોચ
અમીરનું જીવર આરપાર વિધાઈ ચૂક્યું છે "

"મોટી વાત ' વચનના બાણોથી વિધાતા હૃદયો તે વીરનાં
હૃદય ! તમારા જેવા કાવરના નહિ સમજ્યા અમીર ? "

" શું હું કાવર છું ? "

" નહિ તો ? "

“ રાજ પૂતનો બન્ધો ’ તાજકુવરી ! એમ ન માનતા કે એક વાર એ બહારવટીઓ મહને બનાવી જવામાં ફાવે, એટલે અમીર હિંમત હારી ગયો તમારે સરદારની સમશેરનોજ ઝપાટો જેવો હોય તો હવે જોઈ લેજો ! અને પછી કહેજો કે આ અમીરની કમરે લટકતી સમશેર શુ શુ કામ કરી મતાવે છે !

મરતુ અગર તો મારવો નિશ્ચય હવે એ એક છે,
લોહી લૂટારતુ પિતુ બસ એજ મહારો ટેક છે
સમશેર આ નિદ્ય બનીને કે’ર હા ! વર્તાવરો,
લોહીનો વરસાદ આ આકાશથી વગસાવશે

પરવા તજ નહે પ્રાણીની આજે મરણીઓ વીર ‘ડુ,
ખૂની ધનુષ્યેથી છૂટેલુ એક ઝેરી તીર છુ
સરદારની સમશેરથી ચમકૂત થર થર કાપશે
શિર કાપશે ! શત્રુનુ ! ક્યા તો પ્રાણુ પ્યારો આપશે ’

“ શાખાસ ! અમીર ! શાખાશ ’ હવે તમારા શબ્દો એક વીરને શોભે એવા છે

સમશેર કાઢો મ્યાનથી શોભાવવા મા-કૃખને,
સાચુંક કરો ! આજે તમે પીધુ જનેતા દૂધને
સાબીત કરી આપો ફરી સરદાર ! સાચો વીર છે,
નહિ બાયલો નામદ પણુ શૂરવીર ને ગભીર છે

કેમ સરદાર ? શુ વિચાર ? ”

“ વિચાર ! હવે શુ બાકી હોય ?

અંસ વૈર લેવું વૈર હા ! શાન્તા અને સુલતાનનું,
સાદુ કરે છું ! શત્રુની બસ જન સાથે જનનું
કયા તો વિકૃત, કીર્તી વરે કયા પ્રાણુનાતક હાર છે,
નોષાધ મૃત્યુ એકનું મૃત્યુ હવે નિર્ધાર છે ”

સરદારસિંહની સમગ્રે સરર અવાજ કરતી મ્યાનમાથી
બહાર નીકળી વીરનાથી છલકાતા મુખડે તે લાનુમતીની સ્હામુ
જોઈ બોલ્યો —

“ રાજકુવરી ! ”

“ શું કહો છો ? ”

“ હું કાણુ છું ? ”

“ એક વીર ! ”

“ બરાબર બોલ્યા વીરનું બૂપણુ શું ? ”

“ ક્ષમા ! ”

“ નહિ ! ”

“ ત્યારે ! ”

“ તરવાર તરવાર અને તરવાર

જ્યા જ્યા નજર નાખું ! અહા ! તરવાર ત્યા દેખાય છે,
તરવાર જીવન વીરનું ! ને મ્હોત પણ લેખાય એ
આજે પ્રતિજ્ઞા આદર તરવાર એ ખુદી કરી,
અપમાન આ નહિ ઘોડે તો ધારીશ નહિ એને ફરી

રમ ચઢતા લાલ લોહીનો જય કર લાગશે,
આ હાથ એને ફેરવીને છેક ત્યારે થાકશે
રે ! સેકડો ધા દુશ્મનોના આ શરીરે વાગશે,
ત્યા સુધી સરદાર આ બદલો બરાબર માગશે

જોકે છુ કે હવે એ બહારવટીઓ આ સરદારની સમશેરના સપાટામાંથી કેવી રીતે બચી જાય છે ?”

“એક વાર બચ્યો હતો ને! એમજ”

“તે વખતે મહારી સમશેર અને પીસ્તોલ ન ચાલી એનું કારણ એમ હવે તેનું કાંઈ નથી રાજકુવરી !”

મધ્યા સમય વીતી જઈ સૂર્યાસ્ત જ્યારે થ્રે ચૂકે
શશિને બરોસે સૂર્ય જ્યારે ગાંધ્ય પોતાનું મૂકે
જો ત્યાં સુધીમાં ફૂલ લાઈ એ હું રહિ પાછો ફરે,
તો માનવું નકકી થયું છે મ્હોત આ સરદારનું

જીવન આ કુરબાન છે દિવસ એ પર ફૂલ

જીવ જતો જે પર કરે “શુભાખનું ને ફૂલ”

એટલામાં સેવકે સરદારસિંહની આજ્ઞાથી એક સુદર અથ
લાવી મૂક્યો ખુદી સમશેરે વીર અમીર તેના ઉપર બેસતા બોલ્યો..
“રાજકુવરી ! હું હવે જાઉં છું મારી લેજો કે કદાચ સદાને
માટે પણ જાઉં છું

દીનકર તમે આ ! ત્યાં સુધી આશા અમાગી રાખજો,
પણ તે પછી દીલગીર થઈ અફસોસ ! નાહી નાખજો
કાયર હતો કે વીર હું તે મૃત્યુ-પૂઠે ભાખજો,
અતકરણમાં એક ! કેવળ યાદગીરી રાખજો

આવેશમાં ને આવેશમાં વીર-નયનો વદી સરદારસિંહિ ધોડાને
મારી મૂક્યો પોને કયા જગ રહ્યો છે ? તેનું પણ તેને મુદ્દલ જ્ઞાન
મ્હોત પરનું માણસનું મ્હોત માણસને વગર કલે બચાવક રસ્તે બેચી

જય છે તે પ્રંભાણે સરદારસિંહ પશુ દૈન્યોગે પેની યોગીની પશુ કુટી
પાસે આવી પહોચ્યો.

વીરો અને સરયુ પગે ચાનતા હોવાથી તેમને પોતાની ધારેથી
છુપી જગ્યાએ જતા વાર લાગે એ બનવા ચોગ્ય છે પૂનપાટ અથ
દોડાવતા સરદારસિંહ તેમને દૂરથી જોઇ લીધા, જે વખતે વીરો
અને સરયુ પેના દેવાલયમા આવી પહોચ્યા હતા સરદારસિંહે પશુ
સત્વર ઘોડાનો ત્યાગ કર્યો સરયુ અને વીરાની પાછળ પાછળ તે
પશુ દેવાલયમા આવી લાગ્યો.

પરંતુ વીરો તથા સરયુ ક્ષણનારમાજ અહીંથી ક્યા અવોપ થઈ
ગયા ? તે તે ન સમજી શક્યો સદ્ધમ નજરે તેણે દેવાલયમા કોઇક છૂપો
રસ્તો હોય ' તો તે શોધી કાઢવા જોવા માડયુ

કે'વાય છે કે મ્હોત કોઇને મૂકતુ નથી અને વિધાતાના લેખ
બલબલા જ્ઞાનીને પૂણુ પૂણુ સાવચેતી છતાં કોઈ વાર મજબૂત ભૂલાવે
છે આ વેળા પશુ તેમજ મન્યુ સરયુ અને વીરો ઉતાવળથી
યક્ષબુવનમા પ્રવેશતા પેલા પોઠીઆના આસનનો છૂપો
માર્ગ બરાબર બધ થયો છે કે નહિ ! તે જોવાનુ ચૂક્યા હતા
જેની સહજ ફાટ સરદારસિંહની નજરે પડી

પાસે જઇ એ પોઠીઆના માથા ઉપર હાથ મૂકી સરદારસિંહ
ધ્યાનપૂર્વક પેલી ફાટને જોવા નીચો વળ્યો તેવોજ પોઠીઓ ખસી
ગયો અમીરની અત્યંત અગમચળી વચ્ચે એ છૂપો ભેદ ખૂલી ગયો.
અમીર એ છૂપે માગેથી હાથમા પિસ્તોલ પકડી આગળ વધ્યો.

વીરોએ શુભાખસિંહને પોતે રચેથી બાજુ કહી સભળાવી.
શુભાખસિંહે તેને તેની હોશિયારી બદલ ધન્યવાદ આપ્યો સરયુ
પશુ હર્ષથી પોતાના પિતાને ભેટી પડી

સધ્યાકાળનો સમય નજદીક આવતો હતો બંપોરના સખ્ત તાપે કરી શ્રમિત થયેલી સરથુને જ્ઞાન કરવાનું મન થઇ આવ્યું આજે પ્રભાતે તેણે પેનું ફૂલ તોડ્યું ન હતું, તે પણ તેને યાદ આવ્યું પિતાની આજ્ઞા લઇ રનેહુ-સરોવરમાં સરથુ આનન્દથી સ્નાન કરી રહી હતી સરોવરની આંબુબાંબુ ફરતો સુન્દર બાગ હતો બાગની બીજી બાજુ યક્ષ-ભુવન આવેલું હતું જેમા અત્યારે બહાર-વટીએ ગુલાબસિંહ પોતાના વક્ષદાર સેવક વીરને મુખે તેનું સાહસ-કાર્ય અને વીરતા સાબળી રહ્યા હતા.

બ્યારે અમીર સરદારસિંહ ફરતો ફરતો પેતા કૃષ્ણ ને સરોવરની ગોધમા એ યક્ષભુવન વટાવી બાગ સમીપ આવી પહોંચ્યો આજી રક્ષાના એથમાહેથી તેને સરોવર દેખાયું તે હર્ષભેર પગ ઉપાડી ત્યાં આવી રહ્યો તેણે સરોવરમા નું જોયું ?

યક્ષ-કન્યાની આરસની પૂતળી સરોવરના મધ્ય ભાગે શોભી રહી હતી. તેના સુકોમળ નાનુક હાથમા પેથા દેવી યુગ્મનો છોડ સુન્દર રીતે ઉગી રહ્યો હતો છોડ ઉપર એક સુશોભિત ગુલામનું ફૂલ ખીલી રહ્યું હતું તોફાની નિર્દોષ સરથુ એ ફૂલ ઉપર સરોવરનું જળ પોતાના નાનુક હાથોથી ઉડડી રમી રહી હતી તે એક ધડી સરોવરની એ પૂતળી યક્ષકન્યાને જોતી ! તો બીજી ધડી પોતાના પાણીમા પડતા અતિભિન્ન પ્રતિ જોતી અને સરખાવતી ! વળી કંઈ યાદ આવતા મદ મદ મુખ મલકાવી હસતી

સરદારે આ સર્વ જોયું એટલામા ઝીણા બીના વસ્ત્રો જેના ગૌરાગ સાથે સવથા ઝેહાટી ગયા છે, એવી સરોવરની સુન્દરી સરથુ પક્ષી યક્ષ-કન્યાની પૂતળી નજદીક ગઈ આરસપ્રહાણી સુન્દર તકતી

કે જેની ઉપર એ યક્ષકન્યાની પૂતળી ઉભી રાખવામા આવી હતી, તેના ઉપર ને ચઢી પેલુ દૈવી પુષ્પ તોડવા તેણે પોતાનો જમણો આઠુ લાવ્યો. પરંતુ ત્યાજ તે સ્થભી ગઇ તેની નજર એક ઝાળખીતી વ્યક્તિ ઉપર પડી તે સરચુને સ્થભાવનાર વિશ્વાસઘાતી વીર અમીરની આખો અને મૂર્તિ હતી

એક પળ પછુ ન ગૂમાવતા પેલુ દૈવી પુષ્પ હઝતગત કરવા અમીર સરોવરમા ડૂબેા સરચુ ચીસો ઉપર ચીસો પાડતી ફૂલ તોડ્યા વિનાજ સરોવરના જળમા પુનઃ ડૂબી પડી જેમ જેમ સરદાર એ ફૂલ અને પુતળીની પાસે જતો ગયો, તેમ તેમ અમીરના આગમને ખેંચિવી સરચુ બૂમો પાડતી કિનારા તરફ જવા લાગી

સરચુની ચીસોએ ચારે દિશા કપાવી મૂકી યક્ષલુવનમા બેઠેલા ગુલાબસિંહ અને વીરાએ તે સામળી તેઓ અને સત્વર ત્યા દોડી આવ્યા આ વખતે અમીર પેલી પૂતળી પાસે પહોચી ગયો હતો સરચુ ભીને દીલેજ પિતાને આઝી પડી

“ શુ છે પહેન ? ”

બયથી કપતી સરચુ કશુ બોલી શકી નહિ તેણે કેવળ પિતાને યક્ષકન્યા અને ફૂલ પ્રતિ આગળી કરી બતાવી વીરા અને ગુલાબ સિંહની નજર અમીરની ઉપર પડી ચોગી મહાત્માએ કહેલુ “ જે કોઈ પુરૂષ એ પુષ્પને સ્પર્શશે તે પ્રાણુ ત્યાગશે ” એ પ્રાણુઘાતક વાક્ય યાદ આવ્યુ અમીરના પ્રાણુ બચાવવા ગુલાબસિંહે બૂમ મારી

“ અમીર ! અમીર ! રમણીઓના સુકોમળ કરોને દૈવી અને રહેલુ લાગતુ એ ફૂલ પુરૂષોના કંઠેલુ હાથોને માટે પ્રાણુઘાતક છે એ પ્રાણુઘાતક પુષ્પને ન અડીશ ”

પરંતુ કોણુ સામળે ! જેને માથે મ્હોતના નગારા મંડગડી રણા હતા, તે સરદારસિંહે પ્રત્યુત્તરમા હરખાને હૈયે હા હા હા કરી હાસ્ય કર્યું ખીજીજ પળે પેતુ પુષ્પ લેવા તે યક્ષકન્યાના દેહને સ્પર્શ્યો

‘ ગુલાબ ’ ગુલાબ ! જો ! આખરે અમીર ફાવ્યો છે ” હરખાને હૈયે હસતા હસતા તે ગુલાબના ફૂલને તોડવા ગયો ત્યા યોગીની વાણી ખરી પડી. ફૂલમાહેથી રક્ષક મહિંદર ખહાર આવી તેને ડર્યો “ ઝો ! હા ! ” કેનાજ સમવત્ અમીર પ્રાણુત્યાગી સરોવરના જળમા પટકાઇ પડ્યો

સરયુ, વીરા તથા ગુલાબસિંહે હમ્મુ કોઇ પણ વેળા આ ચમત્કૃતિ નજરોતજર જોઇ નહતી આજ વેળા તેમણે અમીરને પ્રાણુ છોડ્યો જોયો યક્ષકન્યાના હાથમાહેતા ગુલાબના છોડમા જે કાળો સર્પ હતો, તે એ દિવ્ય પુષ્પની રક્ષા કરનાર યક્ષથી યોગ્યત્વે વેશ-ધારી ગુમચર હતો

ગુલાબસિંહની આગાથી વીરો સરદારસિંહનું શય પાણી-માથી ખહાર કાઢી લાગ્યો અલત અખયખીની અદર એ ત્રિપૂટીએ જોયું કે મરનારના કાઝ ઉપર દશની જગ્યાએ સૂદમ “ ગુલાબના ફૂલનું ” એવુંજ આખાદ નિશાન પડી ગયું હતું

“ વીરા ! આ અલૌકિક તેમજ પ્રાણુધાતક ઉભય ગુણુ ધરાવનાર પુષ્પનો ભોગ થયેલ અમીરનું શય કોઇ પણ ઉપાયે આજેજ રાત્રિએ રાજકુવરી લાનુમતીના મહાલયમા જવું જોઇએ ઓત ખનશે ? ”

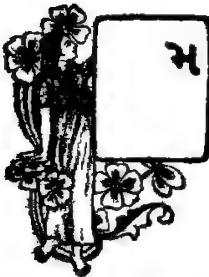
“ પ્રભુ ! સેવક તૈયાર છે કેવળ આગાનીજ વાર છે ”

“જો સાબળ ! અમીરનું આ વખાણુવા લાયક સાહસ અને મૃત્યુનું મૂળ કારણ એ લાનુમતીજ છે એનુંજ પાણિયહણ કરવાને આવા અનેક શૂરવીરો આ ફૂલ લેવા આવશે અને આ દેશને પામશે જેથી કરીને આ પ્રાણધાતક પુષ્પની ભયકર સમ્મતી તે પોતે માહિત ગાર થાય, અને પોતાની પ્રજાને પશુજાણીતી કરે એવી એક ચિઠ્ઠી લખી અમીરના હાથમા મૂક તે પછી લાનુમતીના શયનાગારમા આજેજ રાત્રે આ શમ મૂકી આવ કાલ આખો દિવસ મણીપુરમાંજ રોકાઈ અમીરના મૃત્યુ સંબંધે શહેરમા શી શી ચર્ચા ચાલે છે, તેની બરાબર બાતમી લઈ પામે આવ”

ગુલાબસિ હની આજ્ઞાનુસાર કાર્ય કરવા વીરો ચાલતો ચ્યો. સરયુ પિતાની આજ્ઞા લઈ પુત્ર પેલુ ફૂલ તોડી લાવી પ્રેમી પિતાએ પુત્રીના અબોડામા એ વહાલથી ખોસ્યુ સરયુ હસી પડી

પુષ્પ:-૭ મું.

“મધ્યરાત્રિનો મહેમાન”

બેઠાં હતા. કારણ ? ચિન્તા અને નિદ્રા વચ્ચે સખીપણું હોઈ તેઓ એકબેકની આડે આવતાં ન હતા.

ધ્ય રાત્રિનો શુભાર થઈ ચૂક્યો હતો, તોપણ રાજકુવરી લાનુમતીને હજી ઉધ આવતી ન હતી રૂની નરમ પથારી આજે તેને કાટા જેવી ખૂચતી હતી. આખો મળી જવા માટે તે આમથી તેમ પાસા બદલતી હતી પરંતુ ચિન્તાની કૃપા હોવાથી નિદ્રાદેવી આજે દૂર

જો કે અમીરને આનવાનો વખત ! અને નાયદો પીતી ગયો હતો, છતાં પણ પ્રત્યેક પગે તેને તે આવ્યાના ભણુકારા વાગતા સભળાતા હતા આખરે તેણે ઉઘ ન આવવાથી શય્યા ત્યાગી. ઓરડામાં આમ તેમ ફરવા લાગી થોડે આગે તેની પ્રિય સખી “પુષ્પા” નિદ્રાધીન થયેલી હતી આ બન્નુ જોતી જોતી તે અટારીએ આવી ઉભી આરીએથી અધારામાં તેણે નીચે જમીન ઉપર નજર નાખી સર્વત્ર કાળાશ પથરાયેલી હતી તે બોલી

‘હવે અમીર ન આવ્યો નહીં એનું અમગળજ થયેનું હોયું જોઈએ ! અફસોમ ! હવે ફૂલ ”

તે આગળ વિચાર કરે એટલામાં પોતાના મહેલ પ્રતિ કોઈ અશ્વના આવવાના પડવા તેને કાને પડ્યા તે લક્ષ્યપૂર્વક જોવા લાગી થોડીજ વારમાં એક ઘોડેસાર ત્યાં આવી ઉભો તેના ઘોડા ઉપર એક ભારી પોટલી મકેની હતી નીચે ઉતરતાજ રાજમેનકે તેને પકડયો

“ઢાણુ છે ? આની ભયાનક ગતે આ કઈ ચીજ લઈને કયા જાય છે ?”

તેણે તુ કંઈ, તે તો **લાનુમતી** પૂર ન સામળી શકી પરંતુ પોતાનું નામ તે આવનાર વ્યક્તિ સ્પષ્ટ અને જરા મ્હોટેથી બોલી, તે તેણે સામળી તપાસ કરવા અધીરી કુરરી એકદમ નીચે ઉતરી જે વખતે પ્રહરી સાથે પેલી અણુગણી વ્યક્તિ કંઈક ધ્વષી વાત કરી રહી હતી

“કેશરી ! એ શું છે ?”

દરવાન રજપૂત **કેશરીસિંહ**, રાજકુ વરીને આવી પહોંચેલી જોતાજ તરવાર નમાવી નમ્યો બોલ્યો — “કુ વરીયા ! આ કોઈ નવું આવનાર માણુત ઉપર હેમ આવતા હું એની તપાસ કર છું ”

“ એ શું કહે છે ? ”

“ એ તમને મળના માગે છે ”

“ મહેને ? ”

“ હા । ”

“ ઠીક ! તુ દરવાજા ઉપર જા ! હું એની સાથે વાત કર છું
ખોવાવું ત્યારે હાજર થજે ”

શિર નમાવી કેશરીસિંહ ત્યાથી ચાલતો થયો તેના ગયા પછી
લાનુમતીએ તે મધ્યરાત્રિના મહેમાનને પૂછ્યું -

“ તમે જોને મળવા માગો છો તેજ હું રાજકુવરી લાનુમતી
છું ખોલો તમે કાણુ છો ? અને શું સદેશો લાવ્યા છો ? ”

“ રાજકુવરી ! ખેલા આ ચિઠ્ઠી વાચો ! અમીર સરદારસિંહે
આ પોટલી અને ચિઠ્ઠી આપને હોવાડાના મહેને ફરમાવ્યું છે ”

“ અમીર કયા છે ? ”

“ શત્રુના હાથમા ! ”

“ શું ? ”

“ ખર કહું છું પેનું પુષ્પ લેવા જતા તેઓ પકડાયા છે ”

“ આ પોટલીમા શું છે ? ”

“ સરોવરની સુંદરી ”

“ અમીરે એ ત્હારી સાથે કેવી રીતે મોકલાવી ? ”

અર્ધચરતેથી ઘોડેસ્વાર થતા અમીરની સાથે હું થયો હતો
તેઓ મહેને પોતાની સાથે પેનું દૈની પુષ્પ લાવના મકદે લઈ ગયા હતા
અમે બંને છેવટ આ છોકરીને હાથ કરવામા ફાવ્યા એક ચિઠ્ઠી લખી
આપી તેમણે મહેને આ પોટલી આપને હાથોહાથ પહોંચાડવા ફરમાવ્યું.

એટલામા દુશ્મનના માણસો આવી લાગ્યા અમીર પકડાયા, અને હું
આસબેર ઘોડો દોડાવતો આ છોકરીને લઈ અહીં આવી પહોંચ્યો છું ”

અમીરના સેવકને પોતાની પાછળ આવવાનું કહી **લાનુમતી**
કેશરીસિંહ પાસે પેલી પોટલી ઉચકાવી શયનાગારમા આવી પોટલી
પલમ ઉપર મૂકી, **કેશરીસિંહ** રાજકુમરીની આગાથી પાછા પોતાનો
પહેરો સાચવવા આવ્યો ગયો.

તે પછી પેલી ચિટ્ટી વાચવા માટે **લાનુમતી** દીવા પાસે ગઈ
ચિટ્ટી વાચી તેમા નીચે પ્રમાણે લખેલું હતું

“ રાજકુમરી **લાનુમતી** !

આ આવનાર માણસ મહારો ખાસ રિશ્વાસુ છે એની સાથે
મોકલાવેલી ચીજ પ્રતા બ દોમરતમા રાખજો હું જલ્દી તમને
આવી મળીશ

લી૦ અમીર સરદારસિંહ

ચોળાયેલી ચિટ્ટીના છોકાયલા આ અક્ષરો ઉઠેલવામા જ્યારે
લાનુમતી લાગી હતી, ત્યારે પેલો મધ્યરાત્રીનો પરોણો શું કરતો
હતો ? તેણે સપાટામધ પોટલી છોડી નાખી અદરથી એક સંબત્ત
શરીર પહાર કાઢ્યું રાજકુમરીનાજ પત્રગમા તેને સુવડાવી ઉપર
એક સુંદર સ્ત્રીનું ચીર ઓઢાડી દીધું

એટલામા **લાનુમતી** ચિટ્ટી વાચી પાછી ફરી “ શું કરે છે ? ”
તેણે પેલા અજાણ્યાને પૂછ્યું

“ માફ કરો ! રાજકુમરી ! સરોવરની મુઠ્ઠી આપને
સોંપી છે ” તે સ્ત્રી પ્રતિ આગળી બતાવતા બેઠ્યો . “ હવે મહે
જવાની રજા આપો. ”

“કેમ ? ”

“ અમીરને છોડારી લાવવા ? ”

“ પરંતુ ઉભો રહે ખેલો પૂરતી ખાત્રી કરવા દે ”

રાજકુવરી સરોવરની સુન્દરીનું મુખ જોવા તેની પાસે જવા એક પગલુ બરે, તે ખેલા તો આવનાર અણુઅણુઆએ આગળ વધી તેને તેમ કરતા અટકાવી

“ રાજકુવરી ! યોડી વાર થોભો ! ખેલા મ્હારી સાથે જરા પેલા દીવા આગળ આવો મ્હારે તમને કંઈક ખતાવતું છે ”

લાનુમતી એ અજાણ્યા સાથે દીવા આગળ ગઈ પેલા અજાણ્યાએ મજવામાં હાથ ધાલી એક કોરો કાગળ અને પેનસીલ કાઢવા લાનુમતી જુએ એમ તેણે બે મોટા અક્ષરો તે ઉપર લખ્યા રાજકુવરીની રહામે તે કાગળ ધર્યો. “ વાચો ”

રાજકુવરીએ તે વાચ્યું વાચતાજ તેના મોઢાના ભાવ ફરી ગયા તે મધ્યરાત્રિના મહેમાનના મોઢા સામું ટગર ટગર જોઈ રહી

પુણ્ય:-૮ મું.

“ બનાવગીર ”

“વીરો ! ” આ બેજ અક્ષર લાનુમતીએ વાચ્યા

પોતાના શયનાગારમાં આટલી યુક્તિ અને હિમત લાક્ષવી મધ્યરાત્રિએ બેઘડક આવનાર વીરોના મુખ

તરફ તે જોઈતી રહી

“આલો હવે જઇયું ! કુમારી ! મળજો ” વીરાએ વિનયપૂર્વક નમન કરતા જવાને માટે એક પગલું ભર્યું

“ સખૂર ! દગાખોર ! એક રાજકુવરીને બળ્લે વખત બનાવી નેનીજ આખ આગળથી છટકી જવામા હવે તું કદાપી ફાવનાર નથી ”

“ અરે કોઈ હાજર ? ” ભાનુમતીએ ખૂમ મારી તેની ખૂમથી દાસી પુષ્પા જાગી ઉઠી પરંતુ ભાનુમતી કંઈ નવું જીતું કરે, તે જોતા તો આપણો ચાલાક વીરો તૈયાર થઇ ગયો બળતા લેમ્પમા એક ફૂક મારી, તેણે ઓરડામા અધાર કરી દીધું પોતાનો નહાસવાનો માર્ગ સરળ થયો ભાનુમતી આ અધારમા વીરાને કે પુષ્પાને સોધી ન શકી

“ પુષ્પા ! જલ્દી દીવો કર ! આપણી સાથે દગો રમાયો છે ”

પુષ્પાએ ઝપાટાબધ દીવો કર્યો પરંતુ તે વખતે ત્યાં વીરો ન હતો ભાનુમતીની આજ્ઞાથી પુષ્પા એકદમ તીચેના પહેરેગીર કેશરીસિ હને તેડી લાવી તેને આવતાની સાથેજ રાજકુવરીએ પ્રશ્ન કર્યો ‘ કેશરીસિ હ ! પેલા હરામખોરને જતો તે જોયો છે ? ’

“ કોણ ? તમે જોને સાથે લઈ ઉપર ગયા હતા તે ? ”

“ હા-હા-તેજ ”

“ તે તો હમણાજ મ્હને સલામ કરી પોતાના ઘોડા ઉપર બેઠી ચાલ્યો ગયો. ”

“ દોડો કેશરીસિ હ ! એ બદમાશને બનતી ઝડપે પકડી લાવો ”

“ જોવી આત્મા ”

કેશરીસિંહ તાજડોમ રવાના થયો તેના ગયા પછી ભાનુ-
મતી બોલી “પુળ્યા !”

“કુવરીયા !”

“તુ અભારે ને અભારે જમ પિતાજીને તેડી લાવ”
પુળ્યા ગઇ તે પછી ભાનુમતી પેલી સરોવરની સુન્દરીની પાસે ડરતી
ડરતી ગઇ કે પતા હાથે તેણે આઢાડેલી લીલી આઢણી તેના મોઢા ઉપરથી
દૂર કરી દીપકના પ્રકાશમા તે સૂતેલી વ્યક્તિનુ મુખ જોનાજ તે બે
ડગલા દૂર હતી ગઇ “ઓ ! મા ! આ શુ ?”

વાચક ! રાજકુવરી ભાનુમતી જે ભયકર ચીજને જોઇ દૂર
હટી ગઇ હતી, તે પેલા અમીર સરદારસિંહનુ શમ હતુ

તેના હાથમા એક ચિઠ્ઠી હતી તે લેવા ભાનુમતી નીચી વળી.
અમીરના કાઝા ઉપર રક્ત રંગી ચુલામના ફૂલનુ નિશાન હતુ.
દીવાના અજવાળામા ચિઠ્ઠીમા લખેલી બેલીટીઓ ભાનુમતીએ વાંચી લીધી.

“દેવી ફૂલ તોડવા જતા અમીરની આ દશા થઇ છે પ્રત્યેક
ફૂલ મેળવવા મથનાર આ હાખતા ઉપરથી સમજો !”

“ બહારવટીઓ ગુલામસિંહ ”

ભાનુમતીના હાથમાથી ચિઠ્ઠી સરી ગઇ તે જ્યા ઉભી હતી
ત્યાજ મ્હોટી ગઈ અમીરના શખને તે મ્હોતનુ કારણ શોધવા ચારે
બાજુથી તપાસી ચુકી પરંતુ નિરર્થક અમીર કેવી રીતે મૃત્યુવશ
થયો ? તે તે ન જાણી શકી.

ઝોટલામા મણીપુર નરેશ ભાનુચંદ ત્યા આવી પહોંચ્યા-
ભાનુમતીએ પિતાને ખાનગીમા તમામ ધંદલા કહી સમજાવી.

પ્રખ્યા તથા કેશરીને આ વિષયમાં એક પણ અક્ષર મુખ બહાર ન ઉચ્ચારવા સખ્ત ધમકી આપવામાં આવી હતી

જ્યારે ભાનુચ દ્રે લૂટારેનું આ સાહસ અને પરાક્રમ પુત્રીને મુખે સાબળ્યું, ત્યારે તેને લાગ્યું કે મને તેવો પણ આ યુક્તિયાજ બનાવગીર સાહસીક અને શરો છે, એ તો નિસશય ! અમીરનું સખ તથા ચિઠ્ઠી તેણે ધ્યાન પૂર્વક અવલોકયા કેટલીવાર પછી તે બોલ્યો

“ભાનુ ! અમીરનું મૃત્યુ શાથી થયું તે તે જાણ્યું ? ”

“ના !”

‘ જો આનાથી ”

ભાનુચ દ્રે ભાનુમતીને પેલા ગુલામના ફૂલ પાસે એક લોહીને ડાઘ અને દાત વાગવાનું ચિહ્ન બતાવ્યું તે મોટેથી બોલ્યા

“અમીરનું મ્હોત બહારવટીઆથી નહિ પરંતુ કોઈ વિલક્ષણ રીતેન થયું છે ”

“એટલે ”

“અમીરના શરીરની લીલાશ અને આ ડાઘ જોતા મને તો એમ લાગે છે કે અમીરને સપ્તદશ થયો છે ”

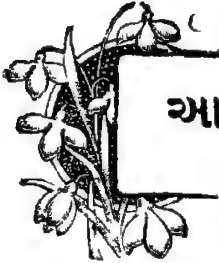
“હવે બચે એમ છે ”

“નહિ દશ પ્રાણુચાતક નીવડ્યો છે અમીર આ દુનિયા છોડી ગયો છે ”

પુષ્પ-૯ મું.

“ ભય કર સમાચાર ”

આજે રાજકુવરી ભાનુમતીના મહેલ આગળ હજારો નગરવાસીઓની ભીડ જામી હતી રાજા ભાનુચંદ્ર શુ કહે છે ? તે જાણના સવ પ્રાપ્ત આતુર હતા. એવામા નીચેના યોગાનમા રાજસેવકો એક પુરુષના શમને ઉપાડી લાવ્યા પ્રત્યે મનુષ્યની નજર તેની ઉપર સારી રીતે પડી શકે એવી હતી જગ્યાએ તેને સમાજપૂર્વક ગોઠવવામા આવ્યું તે પછી મહારાજા ભાનુચંદ્રની સતારી ત્યા આવી પહોંચી તેમને જમણે હાથે પુષ્પાનો હાથ પકડી રાજકુવરી ભાનુમતી મદ મદ પગલા ભરી રહી હતી પ્રવાનની આરાધી સેવકોએ પ્રગળનને શાન્ત થવા સૂચના કરી હાહાકાર તણ, સર્વ રાજા શુ કહે છે ? તે સામળવા અંતરીયા થયા વયોવૃદ્ધ રાજાએ ખોલવું શરૂ કર્યું,

‘ વદાદાર સરદારો ! નિમ્મહલાલ રાજ્યસેવકો ’ તથા મણી-પુરના હિનેચ્છુ પ્રગળનો

આજે એક ભય કર સમાચાર સભળાવવા તમને સવજાને અહીં એકત્ર કરવામા આવેલ છે એ સમાચાર આનંદના નહિ પરન્તુ ગોકના છે પેલી હજારો વર્ષ પરની લોકવાયકામા આજ પણ ઘેરે ઘેર રસભરી રીતે ચર્ચાતી સરોવરની મુન્દરી ! (પહેલા યક્ષકન્યા હતી) અને ગુલામના ફૂલને વિષે તમે સવે થોડું ઘણું સામળ્યુ હશે આજે નેનેજ વિષે કમક વધુ માહિતી મળી આવી છે

રાજકુવરી લાલુભતીના એ ફૂલ મેળવવાના આગ્રહે તથા તેનીજ સાથે લગ્ન કરવાની લાલચે અનેક જવામદોનું ધ્યાન એ ફૂલ મેળવવા દોરાયું હતું જેમાના એક આપણા નચના સુવિખ્યાત અમીર સરદારસિંહ પશુ હતા. તપાસ કરતા તેમને અતે એ માલમ પડ્યું કે સરોવરની સુન્દરી ! અને ગુલાબનું ફૂલ ! એ વાત કેવળ કલ્પનાના ગપ્પાજ નહિ, પણ સર્વથા સત્ય અને હયાતી ભોગવે છે આપણાજ નચથી થોડે દૂર એક અરણ્યમા એક છૂપો રસ્તો આવેલો છે જેમાથી એ યક્ષલુવનમા જઈ શકાય છે અદરજ પાસેજ એક રનેહુ-સરોવર આવેલું છે તેમા એક પ્રખ્યાત અને બળવાન લૂટારૂ આજ ધણી વર્ષથી વાસ કરે છે જે એમની શોધ સાચી હોય તો એમનાજ શબ્દોમા એમ માલમ પડે છે કે એ શરવીર ખ્દારવ દીઆને એક મનોહર પુત્રીરત્ન છે જે સરોવરની સુન્દરીને નામે આજે ઝાળખાય છે કેવી રીતે ? એ તો પ્રભુને માલમ ! પરંતુ અમીરના અચાક પ્રયત્ને એ સરોવરની સુન્દરી થોડા સમયને માટે અમીરના પૂજમા સપડાઈ હતી પરંતુ બળવાન લૂટારૂ અમીરની પત્ની શાન્તા અને સેવક સહાતાનનું ખુન કરી એને પાછો ઉપાડી ગયો છે, સરદારસિંહ એ દિવ્ય ગુલાબનું ફૂલ એ છોકરીને અબોલ નજરો નજર બેયું હતું.

અતે સરોવરની સુન્દરી અને એ ફૂલને ફરી હસ્તગત કરવા, તથા બધ્ધે ખુનોતો બચકર બદલો લેવા દ્વંદ્વ નિશ્ચય અને બીવણુ ધતિસા કરી કાલે અમીર પોતાનું મકાન છોડી ગયા હતા. તે પછી અધ્યરાત્રિને શુભાગે કોઈએક દગાખોર બદમાશ ગહારી પુત્રી લાલુભતીના શયનાગારમા એજ અમીરનું શબ મૂકી ગયો છે ગહારા ધારવા પ્રમ.ણે

એ કૃત્ય પણ ખહારવડીઆનાજ કોઇક સેવકનું હોવું જોઇએ. અમીરના શબ્દને લાનુમતીના મ્હેલમાં મૂકી જવામાં હુસ્મનનો ગૂઢ ઉદ્દેશ એ કુલને માટે પ્રયત્ન કરનારાઓને ખ્હીક આપવા સિવાય બીજો કશો નથી.

પરંતુ એથી પણ વધુ આશ્ચર્યની વાત તો એ છે, કે અમીરના શરીર ઉપર કોઇ પણ પ્રકારના ઘા કે હુમલાનું ચિહ્ન નથી છતાં તેમનું મૃત્યુ નિષ્વૃત્ત છે. આપ બારીકીથી તપાસશો તો તેમના જમણા હાથના કાઠા ઉપર એક સૂક્ષ્મ ગુલાબના ફૂલનું દેવી નિશાન અને લાલ સર્પદંશ એ બે ચિહ્નો સ્પષ્ટ દેખાય છે. પરંતુ મૃત્યુ કેવી રીતે અને ક્યા થયું ? તેનો કશો પતો નથી કેશરીસિંહ પણ એ સબ મૂકી જનાર અણુજણની પૃઠે પડ્યો હતો પરંતુ પરિણામમાં શૂન્યજ આભ્ય છે ”

લાનુમતીને વીરાએ કેદ કરી, તથા બનાવી, એ અગત કેટલીક વાત રાજાએ છૂપાવી બાકીનો ઇતિહાસ પ્રજાજનો સમક્ષ કહી સંભળાવ્યો. હજારો લોકોએ અમીરના જમણા હાથ ઉપરનું ગુલાબના ફૂલનું ચિહ્ન તપાસી જોયું પરંતુ કોઇ માહિત્યો વીર ખૂતીને પકડી લાવવાનું બીડું ઝડપના તૈયાર ન થયો.

એક પછી એક પ્રજાજનો વિધવિધ વાત કરતા વેરાવા લાગ્યા લાનુમતી નિરાશ મુખે આ બધું જોઇજ રહી પણ એટલામાં લોકોની બીડ બેઠી ત્યાં એક યુવાન ધસી આવ્યો. શબ્દને કેટલીક વાર તપાસી જોયા પછી તે બોલ્યો.

“ રાજન્ ! આજખો છો કે ? ”

“ નહિ ! ”

“હું રાજપુરનો પ્રખ્યાત ડિટેક્ટીવ ભાનુ ”

“ શુ તમે ભાનુપ્રસાદ ? ”

‘ જી હા હું પણ એ ફૂલ મેળાવા ઇચ્છુ છું અમીરની જગ્યા મેળવે સોપો ! ફૂલ અને ખુનીને હું હાજર કરીશ ”

“તો ભાનુપ્રસાદ ! શર્ત મુજબ મ્હારી પુત્રીનો હાથ પણ જરૂર તમારા હાથમા ધરીશ ”

તે પંચી કેટલીક ખાનગી વાતો ડિટેક્ટીવ ભાનુ અને રાજકુ-
વરી વચ્ચે થઇ રાજગૃહથી એક અનુચર ડિટેક્ટીવ ભાનુને અમીરનું
મકાન બતાવવા આગળ ચા’તો ભાનુમતી પણ પિતાની ગમ લઇ
તેની સાથે ચાલી ગુલાબસિંહની મ્હામા ડિટેક્ટીવ ભાનુએ
માથ ભીડી ભાનુમતીએ આ “ભાનુ”ની ચાલાકી વિષે બહુમહુ
સામળ્યુ હતુ તને વિશ્વાસ ખેડે કે કદાચ એ કામ પાર પાડે”

ભાનુમતી અને ડિટેક્ટીવ બંને વાતો કરતા કરતા સેવક સાથે
અમીરના મકાને આવી પહોંચ્યા ત્યાં મારણભાગ એક દામી ઉમેની હતી

“આ કોણ ? ” ભાનુએ ભાનુમતીને પૂછ્યુ

“હું નથી ઝાળખતી ! જના ઉભા રહો પૂછી જોઇએ ”
ભાનુમતીએ એ યુવતિને પાસે બોલાવી પૂછ્યુ

“તુ કોણ છે ? ”

“ શાન્તાની દાસી ”

“ તારે નામ ? ”

“ વનખાળા ”

“અહી શુ કરે છે ? ”

“અમીર સાહેબે પોતાના ઘણાખરા દામદારસીઓને કાંચે રગ દીધી છે પરંતુ કુમારી ! હું બહુજ ગરીબ છું મ્હારે કયાં જવાને સ્થાન નથી એટલે એમની આજ્ઞા નિરૂદ્ધ અહીં પડી પડી વિચાર કરી રહી છું ”

રાજકુવરીની સાચે સેવક કેશરીમિહ આવેલો હતો તેણે પણ વનખાળાને માટે ઓળખાણ આપી કેશરીસિંહના કહેવાથી લાનુને વનખાળા ઉપર વિશ્વાસ બેઠો દયા આવવાથી તે બોલ્યો

“એમ છે ? વારે વનખાળા ! ત્યારે ત્હારે કયાં જવાની જરૂર નથી તું અહીંજ રેજે અમીર હવે અહીં પાગ કદાપી આવનાર નથી હવેથી તું મ્હારીજ તહેનાતમાં રહેજે ”

“આપનો ઉપકાર !”

ડિટેક્ટીવ લાનુ તે પડી લાનુમતી તરફ ફરીને બોલ્યો, ‘રાજકુવરી ! આ ફૂલનો પતો મેળવના મ્હારે એક ચાલાક રમણીની જરૂર હતી હું ધારે છું કે આ વનખાળા એ કામ ખરાબર સારી રીતે કરશે ”

“જરૂર ! પાઠી ફરી, તેને માટે હું ખાત્રી આપુ છું સાહેબ !” કેશરીસિંહ બોલ્યો

આ પછી કેશરીસિંહ તથા લાનુમતી ડિટેક્ટીવની રગ લઈ પોતાને મહેલે પાઠા ફર્યા બ્યારે બીજા બાળુ વનખાળાને એકાન્તમાં લઈ જઈ ડિટેક્ટીવ કેવા લાગ્યો, “વનખાળા ! જો હું ત્હને કોઈ ખાસ કામ સોંપવા માગુ છું બોલ ! તું તે કરશે ?”

“જરૂર !”

“યાહ રાખજે, કે જો જરા પણ દડો માલમ પડશે, તો તેજ વખતે મારી પીસ્તોલ ત્હારી છાતી વીધી નાખશે”

“શાન્તાબહેનની હું ખાસ વિશ્વાસુ દાસી છું તમને તો શું ખબર ? આકી અમીરના કેટલાએ મચકર કામો મ્હેજ કર્યા છે ”

“તે શું ?”

“સરોવરની સુઢરી વિષે કેટલીક ખાસ વાતો ને ખાતમીઓ મ્હને માલમ છે અમીર પણ મ્હારીજ સલાહ લેતા હતા”

ડિટેક્ટીવ ભાનુએ ધાર્યું કે આ દાસી જો પોતાની વિશ્વાસપાત્ર થાય તો આગળ ઉપર ઘણીજ કામ લાગશે, એ ધરાદાયી તે બોલ્યો, “તું તું જાણે છે તે મ્હને કહીશ ?”

“હમણા નહિ પરંતુ હા ! જો તમે મને છૂટથી અહીંયા હરવા ફરવાની રજા આપો ! તો તમને કેટલીક વિચિત્ર ખાતમીઓ આણી આપું”

“વાર ! હું એ વાત કુખન કરે છું પછી કંઈ છે ?”

“હા !”

“શું ?”

“મ્હારી મન્દથી તમે જ્યારે એ ફૂલ મેળવી રાજકુતરીને પરણો ! ત્યારે પણ મ્હને ન ભૂલી જવી”

“ગાડી ! એમ તે બને / લે આ વચન”

ડિટેક્ટીવ ભાનુએ વનખાળાના હાથમા વચન દેતા નેને પોતાની પાસે બેચી ગાલ ઉપર એક મીઠું સુખન ભરી લીધું

વનખાળા તુતતજ હાથો ષટકાવી ત્યાથી વિદાય થઈ ગઈ તે પછી ડિટેક્ટીવ ભાનુ પણ પોતાના કાર્યને માટે પ્રપચના પાટીઆ ઝાલવા વિચાર કરવા લાગ્યો

વનબાળાના સૌન્દર્યમા ડિટેક્ટીવ ભાનુ અળથો હતો તેના નયનબાણોનો તે ભોગ થયો હતો ને “પોતાનું કામનું કામ યશો, અને કામચલાઉ પત્ની તરીકે પણ કામ લાગશે !” એવા દુષ્ટ ઉદ્દેશપૂર્વક તેણે વનબાળાને આશ્રય આપ્યો હતો.

બીજેજ નિવસે અમીરના મકાન ઉપર એક કાળું પાટીયું લટકાવેલું દેખાતું હતું તેમા લખેલું હતું કે -

“ ડિટેક્ટીવ ભાનુપ્રસાદ. ”

“ રાજપુર ”

પુષ્પ:-૧૦મું.

“ રાજકુવરીનું હરણ ”

રા! શુ આ બધું સાચુંજ કહે છે ? ”

“ પ્રભુ ! દોઢ દિવસ નહિ ને આમ આજેજ અવિશ્વાસ શા બાદે ? ”

“ નહિ ! નહિ ! તું વીર છે ! ધારે એ કરી શકે એમ છે કહે વાર પાછી શુ થયું ? ”

“ જ્યારે બીજે દિવસે મણીપુર નરેશ પ્રજાજનોની મળવર મેદાની વચ્ચે આ બધી વાત કહી બતાવી, ત્યારે હું ત્યાં હાજર હતો રાજપૂરના પ્રખ્યાત ડિટેક્ટીવ ભાનુપ્રસાદે આપને પકડી ફૂલ મેળવી આપવાનું બીડું ઝડપ્યું છે ”

“ એમ ? ”

“ હા ! ” અને તે ઉપરાંત કોઇ વનખાળા નામની યુવતી પણ તેની મદદમાં છે ”

ગુલાબસિંહના કુપા મકાવમાં વીરો આ તમામ વાન પોતાના માલીકને કહી રહ્યા હતા પોતે ભાનુમતીના શયનાગારમાં કેવી રીતે અમીરનું શય મૂકી આવ્યો ? ત્યાંથી માડીને બીજા દિવસની તમામ ખાતમી તેણે જાણી લીધી હતી ડિટેક્ટીવ ભાનુ જ્યારે બીડ બેઠી ભાનુમતીને જાંઘ મળ્યો હતો, ત્યારે પણ કુપા વેશમાં વીરો પ્રજ્ઞ-જનોના ટોળામાં જ હતો.

“ ત્યારે હવે શું વિચાર છે ? ” ગુલાબસિંહે વીરોની સલાહ પૂછી ”

“ જો મહારીજ ઇચ્છા જાણવા માગતા હો તો આ તમામ આદતનું મળીક રાજકુ વરી ભાનુમતી છે અને તેનેજ ઉપાડી લાવવી.”

“ અને પછી ? ”

“ હમેશને માટે આપણા આ ગુપ્ત આવાસમાં કેફ કરવી ”

“ એ તો અન્યાયનું પગલું ”

“ તો બીજો ઉપાયજ નથી જ્યાં સુધી ભાનુમતી છે, ત્યાં સુધી તેના હાથની ઉમેદવારીમાં આપણા હજારો દુશ્મનો દરરોજ વધતા જશે અને એ ભાનુમતીને પકડીશું તો હિ ભાનુ બીજા અધુ છોડી તેનેજ રોધવા આપણી પૂઠ પકડશે અને આમ સહેલાઈથી આપણે ડિટેક્ટીવને આપણા હાથમાં ફાંસી શકીશું ”

“ વાહ ! તું હવે વિશ્વાન્તિ બે ! સરચુની બરાબર સમાજ રાખજે હું જાઉં છું ”

“ ક્યાં ? ”

“ ભાનુમતીના મહેલમા ”

“ હુ આવુ ? ”

“ ના ! સરયુ એકલી છે માટે તુ અહીંજ રહે ! હુ એકયોજ એ માટે બસ છુ ”

વીરાને સરયુની સભાળ રાખવાનુ કહી બહાર બહારવટીઓ સમ્મતી સજ્જ થઇ ખરી બપોરી વખતે બહાર પડયો.

પરંતુ વીરાને પોતાનો સ્વામી ધોળે દિવસે એકલો મહેલમા જઇ રાજકુવરીને હરી લાવે એ બહુજ જોખમ અને બયબરેનુ જણાયુ ગુલાબસિ હની ના છતા તે નિઃશ્વેન સરયુને એકલીજ છોડી . પોતાના માલીકની મદદે દોડયો.

રાજકુવરી ભાનુમતી બોજનાદિથી પગારી મધ્યાન્હકાળ હોવાથી પયારીમા આડી પડેલી હતી પાસેજ દાસી પુષ્પા તેને પખા વડે પવન નાખી રહી હતી ભાનુમતીની આખ મીઠાઈ ચૂકી હતી એટલામા રાજમહેલની નીચે એક પ્રાંઠ સન્યાસી સંગીતધારા છોડી રહ્યા હતા રસ્તે જતા આવતા ગોકોનુ એક મોઢુ ટોણુ તેની આસપાસ એકઠુ થયુ હતુ

— સંગીત —

બે દિનના મહેમાન

બધાએ બે દિનના મહેમાન

મોડા બેલા પથુ સર્વેને સવાનુ છે સ્મશાન બધાએ.

— સાખી —

સત્તા અને આ સાલ્યખી બે દીનની સમજે તમે,
અધિકારના અભિમાનમાં સમજી જરા રમજો તમે
ધનવાન ! ધનમહાર જોઈને જરી ફૂલો નહિ,
સંઘળા પ્રભુના બાળ છે મિદ્ધાત એ ભૂલો નહિ
સત્તાધીશ ! શ્રીમાન તજી દેવો સત્તા ! ધન અભિમાન બધાએ

— સાખી —

તે છે અમીર ! ગરીબના દુખની દયા જે ખાય છે,
તે રાજ્ય છે જ્યાં સર્વ માટે એક ! નિર્મળ ન્યાય છે
વૈભવ વિક્ષેપોમાં છકી જઈ છેક હા ! ફૂલો નહિ,
ચઢતી પછી પડતી તણો અવિચળ નિયમ ભૂલો નહિ

કોને માલમ ? ક્યારે ઉતરી જાય બધું અભિમાન

બધામાં એકજ સરખો પ્રાણ બધાએ .

મન્યાસી વારવાર એક પછી એક લીટીએ ફરી ફરી આલાપ મારી
પહાડી સુરે લલકારી રહ્યો હતો રાજકુવરીની મોંચાયલી આખો એ
નાદે એકાએક ખૂલી. “ પુષ્પા ! ”

“ કેમ ? ”

“ આ કોણ ગાય છે ? ”

પુષ્પાએ ઝરખામાથી જોયું તે પાછી આવી બોલી,

“ બહેન ! કોઈ એક મન્યાસી ગાય છે ”

“ કેવું મધુર ગાય છે ? પુષ્પા ! જા તું એને બોલાવી લાવ.”

પુષ્પા રાજકુવરીની આજ્ઞાનુસાર નીચે આવી પેલા મન્યાસીને

તેણે કહ્યું, ‘ યોગીરાજ ! મહારા કુવરીમા આપના સગીને આકર્ષાયા છે તો જરા ઉપર આવશો ? ’

એક પણ અક્ષરના ઉચ્ચાર કે આનાકાની સિવાય તે સન્યાસી પુષ્પા સાથે ઉપર આવ્યા રાજકુવરી શરમાતી શરમાતી ઉડી આસન આપતા બોલી

“ પધારો યોગીરાજ ”

સન્યાસી બેઠા તે પછી રાજકુવરી તેમની મરાળર સ્થામે બેઠી સન્યાસીને પોતાની તરફ ટીકી ટીકીને જોઈ રહેયો જોતાજ ભાનુમતી બોલી “સન્યાસી મહારાજ ! આપ ક્યારના મહારી સ્થામે થુ જોઈ રહ્યા છો ? ”

“ એ હુ પછી કહીશ્ચ ! વાર ! જો આપને કોઈ પણ જાતની અડચણ ન હોય તો જરા તમારો હાથ મ્હને જોવા દેશો ? ”

ભાનુમતીએ પોતાનો નાળુપ્ હાથ યોગીના હાથમા સકોચતા આપ્યો પવિત્ર સન્યાસી એને સ્પર્શતા મ્હેજ કપ્યો થોડીવાર તે જોયા પછી બોલ્યો,

“ આ કાણુ છે ? ”

“એ મારી દાસી છે”

“એને જરા બહાર જવાનું કહો મહારે તમને કંઈક છુપુ અવિધ્ય કે’તુ છે” યોગીરાજ બોલ્યા

રાજકુમારીએ દાસી પુષ્પાને સાન કરતાજ તે બહાર આવી ગઈ તેના ગયા પછી સન્યાસી બોલ્યા

“રાજકુવરી ! બહીસો નહી ! તમારા મહ બહુ બારી છે આજેજ તમને કોઈ ઉપાદ્રી જનસર છે”

“મહેને ” રાજકુવરી કિચિત્ ચમકી ઉડી

“હા ! અને તે પણ અત્યારે ! થોડીજ વારમા ”

“તેનું નામ ”

“બહારવરીઆ ગુલાબસિહ ”

રાજકુવરી તેનું નામ સાબળતાજ ઉભી થઇ ગઇ સન્યાસીના મોઢા સ્થાપુ તે ટગર ટગર જોઇ રહી સન્યાસી આગળ બોલ્યા

“રાજકુવરી ! છતાં બચવાનો એક ઉપાય મહારી પાસે છે ”

“તો બતાવો ‘ શુ છે ”

“મહારા કહ્યા પ્રમાણે કરો તમારી દાસીને બોલાવો ”

રાજકુવરીએ પુષ્પાને હાક મારી. પુષ્પા ત્યાં આવી પહોંચી તે પછી સન્યાસી બોલ્યા “આ તમારી દાસીને તમારા જોવોજ પોશાક પહેરાવી બીજી લાનુભતી બનાવો તમારા મનેની સુનાની જગ્યા બદલી નાખો. છૂટાર તમારે બદલે તમારી દાસીને લઇ જશે ”

“પણ કદાચ એમ ન બન્યું તો ”

“અત્યારે એવી એવી શકાઓ કરી વ્યથ વખત વિતાડવાનો સમય નથી હું કહું છું એમ કરો ”

સન્યાસીના વચન ઉપર શ્રદ્ધા રાખી રાજકુવરીએ પુષ્પાને પોતાનો પોશાક આપતા કહ્યું. “પુષ્પા ! જા તારા ખડમા જઇ આ વસ્ત્ર પરિધાન કર થોડી વારને માટે તુમે રાજકુવરી બની મહાલી છે ”

પુષ્પા હસતી હસતી મૂલ્યવાન પોશાક લઇ રાજકુવરીનો કમર નખડાં છોડી ગઇ તે પછી સન્યાસી બોલ્યા

“ રાજબાણા ! તમે જાતે કોઈ દિવસ એ ગુલાબસિહને જોશો છે ? ”

“ ની! પરંતુ રહે તેને માટે બહુ બહુ સાબળ્યું છે ”

“ હશે! તમારે તેને જોવો છે? ”

“ હા! ”

“ તમે તેને માટે શુ ધારો છો? ”

“ બહારવટીઆને માટે બીજી શુ ધારવાનું હોય? ”

“ એજ કે તે બીજાની માફક આવશે, નીચ, અને દગાખોર નથી, પરંતુ વીર પવિત્ર અને સ્થામી છાતીએ ધા કરનાર છે ”

રાજકુવરીને સન્યાસીના આ શબ્દોથી કંઈક બ્રહ્મ પડ્યો એ વાર આખા અનેકી ભાનુમતીને હવે ભાન થયું કે આ સન્યાસીજ એ બહારવટીઓ જાને કા ન હોય? અને હતું પણ એમજ સન્યાસીએ એકાએક પોતાની બગી કંઈની દૂર ફેંકી દીધી બનાવટી જટાને માથેથી ઉતારી નાખી વીર-વેશમાં સજ્જ શરવીર ગુલાબસિંહ બોલ્યો, “ રાજકુવરી! માફ કરજો! કોઈ પણ જાતની થકા વિના મહારી સાથે ચાલો! જે ફૂલોને માટે તમે આટલાટલો પરિશ્રમ ઉઠાવી રહ્યા છો, તે ફૂલ હું તમને બતાવવાની પ્રતિજ્ઞા કરું છું ”

પરંતુ રાજકુવરી તો ગુલાબસિંહને જોતાજ ગભરાઈ ગઈ તેના મુખમાથી અણધારી ચીસ નીકળી ગઈ છનગ મારી બહારવટીઓ ફૂલો કોઈક વન-ઔપચથી ભાનુમતીને તેણે એમાન બનાવી દીધી કમરે બાંધેલું દોરડું તેણે છોડ્યું રાજકુવરીને ખભે નાખી, દોરડું ઝરખા સાથે બાંધી, તેના લટકતા છેડા ઉપરથી તે સડસડાટ નીચે ઉતરી ગયો

પોતાના અશ્વની પાસે એક અણુમણી રમણીને ઉભેલી જોઈ ગુલાબસિંહ ચોક્યો એક હાથે મજવામાથી ભરેલી પિસ્તોલ બે ચીકાદી તે બોલ્યો “ કોણ છે? ”

“ મહારા ! ”

“ નામ ? ”

“ વનખાળા ! ”

“ ડિટેક્ટીવ ભાનુપ્રસાદની મહત્તીશ ? ”

“ જો સમજે તે ! જલ્દી નહાસો ! ડિટેક્ટીવ એ આવે ”

ખહારવટીઆ ગુલાબસિ હને ચેતાવી વનખાળા નાઠી ભાનુ-
મતીને ઘોડા ઉપર નાખી જવો ગુલાબસિ હ એસવા ગયો, તેવોજ
ડિટેક્ટીવ ભાનુની પિસ્તોલનો ખહાર થયો અવાજથી બડકાને ગુલા-
બસિ હનો ઘોડો બેશુદ્ધ ભાનુમતીને લઇ નાઠો.

કોઇ પણ ઉપાય ન જણાવાથી ખહારવટીઓ ફરી પાછો દોરડા
દ્વારા સડસડાટ ઉપર ચઢી ગયો એટલામા ડિટેક્ટીવ ભાનુપ્રસાદ પણ
તેની પૂઠે આની લાગ્યો ખારીમાથીજ ભાનુએ ગુલાબસિ હ ઉપર
પિસ્તોલનો ખાર કર્યો ખીજજ પજે ચગુર ખહારવટીઓ જમીનદોસ્ત
થનાનો ઢોંગ કરી રાજકુવરીના શયનખડમા પડયો.

“ * * * * * ”

મંચાહન મમથે જ્યારે ડિટેક્ટીવ ભાનુ અખીરના મકાનમા
જમી ફરી સીગારેટના ધુમાડા કાઢી રહ્યો હતો, ત્યારે એકાએક ત્યા
વનખાળા આવી પહોચી

“ કેમ ? વનખાળા ! શુ ખબર ? ”

“ જલ્દી આવ ગુલાબસિ હ અત્યારે રાજકુવરીનું હરથ
કરવા મહેલમા જનાર છે ”

ડિટેક્ટીવ ભાનુ તેને ખીજ કંઈ વધુ પુછપરછ કરે, તે પહેલા
તો વનખાળા ત્યાથી અનોપ થઇ ગઇ ભાનુ પણ સત્તર તૈયાર થઇ

રાજકુવરીને મહેમે આવવા નીકળ્યો દુરથી તેની નજર નહાસતા ગુલાબ-
સિંહ અને ઘોડા ઉપર પડી તેણે પિસ્તોલનો ખહાર કર્યો. પરંતુ
ગુલાબસિંહનો ઘોડો ભાનુમતીને પોતાની પીઠ પર લઈ નાંકો હતો,
એ ડિટેક્ટીવ જોઈ ન શક્યો.

છેવટે ગુલાબસિંહની પૂઠે રાજકુવરીના શયનાગારમાં ભાનુએ
જઈ પિસ્તોલનો ખહાર કર્યો એક બહાદૂર ખહારવટીઆને પકડવા બદલ
પોતાને ધન્ય માનતો અને હરખાતો ભાનુ પિસ્તોલને કમરપટામાં
મૂકી બાયલ ગુલાબસિંહને જોવા નીચો વળ્યો તેજ વખતે ગુલાબ-
સિંહે તેને ગરદનમાંથી ઝાલ્યો બાથમખાથ શરૂ થઈ ભાનુને નીચે
નાખી ગુલાબસિંહ તેની ઉપર ચઢી બેઠો પરંતુ આ પવિત્ર અને
દયાળુ હૃદયના ગુલાબસિંહને તેની દયા આવી હાથમાં આવેલા શિકા-
રનો તે ધારતે ! નો આજ વખતે અત આણી શકને ! છતાં તેણે
તેમ ન કર્યું.

“જા ! જવા દઉ છું પરંતુ જીવે ત્યાં સુધી આ ગુલાબસિંહ
ને સભારજો ”

આમ કેતો બહાદૂર ખહારવટીઆ પુનઃ એક વાર પોતાના શિકાર
(ભાનુમતી)ને લઈને નહાસેલા ઘોડાને પકડવા દોરડા વાટે નીચે ઉતરી
આવ્યો તેની અત્યંત અજયખીની અદર ત્યાં પુનઃ પેની રમણી
ઉભેલી હતી અને તે વનખાળા !

“ સરદાર ! એક પણ શબ્દ બોલ્યા વિના સત્તર અહોંથી
ઉપડી જાવ. અહોંથી બરાબર સો કદમ પર ઉતર દિશામાં એક પીપ્પ-
ળાના ઝાડ સાથે તમારો ઘોડો બાંધેલો છે ”

વીજળીની પેઠે ચમકાવનારા શબ્દો બોલી વનખાળા એકદમ
ત્યાંથી ચાલી ગઈ. તેના આ વિચિત્ર વર્તન તરફ નસીબ પામતો ખહ-

રવટીઓ ઉત્તર દિશામાં ઉપડ્યો 'ખરેખર' ત્યાં વનખાળાના કથન અનુસાર પોતાનો અશ્વ તેણે પીપળાના ઝાડ સાથે બાંધ્યો અને એણે શુદ્ધ ભાનુમતી પણ જન્મતી તેમ ઘોડા ઉપરજ હતી જરા પણ વિચાર કર્યા વિના ગુલાબસિંહે ઘોડાને એડી મારી મૂકી નિમકહવાલ અશ્વ પોતાના માલીકના મનની મુગદ સમજી પવનવેગે દોડ્યો.

જ્યારે બીજા બાળુ બહારવટીઆથી મહાત થયેલો ભાનુ માયુ ખજવાળતો ઉભો થયો વચ્ચે હીકહાક કરી તે જોવો ઓરડાના બાર-ણામાં પગ મૂકવા જાય છે, તેવીજ તેણે ભાનુમતીને રક્ષામેથી આવતી જોઈ-

“કોણ ? રાજકુવરી ?” ડિટેક્ટીવ બોલી ઉઠ્યો.

પરંતુ અફસોસ ! જ્યારે એ ભાનુમતી શયનખડમાં આવી, ત્યારેજ ડિટેક્ટીવ સાહેબને માનમ પડ્યું કે એ તો વેશધારી “પુખ્પા” છે.

“પુખ્પા ! આ શું ‘રાજકુવરી’ ક્યા છે.”

પુખ્પાએ સન્યાસીથી માંડીને તમામ જાણીતો ઇતિહાસ ડિટેક્ટીવને કહી દીધો સઘળું સાબળ્યા પછી ડિટેક્ટીવ બોલ્યો “પુખ્પા ! ખરી રાજકુવરીનું હરણુ થયું છે.”

“શું ?”

પુખ્પા જમ પાડવા જતી હતી, તેને મોઢે હાથ દામી તેમ કરતા અટકાવતો ભાનુ બોલ્યો ‘ખમરદાર ! આપણે પણ હવે સમય વિચારીને કામ લેવાનું છે જો રાજકુવરીનું હરણુ થયું છે, એ વાત બહાર પડશે, તો લોકોમાં મોટો ખળભળાટ મચી જશે તેમજ રાજા ગુસ્સે થઈ તને અને મને બંનેને આપણી નાલાયકી માટે ધિક્કાર આપશે કાગળ આપણા છતાં ધોળે દિવસે એ હરામખોર કુવરીને છપાડી ગયો છે.”

“તો હવે શું કરવું ?”

“એજ કે -હાલ તરતને માટે તો જ્યાં મુઘી હું ભાનુમતીને લઈ પાછો નું આવું, ત્યાં મુઘી ત્હારેજ એની જગ્યા સાચવી લેવી. અનતા પ્રયત્ને રાજકુસરીનાજ પહેરવેશની નકલ કરી તમામને ઠગવા.”

“અને પકડાઈ ગઈ તો ?”

“તો મ્હાર નામ દેજે ! કે ભાનુપ્રસાદે એમ કરવા કશું હતું ! પછી કંઈ છે ?”

“ મહુ માર !”

“ લે ! ત્યારે ખેસ ! હું હવે જઈ છું ”

“ ખુશીથી ”

ડિટેક્ટીવ ભાનુપ્રસાદ ઝંપાટાબંધ પગ ઉપાડતો નીચે રસ્તા ઉપર આવ્યો. શુભાશ્વસિહને પકડી ભાનુમતીનો પતો મેળવવા કયો માર્ગ લેવો ? તેના વિચારમાં તે પડ્યો હતો, એટલામાં તેની નજર ત્યાંથી પમાર થતી વનખાળા ઉપર પડી તેણે તેને ઘોસાવી પૂજવા માડ્યું.

“વનખાળા ! કંઈ નવીન સમાચાર ?”

“ રાજકુસરી ભાનુમતીનું હરણ થયું છે ”

“ હા ! જોજો વાત ગુપ્ત રાખજો ને શુભાશ્વસિહને કુમારીને લઈ નહાસતો જોયો છે ? ”

“હા !”

“ક્યા ગયો ?”

“હમણાજ આ બાજુ ”

વનખાળાને મુખે વિશેષ વાત સાંભળવા ન યોગતા, તેણે તેની આગળી બતાવેલી દિશાએ દોટ મૂકી કોણ જાણે શા કારણથી ?

પરંતુ વનખાળા ગુલાબસિહને જીગરથી ચ્હાતી હતી અને તેને
લક્ષ્મણે તેણે જાણી જોઈને બપોળે વાર બહારવટીઆને ચેતાવી મદદ
કરી, આ વખતે પણ હાથે રહીને ડિટેક્ટીવ ભાનુને ઉધે રસ્તે
દોરબો હતા.

બ્યારે ગુલાબસિહ પોતાના ગુપ્ત સ્થાનમાં જવા માટે પકડાઈ
જવાની પછીકે સીધા રસ્તો છોડી પહાડી માર્ગ પકડ્યો હતો. ડિટેક્ટીવ
અને ગુલાબસિહ બંનેનો દરદો એકજ સ્થાને જવાનો હોવા છતાં બંનેના
માર્ગ જુદા જુદા હતા એક સીધો અને ટુકે રસ્તે જતો હતો, બ્યારે
બીજો લાંબો અને પહાડી રસ્તે જતો હતો.

ડિટેક્ટીવ ભાનુના ગયા પછી એક રસ્તામાં ઉભેલી રમણી
તેની પૂઠે જોઈ ખૂબ હમી રહી હતી તે બીજી કોઈ નહિ, પરંતુ
ડિટેક્ટીવની મદદગાર છતાં બહારવટીઆની શુભેચ્છક વનખાળા હતી.

પુખ્ત:-૧૧મું.

“ એક ચુમી. ”

હા ! બચાવો ! બચાવો ! ” કેતાજ તે સુંદરી મૂર્છા
ગત થઈ જમીન ઉપર ઢળી પડી.

એક બચકર વનરાજ તેની પાસે ઉભો
હતો. યુવતિના કોમળ અંગને ચીરી નાખવા તેણે

એતાનો રાક્ષસી પાંખે ઉચક્યો પરંતુ .

જગદીશ જો ધારે ઉગારે । માનવી જોયા કરે,
એની કૃપા આગળ અહાહા ! ભલભલા પાણી ભરે
કિરતાર કેરા કોપથી કોઈ ઉગારી ના શકે,
એ મ્હાય જો ઉગારવા તો કોઈ નહિ મારી શકે

આલમ બધી ઉલ્ટે । અને હું એક બાળુ એકયો,
કયા તો ! જગતમા કોઈ નહિ । મ્હાર ' અને હું એકલો
દુસ્મન અને દુનિયા કદી ભય તે દોષે ધરવા નથી,
મીઠી નજર માંવવ તણી તો કોઈની પરવા નથી

આખા જગલને કપાની મૂકે એવો એક બયાનક અવાજ થયો
પેલી રમણી પાસે ઉભેયો વનરાજ ભયકર ચીસ નાખી જમીન
ઉપર તરફડી પડ્યો તેના માથામા કોઈએ ગોળી મારી હતી મસ્તક-
માથી બેશુમાર લોહી વહી રહ્યું હતું પાસેજ પેવી રમણી બેહોશ
થઈ પડેલી હતી

ગોળી મારનાર યુવક પેવી યુવતીની પાસે આવી પહોંચ્યો
તમ્મર ખાધ પોતાની ગોળીના ભોગ થઈ પડેલા રાક્ષસી કદાવર પ્રાણી
ઉપર તેણે એક નજર નાખી સાજના ચાર વાગ્યાનો ઠંડો સમય
હતો યુવક, યુવતીની લાવણ્ય પ્રભા એકાગ્રતાથી અનલોખી રહ્યા

અહુજ સભાળપૂર્વક તેણે રમણીનું માથું ઉઘડી પોતાના
ધુ ટણે ઉપર ટેકવ્યું ગજવામાથી સુગંધીદાર રમાલ કાઢી તેને પવન
નાખવા લાગ્યો શિતળ પવનના સુસવાટાએ થોડીજ વારમા તે સુંદરી
હોશમા આવી પોતાના માથાને એક અણુજણ્યા પુરપના ખોળામા જોતા
તે સાવધ થઈ ગઈ સત્વર બેઠી થઈ, વિખરાયલા વસ્ત્રો તેણે ઠીક કર્યા

મરણના મુખમા પડેલા સિંહ ઉપર નજર જતાજ તેણે તે યુવકને
પોતાના અચાનક તરીકે ઓળખી લીધો શરમાતા શરમાતા શબ્દો
વડે તે ઉપકાર વ્યક્ત કરવા બોલી

“ મહારા જીવનદાતા બહુતુ નામ હું જાણી શકીશ કે ? ”

પરંતુ પ્રાણસરક્ષક યુવાન તે સુન્દરીના મહોમાથી બધું શબ્દ
માબળવા રાજ ન હતો તે તો કોઈ અનેગીજ અજ્ઞા રાખતો હતો
સુન્દરીના સૌન્દર્ય તીરે તે વીધાઈ ચૂક્યો હતો તેનો આખોમા વિકારી
ભાવના સ્પષ્ટ દ્રષ્ટિગોચર થતી હતી

“ સુન્દરી ! ” તે બોલ્યો, ‘ હું રાજાનું પ્રેમાન ડિકેટીવ છું
મહાર્જી નામ ભાનુપ્રસાદ ! ”

“ ભાનુભાઈ ! અહીંથી યોડે દૂર એ દેવાલય છે ત્યાં હું રહું
છું ઘણા લોકો મહેને સરોવરની સુન્દરી કહે છે, પરંતુ મહાર્જી
જન્મ નામ એ નથી ”

“ ત્યારે ? ”

“ સરોજ ! દૈન્યોગે હું કુદરતની શોનાતુ અનોકન કરવા મહારા
નિવાસસ્થાનથી યોડે દૂર આવી હતી ત્યાં આ મિહત સપાટામા આવી
ગઈ અતે ન્હાસતા ન્હાસતા અત્રે આવી બેઠોશ બની ઢળી પડી આપે
મહેને આ કૂર પ્રાણીના મુખમાથી બચી જીવનમરને માટે ઉપકારી
કરી છે કહો પ્રાણુદાતા ! આપના આ મહાન ઉપકારનો બદલો મહાર્જી
શી રીતે વાળવો ? ”

“ તમને યોગ્ય લાગે એ રીતે ! ”

“ નહિ તમે મોઢેજ માગી લ્યો ”

“કોઇક અલૌકિક વસ્તુનું દાન કરીને જેથી સવાને માટે આ પ્રસંગ, અને સાથે સાથે તમારૂં પણ અખડ અરણ્ય રહે ! ”

“ એવી શી વસ્તુ જોઇએ છે ? ”

“ તમારા જેવી સુંદરી એટલું નથી સમજી શકતી ! એ બહુ નનામું જેવું છે ”

“ મહારી પાસે તો એવું કંઈ અલૌકિક નથી ” જના તમે બોલો ! આપવા યોગ્ય હશે, તો અવશ્ય આપીશ ”

“ છે ! અને તે તમારી પાસેજ છે વળી તે આપવા યોગ્યજ છે પછી આપવું ન આપવું એ આપનારની-તમારી મરજી ઉપર છે ”

“ તો કહી નાખો ! ”

“ વિચાર કરો ! ”

સરોજને વિચાર કરતા અબોડા માહેતું ફૂલ સાબર્યું જ મલ-મા ઉગરેથી આ સરોવરની સુન્દરીને ભાનુની માર્મિક માગણી ન મનઝઈ બોળા દીને તેણે માથામાથી ફૂલ છોડ્યું ભાનુને આપતા તે બોલી “ આજને ! એહો ! એમાશુ ! (યો, આ અલૌકિક વસ્તુ’

ભાનુ તે ફૂલ લેતા બોલ્યો, “ સુન્દરી-તમે હજી ન સમજ્યા ! ”

“ શું વાર ? ”

“ મહારી માગણી ”

“ શું આ ફૂલ અલૌકિક નથી ? ”

“ નહિ ! હું એમ કહેવા નથી માગતો ખરેખર એ અલૌકિક છે એ તો હું કબૂતું છું પણ ”

“ ત્યારે પછી શું ? ”

“ પણ એથીએ વધુ અલૌકિક વસ્તુ ત્હારી પાસે એક છે. અને મ્હને તો તે જોઇએ છે. ”

તેનો નીચ આશય સરોજના સમજવામાં હવે કેઈક આવ્યો.
છતા અગણ્ય બની તેણે હમતા હસતા પૂછ્યું “ એવું તે શું છે ? ”
“ ત્હારું ચક્રવર્તન ! ઓ ! મલકતી મોહિની !

ત્હારા અલૌકિક રૂપનો હું સુંદરી ! બિશૂક છું,
આ પ્રેમ-ભિખારી કને બિક્ષા હૃદયની મૂકવું
કર ભાવશાળી ભાનુને આનન્દથી આજે વરી,
ઉપકારના બદલા વિષે દે દીલ ત્હારું સુંદરી ”

“ ભાનુ પ્રસાદ ! ભાનુ પ્રસાદ ! આ શું ? ” સરોજ કોંઈથી
ધુરંધરી ઉભી થઈ ગઈ

“ એજ ! અણુસમન્તુ રમણી ! મ્હારી માગણી એજ છે
જે દેહ ઉગારી દીધી તે દેહ સોપી દે મ્હને,
આભારને દર્શાવવા હેતે ગ્રહો આ હાથને
આશક પડ્યો ઉગારતા ત્હારા ઉપર ચૈ લાગણી
બોલ્યા ! હવે પરી કરો ! ચાલો અમારી માગણી ”

પોતાને સ્પર્શવા પાસે આવતા પ્રાણુરક્ષક ભાનુને અટકાવવા
સૌર્યથી કે પત્ની સરોજ બોલી. ” શું ? આવી નફરત માગણી ? નીચ !

બધું થઈને બહેન પાસે બોલતા આવું તમે !
સજ્જન થઈ લજવાવ ના ! ઝાખપ લગાડે આપને
શરમાવ કેઈ ? પરણેલ હું શુરવીર નરની નાર છું,
સ્વાર્થી મ્હને તો લાગતો કામાધ રક્ષણહાર વું

વિકારી યુવક ! ધૂળ પડી ત્હારી વીરતાને !

નિર્મળ નજર જો ના રહે ! તો વીરતામા ધૂળ છે,
પાપી અમિલાષે કરો ઉપકાર એમા ધૂળ છે
નિસ્વાર્થ જે ઉપકાર તેતુ નામ પર ઉપકાર છે,
પણ સ્વાર્થથી ભરપૂર આ ઉપકાર પર ધિક્કાર છે ”

સિંહલુની માફક ગળું ઉડેલી સરોજ એક પણ શબ્દ વધુ
બોલ્યા વિનાજ પોતાના ગુપ્ત સ્થાને જવા પાછી ફરી ત્યાજ ભાતુ કે
જે સરોજના લાવણ્ય ઉપર મુગ્ધ બની ગયો હતો, તે પોતાની ફુલ
વાસના પરિપૂર્ણ કરવા સરોજની પૂઠે દોડ્યો

“ સરોજ ! એક થળ ઉભી રહે ”

સરોજ થોભી. એટલામા એક પ્રચંડ કઠાવર મૂર્તિ ઝાડીમાંથી
નીકળી ત્યા આગળ આની પ્હોચી સરોજને પકડવા દોડતો ભાતુ
તેને જોઈ ત્યાજ સ્થંભી ગયો સરોજ આશ્ચર્યચકિત થઈ ત્યાજ સ્થંભી
ગઈ. આવનાર વ્યક્તિએ કામાંધ ડિટેક્ટીવનો હાથ મળ્યુત રીતે પકડ્યો

“ ક્યા જાય છે ? ”

વાચક ! આપણી વાર્તાની શરૂઆતમાજ સરોજ આ દુનિયામા
નથી, એમ ખતાવવામા આવ્યું છે પરંતુ આ બનાવ સરોજ જીવતી
હતી, તે વખતનો છે અર્થાત્ લગભગ એક માસ ઉપરનો આ બનાવ છે.

આ અચાનક આવી-પ્હોચનાર વ્યક્તિ તે સરોજનો શુરવીર
સ્વામી બહારવટીઓ ગુલાબસિંહ પોતેજ હતો તેની નજર ભાતુના
હાથમાંહેના ગુલાબના ફૂલ ઉપર પડી તે ચમક્યો “આ ક્યાથી ?”

“હે આપ્યું છે ” સરોજે પતિના ચરણાર્વિન્દમા પડતા ગળ-
મળે સાદે કહ્યું.

“એ કોણ છે ?”

“ મહારા પ્રાણુદાતા ! ”

સરોજે પોતાના પતિને અનેયો તમામ અનાવ સવિસ્તર કહી અમળાચ્છે પરંતુ ભાનુ રાજપુરનો ડિટેક્ટીવ છે, અને પોતાની ઉપર તેણે દાનત યગાડી છે, એ વાત તેણે પોતાના પતિને ન કહી તેનું કારણ એ હતું, કે સરોજ પોતાના પવિત્ર પતિના સ્વ-ભાવથી સંપૂર્ણ પરિચિત હતી “જ્યારે વિષયાધ ભાનુએ પોતાનીજ પત્ની ઉપર ક્રૂરદ્રષ્ટિ કરી,” એમ ગુલાબસિંહ સાબળે, ત્યારે તે શું કરી બેસે ? તે કહી શકાય એમ ન હતું

સરોજની વાત પૂરી થતાજ ગુલાબસિંહે ભાનુનો હાથ છોડી દીધો તેણે એક દૃષ્ટિએ કામાપના સુખ ઉપર નાખી તેની આખોઆ નેણે વિકાર જોયો ભાવીના વિપરિત સિનારાએ બહારનડીએ બૂલ્યો સરોજના આજના વનન ઉપર તેને શકા આવી

‘જતા પણ પોતાની પ્રેમાળ ભાર્યા તથા તેના પ્રાણુરક્ષકની પૂરી ચરીક્ષા કર્યા પછીજ કંઈ પણ પગતુ ભરવું । એવો વિચારશીલ ગુલાબસિંહે નિશ્ચય કર્યો ભાનુ પ્રતિ જોઇ તે જોયો

“ મહાશય ! આપને કોઇ અમાશના માણસ ધારી મહે ભૂલથી અન્યાય આપ્યો છે, તેને માટે હું અત કરણપૂર્વક દીવગીર છું આશ્ચર્ય છે કે અમારા ઉપર કરેલા આ મહાન ઉપકારના અદનામા અત્રે આપનું ને કંઈ આતિથ્ય કરીએ તે આપ રિવકારશો ”

“ નહિ ! ગુલાબસિંહ ! મહેને અહીંથી જવાની રજા આપો ! એટલેજ ઉપકારનો મદનો મલ્યો હું માની લઉંશ ”

ગુલાબસિંહના દીલમાં ભાનુના આ શબ્દે શકામાં વૃદ્ધિ કરી-
તે સરોજ પ્રતિ ફરી બોલ્યો,

“કેમ સરોજ ? તારા પ્રાણ-રક્ષકને મહેમાન બનાવીયું ને ?”

બિચારી સરોજ શુ બોલે ? એક કામાંષ ડિટેક્ટીવને પોતાનો
છુપો આવામ પોતાના પતિ બતાવે ! એવી મુદ્દલ ઇચ્છા સરોજની
ન હતી છતાં નિર્દોષ સરોજ ! પતિના મનનો ગુપ્ત આશય આમાં
શુ છે ? એ ન સમજી

‘આપની ઇચ્છા હોય તો ખુશીથી એમને મહેમાન બનાવીએ’
તે બોલી

અનિચ્છા છતાં ભાનુને બહારવટીઆના છુપા રહેઠાણમાં મહેમાન
તરીકે જવા ફરજ પડી પોતાના ગુપ્ત આવામમાં લાઇ જતા પહેલાં
ગુલાબસિંહે ભાનુની આંખે પાટા બાંધ્યા સરોજ ! ગુલાબ !
અને ભાનુ ત્રણે યક્ષ-બુવનમાં આવી લાગ્યા એક બહારવટીઆનું
આવું દેવી નિવાસસ્થાન જોતા ડિટેક્ટીવ ભાનુને કેટલી નવાઇ
લાગી હશે ?

રાત્રિ પડી ! સરોજ, સરયુ, વીરો વગેરે સૌ સૌને સ્થાને
સૂતા વીરો કોઇ ખાસ કાર્પને માટે બહાર ગએલો હોવાથી પોતાને
ત્યાં નવો મહેમાન આવ્યો છે, એ વાતથી સર્વથા અગ્નણ હતો
ગુલાબસિંહ પણ તેને આ વાત કરી ન હતી

બરાબર મધ્યરાત્રિને સમયે જ્યારે સરયુ સરોજ તથા વીરો
ત્રણ વ્યક્તિઓ સૂતી હતી, ત્યારે ગુલાબસિંહ અને ભાનુ જાગતા
હતા આજે કોઇ ખાસ કારણને લઇને “મહેને વીરો સાથે ગુપ્ત

મસલત કરવી છે” એમ બહાનુ કાઢી ગુલાબસિ હુ વીરાના ખડમા સુતો હતો જ્યારે સરથુ તથા સરોજ એકજ ખડમા જુદા જુદા પલગ ઉપર થોડે થોડે દુર પોઢેલા હતા

સરોજના સૌદર્ય ઉપર ઘેયો બનેયો ડિટેક્ટીવ ભાનુ આવી મધ્યરાત્રિના વખતે ચોરની માફક છૂપાતો છૂપાતો ફરી રહ્યા હતા સરોવરની સુન્દરીના નિવાસસ્થાનમાજ અલૌકિક ગુનામના ફૂલો ઉગે છે, એ વાત તે પશુ જાણતો હતો. તદુપરાત આજે તેણે એજ સરોવરની સુન્દરી તથા તેના અખોડમા એ દિવ્ય ફુલ જોયું હતું અત્યારે તે તેનોજ છોડ તપાસી રહ્યો હતો.

દૈવયોગે અચાનક ભાનુ સરોજના શયનખડમા આવી પહોચ્યો ખુલા દ્વારમાથી તેણે અદર નજર નાખી ગુલાબસિ હુ ત્યા ન હતો ગુલાબસિ હુની ગેરહાજરીએ ભાનુમા છૂટેલી હિંમત પાછી આવી તેની વિકારી આખોતુ ધ્યાન મુતેલી સરોવરની સુન્દરી પ્રતિ ખેચાયું

બદ્ધ ધીરે પગલે તે સરોજના શયનાગારમા પ્રવેશ્યો ખડમા એક દ્વાનસ મળી રહ્યું હતું તેનો યથેચ્છ પ્રકાશ સુતેલી સરોજના શશિવદન ઉપર પડતો હતો જેમ જેમ ભાનુ સરોજના મુખ-વાવણતુ પાન કરતો ગયો, તેમ તેમ તેની વિકારી આખોમા જાદુ થવા લાગ્યું ગુલાબસિ હુના ભયે કરી દબાયેલી કામવાસના પ્રત્યેક પળે વધુ ને વધુ પ્રદિપ્ત થવા લાગી ખરેખર એકાન્ત શુ નથી કરતો ?

ચચળ ચિત્તડાને કરે હૃદયો કરે અશાન્ત,
મલીન બુદ્ધિ જે મુકે.તેજ દુષ્ટ એકાન્ત

યુવતિ યુવનો જ્યા મળ્યા ! જોજો તમે એકાન્તમા,
ત્યા ત્યા બન્યા છે દાખલા ઇતિહાસમા કામાધના
સતાન વીર કુણાલ સાથે નીચ માતા સાવકી,
એકાન્તમા વિક્રમ ઉપર શી પિંગળાની થઇ મતિ ?

નર-નારી એનન્ત તે ! છે અધારો કૂપ,
અધા થઇ અથડી પડે એમા મ્હોટા ભૂપ

અધારી રાત્રિ ! એકાન્ત ! અપ્રતિમ લાવણ્ય ! અને તેમા પાછી
કામાધની આખો ! પછી શુ બાકી હોય ?

લલના તણા લાવણ્યમા કે'વા અજબ જાડુ બધા ?
રમણી રૂપાળીએ અહા ! ત્રિલોકના હૈયા હર્ષા
કાન્તા ! ખરેખર ! દેવ, માનવ, દૈત્યને કામણુ કર્યા,
મ્હોટા ઋષિ સન્યાસીઓ પણ સુન્દરીને છે વર્ષા

સ્ત્રીઓ વગરનુ શુ છે ? ઇતિહાસના પાનાઓમા જોટલા જોટલા
સુધો તપાસો, તે પ્રત્યેકમા ચોડે વણુ અશે સુન્દરીને સ્થાન ખડજ !
સ્વર્ગ મૃત્યુ અને પાતાળ ત્રણે જગ્યાએ મહિલાઓ તો ખરીજ !
જગન્ આખુ સ્ત્રી-મય છે કારણુ એની ઉત્પાદક જનની છે પરન્તુ
સુન્દરીઓના એજ અજબ સૌન્દર્યે સૃષ્ટિમા કેટલી પામ્યાલી કરી છે ?

કઈ સાધુ સત મહંતના વૈરાગ્યને છોડવીયા,
લાવણ્યમા લોભાવીને સસારમા જોડાવીયા-
માયા ગુમાવ્યા વીરના, સૌન્દર્ય એવી ચીજ છે,
એ'રી રજોડું ઝાડ એ, એકાન્ત એનુ પશીજ છે.

એજ સૌન્દર્યના સપાટામાથી ભાતુ ન બચ્યો પોતે
અત્યારે ક્યા સ્થાનમા છે, તે પણ તે વીસરી ગયો ક્યા કોને ? અને
પોતે તુ પગલું ભરે છે ? તેતુ પણ બાન તેને ન રહ્યું વિપયાધ
ભાતુ સરોજના પલ્લગની પાસે આવ્યો

“આહા ! તુ કેવું ? આવુ અણુમુલુ રત્ન એક ખહારવટી-
આની ગુફામા ? નથી શોભતુ ઈશ્વરનો આ ચોકખો અન્યાય છે
કાગને ત્યા હસલી આ રહેજ પણ રોબે નહિ !
અફસોસ ! તોપણ મૃત્યુ એ આ હસ પર લોબે નહિ
ખરેખર !

આવી ઝળકતી રાક્ષની તો જોઈએ કે મહેલમા,
પણ કમનસીબે છે પડી જ ગલ તણી આ જોલમા
આ રત્નનો ઝળકાટ તો શોભે ખમને રાજના,
હીરાકણી ચમકે ખરી તો તપ્તમા કે તાજમા
અને તે એક લૂટારને ત્યા ' જ ગલમા' આ છૂપા રહેઠાણમા
રગદોળાય છે

રણુવાસનુ આ રત્ન તે નિર્જન વને રોળાય છે,
અણુમુલ એવુ ચીર પણ કી મત વિના યોળાય છે
સુરલોકનુ અમૃત પણ પાણી સમુ ઢોળાય છે,
નાહક ! નકામુ ધૂળમા આ નગ રગદોળાઈ છે
સુતા સાસરે ! અને હાથી દરબારેજ શોભે ! શહેરની શોભા તે
આવા જ ગલમાં ક્યાથી દીપે !

દેવયોગે આ અનેરૂ પૂતળુ બૂલુ પડ્યુ
કેવી વિધાતાની લીલા ? કે ખહારવટીઆને જડ્યુ ?

સરોવરની સુંદરી. ચીત્ર ખીજું.

સુતેલી સરોજના ગાંઠે તળું નીચા વળી એક ચુમી કરી લીધા.
 સુલાગસીંહ આ દેખાવ લાલચાળ આખે એઇ રહ્યા જુઓ પાનુ ૬૭.

“ બસ ! ધારેલી મુશ્કેલી બર લાવવી સરોવરની સુન્દરીને કાંઈ પણ ઉપાયે લલચાવવી અને અહીંથી લાઇ જવી ” એવા એવા હવાઇ કિલ્લાઓ પોતાના મનમાં બાંધતો, અને સરોજના સૌન્દર્યશાળી વદન પ્રતિ જોઈ, મુગ્ધ થતો ભાનુ એટલુયે ન જોઈ શક્યો કે તેની પૂઠે એક શકાશીલ હૃદય જોઇ રહ્યું છે તે બહાર-વટીઓ ગુલાબસિંહ હતો.

આધળો ભાનુ વિકારી આખોએ જરા નમ્મો સુલેલી સરોજના આંખે તેણે નીચા વળી એક ચુમી ભરી લીધી. ગુલાબસિંહ આ દેખાવ લાલચોળ આખે જોઇ રહ્યો.

સરોજ પુરુષના સ્પર્શે ઝમકી ! પોતાના શયનાગારમાં ભાનુને જોઇ તેને જેટલું આશ્ચર્ય થયું, તેટલોજ બહેમ ગુલાબસિંહને પડ્યો. સરોજ કંઈ પણ બોલી શકી નહિ. મધ્યરાત્રિના કામાંધ ભાનુના આ પાપી કૃત્યે તે એટલી બધી તો ગમરાઇ અને ચક્રિત થઇ ગઇ, કે ભાનુના મોઢા સામુજ તે વિસ્ફારીત નવને જોઇ રહી.

અને સરોજના આ મૈત્રે ગુલાબસિંહના હૃદય ઉપર ધા કર્યો. સરોજ ભાનુના આ વર્તનને ન વળોડતા, ઉલ્ટું ચઢાય છે, એ જોતાજ તેનું દીલ ભાગી ગયું. સરોજ કંઈક બોલવા જતી હતી, તે પહેલાજ ત્યાં ગુલાબસિંહ આવી પહોંચ્યો ડિટેક્ટીવ ભાનુના તો હોશજ ઉડી ગયા જ્યારે ભાનુને તેના આ કાર્યને માટે ધિક્કારવા તૈયાર થએલી સરોજ પણ પતિની એકાએક હાજરીથી પુનઃ અચંચામાં ગડકં થઇ ગઇ. “પતિએ મહેને આમ પ્રતિત થતા જોઇ હૃશે તો ?” એ વિચારેજ તે સતી સુન્દરીને સતાપ થયો. ભાનુના કાર્યને માટે સ્વામીને શે બચાવ આપવો ? તે પણ તેને ન સૂઝ્યો.

“સરોજ !” ગુલાબસિંહ ચીરાતા હૃદયે બોલ્યો.

“ પ્રભુ !”

“આવા મધ્યરાત્રિના મમયમા આ ત્હારા પ્રાણુદાતા ભાનુને અહીં જોઈ તને કંઈ આશ્ચર્ય થયું છે ?”

“ તમારા જોડતુજ ”

“ હું તો નથી ધારતો ! પરંતુ સરોજ ! તું ધારે છે કે ભાનુએ ભરેલું પગલું તદ્દન ગેરવ્યાજમી, વગર વિચાર્યું, અને ત્હારી મરજી ઉપગત છે ! ”

પતિદેવના મુખમાથી આવા શકાશિલ વચનો માનની તથા તેમણે ભાનુને આ પાપી કૃત્ય કરતો નજરોનજર નિહાળ્યો છે, એ જાણતાજ સરોજને કેવો અને કેટલો હૃદયાવાન થયો હશે ? તે તો તેનું મનજ જાણે તેનું હૃદય ભગઈ આવ્યું તે કયું બોલી શકી નહિ તેની આખોમાથી કેવળ આ વખતે આસુ પડી ગયા હતા

સરોજના આ મૌને શુભાખસિહના દીલમા ઉધુજ સમજાય મૌન એ કેટલીક વાર અપગંડની સ્ત્રીકૃતિનું એક ચિહ્ન સમજાય છે અને આ વેળા પણ તેમજ સમજાય સરોજ પણ આ કાર્યમા ભાગીદાર, અને જાણી જોઈને દોષિત છે, એમ તેના મનમા ઠસી ગયું ભાનુનો હાથ પકડી તે ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો

વીરાના ખડમા આવી શુભાખસિહે તેને ઉઠાડ્યો આખો યોગનો યોગનો વીરો ઉઠ્યો શુભાખે ભાનુનો હાથ તેના હાથમા મોપતા કહ્યું ‘ વીરા ’ આ નવા આવેલા મહેમાનની ચાલચલગત અત્યંત ઉમદા હોવાનું સર્ટિફિકેટ મ્હે વાચ્યું છે માટે એમને આપણા સ્થાનથી કોઈ દૂરની જગ્યાએ અત્યારેને અત્યારે મૂકી આવ ”

“ પરંતુ એ કોણ છે ? ને ક્યાંથી, કેવી રીતે અહીં આવ્યો ? ” અજાણ્યા વીરાએ પ્રશ્ન ઉપર પ્રશ્ન કર્યા

“તે કંઈજ જાણવાની નહારે જરૂર નથી હું કહું તેટલું તું કરી આવ”

ચુલાબસિ હું મગજ અત્યારે ઠેકાણે નહોતું વીરાએ પણ પોતાના માથીકને પોતાની સાથે આજ પહેલા કોઈપણ દિવસ આવી રીતે વાત કરતા નહોતો જોયો તે સત્તર ભાનુની આખે પાટો માધવા ગયો તેવોજ તે તેનું મુખ જોઈને ચમક્યો

“કેમ વીરા ! એકાએક અટકી કેમ ગયો ?”

“કંઈ નહિ !” કેતાજ વીરાએ પાટો બાંધી દીધો ડિટેક્ટીવનો હાથ પકડી તે પોતાના ડૂબા રહેકાણથી તેને દૂર મૂકી આવવા આજ્યો ગયો

વાચક ! વીરો ભાનુનું મોઢું જોઈ એકાએક કેમ ચમક્યો ? તેનો ખુનાસો એજ કે - વીરો આ રાજપુરના ડિટેક્ટીવ ભાનુપ્રસાદ ને સારી રીતે જાણખતો હતો,

પવિત્ર હૃદયનો બહારનટીઓ ભાનુ ઉપર કોઈ ન ભરાયો શરણુ કે તે જાણતો હતો કે સ્ત્રીની મ મતિ મિવાય એક પરાયો પુરૂષ દુસ્મનના મકાનમા આટલી હદ સુધીનું પગનું કંદાપી ન ભરે ! ભાનુને મદ્યે તેને પોતાની સરોજજી ચુહાનેગાર અને શિક્ષાપાત્ર લાગી સરોજના ઉત્તેજન પિતા એ અજાણ્યો યુવક એને એકાન્તમા મધ્યરાત્રિએ આરી સ્પર્શવા શકિતમાન થાય ! એ એને અસંભવિત લાગ્યું ભાનુની આ બચકર ભૂલ અને નીચ કૃત્યમા તેની આખોએ નિર્દોષ સરોજનોજ દોષ દેખાયો

જ્યારે આ બાજુ સતી સરોજ પોતાના ઉપર અચાનક આ આપતિનું વાદળ તૂટી પડવાથી ગભરાઈ ગઈ દડ દડ આસુ વહેતી આખોએ તે ધુટણીએ પડી પ્રભુને પોકારવા લાગી .

ઓ સર્વવ્યાપી ! આપ જાણો છો હૃદય આ સાફ છે,
આ કૃત્યમા છે કોણુ દોષિત ? કોનુ એમા પાપ છે
નિષ્પાપ લાગુ આપને તો ! ન્યાય નિર્મળ આપજો,
આપતિનુ વાદળ શિરે આવ્યુ છે તેને કાપજો

પ્રભુ ! મહારા પ્રાણુરક્ષકમા તે એવી કૃમુદ્ધિ કા મૂકી ? પરન્તુ
ના ના હુ વ્યર્થ રડુ છુ સાચને આચ નથી જો હુ મન-વચન
કર્મથી પવિત્ર છુ તો પછી સવ કોઇ જાપ મારે છે

નિર્દોષને તુજ ન્યાયમદિરમા જરાએ ડર નથી,
પરનોકમા પાપાત્માના ન્યાય-દુર્ગો સર નથી
ત્હારે ત્યહા ખોટા ખરાની નીચમીત તપાસ છે,
માલીક ! ત્હારા પર મ્હને પૂરેપૂરો વિશ્વાસ છે”

એટલામા ભગ્નહ થી પતિને આવતો સરોજો જોયો
ઘેલા ઘેલા ઉડી તેણે આખો લૂછી નાખી સ્વસ્થ થઇ ઉભી રહી.
ગુલાબસિ હુ ધીમે સાહે ખોલ્યો .

“ સરોજ ! ”

“ તુ કહો છો ? નાથ ! ”

“ મહારી સાથે ચાલ ”

“ ક્યા ? પ્રભુ ? ” સરોજ લથડતી જીભે ખોલી.

“ જ્યા હુ લઈ જાઉ ત્યા ”

પતિની શકા દૂર કરી પોતાની પૂર્ણ નિર્દોષતા પૂરવાર કરી
આપવા સરોજ તલપાપડ થઇ રહી હતી પોતાના પતિ પોતાને પ્રાછઃ
આવી મળજે, ત્યારે એકાન્તમાં હુ તેમને લાનુની બદ્ધાન્ત વિષે
તમામ વાત ખુલ્લા હૃદયથી કહી દઇ અણુઅણુતા મથેલ જુલની

(ગુલાબનું ફૂલ આપવાની) ક્ષમા માગીશ, એવી આજ્ઞા સરોજને હતી, બાનુની ઉપર તેણે નિશ્વાસ પર નિશ્વાસ મૂક્યા પરંતુ બ્યારે પોતાના પતિની મધ્યરાત્રિને વખતે આ અતિ વિચિત્ર આજ્ઞા તેણે આમળી, ત્યારે તે જડ જેવી થઇ ગઇ તે ન હાની કે ચાની કેવળ તેની આખો પતિના વદન પ્રતિ નિહાળી રહી હતી હૃદય વિચારમાં પડેલું હતું કાનમાં હજુ શબ્દ-મણિકારાજ વાગી રહ્યા હતા.

“સરોજ ! સામણ્ય કે ?” સરોજને સ્વસ્થ ઉભી રહેલી જોતાં ગુલાબસિંહ બોલ્યો

“હા ! પ્રભુ !”

“તો પછી કેમ ઉભી રહી છે ? તું વિચાર કરે છે ? પતિની આજ્ઞાને તો લોપવા વિચાર નથી કરતી ને ?”

“નહિ ! તેમ કંઈ નથી મ્હને વિશ્વાસ છે કે મહારા પવિત્ર ગ્રાણ્યપતિ મ્હને કોઈ કાળે ખોટી આજ્ઞા કરેજ નહિ”

‘તો પછી ?’

“પ્રભુ ! શું આ હનુમાગિની કિકરી આપના મધ્યરાત્રિના આ વર્તન ! અને ગમન ખાટે કશુંયે ન પૂછી શકે ?”

“ના”

“આપને મહારા ઉપર કાંઈ બ્હેમ આવ્યો છે ?”

“આવે કે નહિ ! તેનો જવાબ તો ત્હારું હૃદય સારી રીતે દેશે.”

“બહાણા ! આપ આ શું બોલો છો ?”

“મા બાણે બાપ ! અને મન જાણે પાપ”

સરોજના હૃદયમાં પતિના આ વચનો તીરની માફક ખુલ્લા તે બોલી “બસ કરો ! પ્રભુ બસ કરો ! સમજી લેજો આવી શક્તિ કરતા પહેલાં વિચાર કરો”

“સરોજ !” મહેને આજેજ સમગ્રયુ કે કેટલીકવાર સમગ્રુ અણુનમગ્રુ કરતા વધારે ભય કર હોય છે ભગવા વસ્ત્રોમા ફરનાર માધુઓમા માયા જવલે અને શયતાન સેકડો હોય છે ખરા હીરા કરતા કાચના કટકાજ દુનિયામા મહેને તો વધુ દેખાય છે અને વળી મહારા જેવા ! બધાને પોતાના જેવાજ જેનારા પવિત્ર પ્રાણુઓ ! તેમના ઉપરના તેજમાજ અન્ય છે તુજ કહે કે આ ખોટુ છે ?”

“જો મરોજ તમને પાપીનીજ દેખાતી હોય, તો પછી કહેવાનુ કંઈ નથી પહેલેથીજ ગુહનેગાર ધારી શિક્ષા નકડી કરીનેજ ન્યાયામન ઉપર બેસનાજ પાસે વ્યર્થ બચાવ કન્વો નકામો છે”

‘ખરેખર ! જુઓ બચાવ કરનાગતી છાનીજ ધબકે છે ! ટાટીયા થરથર ધુન્ને છે’

‘તો ભલે તેમ હો ! ચાલો ! તમે જ્યાં લઈ જવ ત્યાં આવવા હું તૈયાર છું”

મુઝે મોઢે ઈશ્વર ઉપર શ્રદ્ધા રાખી સરોજ રાત્રિના બચાનક અધારામા પતિદેવની પાછળ પાછળ પહાડી રગ્તો કાપવા લાગી આ વખતે કેવળ તેને ન્યાયી નિરંજન ઉપર વિશ્વાસ હતો

* * * * *
ગુલાબસિંહે મોકલેલા વીરનુ પરાક્રમ હવે જોઈએ ડિટેક્ટીવ સાહુબ્રસાદને કાઝામાથી મજબુત પકડી આખે પાટા આધી વીરો તેને પોતાના ગુપ્ત આવાસથી બહાર લાગ્યો બહાર આવતાજ તેણે તેની આખો ઉપરનુ બધન દૂર કર્યું એડ બારી પથ્થર આગળ અત્યારે સાનુએ પોતાને ઉભેલો જોયો

“કેમ ? ડિટેક્ટીવ સાહેબ” સેવકની ઓળખાણ પડે છે ?”
વીરો બોલ્યો

પરન્તુ અંધારામાં ભાનુ વીરાનુ મોઢું બરાબર ન જોઈ શક્યો તે બોલ્યો “તુ કોણુ છે?”

“તે પછી કહીશ’ પરન્તુ પહેલા મહેરબાની દાખલ બતાવી દ્યો કે રાજપુરનો વારસદાર યુવરાજ અંધારે ક્યા છે?”

રાજપુરના યુવરાજનુ નામ મામળતાજ ભાનુ ચમક્યો એક આચકા સાથે તેણે પોતાનો હાથ વીરાના હાથમાંથી છટકાવી નાખ્યો ખીજીજ પળે કમરપગમાંથી પિન્તોલ ખેંચી કાઢી, તે ગળ્યાં

“જો જીવ બહાનો હોય તો બતાવ કે તુ કોણુ છે”

પરન્તુ વીરો તેની પિસ્તોલથી જરા પણ ન ડર્યો ને હસતા હસતા બોલ્યો “ત્હારો કટો શત્રુ!”

“નામ!”

“તે તુજ મમજી લે’ હું ત્હારો બાળસ્નેહી છું દોસ્ત!”

કોધે ભરાયલા ડિટેક્ટીવે આ ભેગી પૂતળાના હાથમાંથી છૂટના બહાર કર્યો પરન્તુ અફસોસ’ તેમાં ગોળીજ નહોતી ચાલાક વીરાએ તે રસ્તે કાઢી નાખી ડિટેક્ટીવને બનાવવા ખાલી પિન્તોલજ રહેવા દીધી હતી

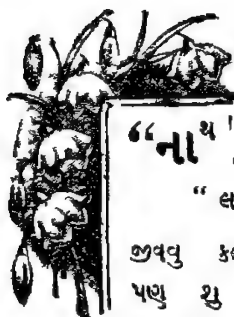
બહાર ખાલી જતાજ વીરો અડખડાટ હસી પડ્યો તેના હસવાથી ભાનુ વધુ ખિજ્યો તેણે ખાલી પિન્તોલ વીરાને છૂટી મારી પરન્તુ વીરો ખસી ગયો પિન્તોલ દૂર જઈ પડી તેવોજ ભાનુ વીરાને વળગી પડ્યો જીવ ઉપર આવેલા ભાનુએ એક ભારી પથરો ઉડાવી વીરા ઉપર ફેંક્યો દૈવ્યોગે તેનાથી બચવા વીરો દૂર તો ખસી ગયો પરન્તુ પથ્થર તેના જમણા પગમાં વાગ્યો નહિ જોવો ધક્કો લાગતા વીરાનો પગ સરી ગયો

ભય કર પહાડ ઉપરથી વીરો હેડે પડ્યો નીચે પત્થરો સાથે
અધળાધ તેના ચૂરેચૂરા થઇ ચૂક્યા, એમ માનતો ડિટેક્ટીવ ભાનુ
મણીપુરને રસ્તે પડ્યો.

વાચક ! ભય કર પહાડ ઉપરથી ઠેક નીચે પડેલા વીરાની શી
દશા થઇ હશે ? ને તુ જાણે

પુખ્ત:-૧૨ મું
“ શક્તિ હૃદય ! ”

“ ના ” હું તદ્દન નિર્દોષ છું ”
“ પરંતુ મ્હાર હૃદય નથી માનતું ”
“ લાચાર ! ”

જીવવું કલકાત થઇ મરણ એથી ગણ્યું સંતોષનું,
પણ શું દયાળુ દેવ પણ નહિ સાબળે નિર્દોષનું ?
કે' છે જગત્ નિર્દોષની બહારે વિભુજી ધાત્ર છે,
હું એ પુછું છું આ પ્રશ્ન ! કે કયાં ? નિર્મળ ન્યાય એ.

પવતની એક હંચી ટેકરી ઉપર બહારવટીઓ યુદ્ધાબસિ હ
અને સરોજ ઉભેલા હતા. નીચે ખળખળ શબ્દ કરતી સરિતાનું જળ
વહી જતું હતું સરોજે પતિદેવની પાસે ભાનુની વિચિત્ર આમણી
કહી બતાવી હતી પરંતુ યુદ્ધાબસિ હતા હૃદયમાં એ વાત ન ઠસી
પોતાની અધોગતને પવિત્ર માનવાની તેણે સાફ ના પાડી છુટણીએ
પડેલી પવિત્ર સરોજ પતિને પ્રાર્થના કરી કહી રહી હતી

“ પ્રભુ ! પ્રભુ ! આપની આ શકા અસ્થાને છે પૂછી જુઓ ! તમારી સરોજ આવુ અધમ પગનુ બરે એમ તમારે હૃદય તમને કહે છે ? ”

“ જ્યાં આખોએ જોયુ છે, ત્યાં હૃદયનો વિશ્વાસ શા કામનો ? ”

“ પરન્તુ ' નાથ કેટલીક વાર સગી આખોએ અવવોકેલુ પણ અસત્ય માલમ પડે છે ”

“ શુ એમ કહીને તુ એ કહેવા માગે છે કે, - મહે જે જોયુ છે, તે સર્વથા ખોટુ અને સ્વપ્ન હતુ ? ”

“ નહિ ! સત્ય હતુ પરન્તુ તે વખતે તમારી આખો ઉંઘથી નહિ પરન્તુ શકાથી ઘેરાયલી હતી ”

“ સરોજ ! સ્વેત વસ્ત્રોને કાળજનો કાઢ નથી લાગતો ? ”

“ સભાળ્યા છતાં લાગે ! તો ભૂલ કોની ? ”

“ તુજ કહે ! ”

“ કાળજની ! વસ્ત્રની નહિ ! એક પાપી ભૂલ કરે ! અને તેનો ભોગ થએલ પતિનાત્માને શોસવુ પડે એ કેટલુ વિચિત્ર ! ”

“ પાપી અને પુણ્યવાન બધાએ ભૂલ કરે છે ત્યારે સચ્ચ અને ખુદી કરે છે, ત્યારે ભલભલા ભૂલે છે સરોજ ! યુવાની દીવાની છે એકાન્ત મદ્દ ખૂરો છે અને તેમા વળી તુ તો ઉપકારના ભાર નીચે દબાયલી ! એટલે પછી શુ ! ”

“ શુ આ શબ્દો સરોજના પવિત્ર આત્માના છે ? ”

“ પવિત્ર નહિ, પરન્તુ શકાશીલ હૃદયના છે સરોજ ! જે તુ ભૂલીજ હોય ! તોપણ શીકર નહિ, માણસ માત્ર ! ભૂલને પાત્ર ! મ્હારે હૃદય વિશ્વાસ છે, અરે ! એક મુહૂનો તો ઇંધર પણ

માફ કરે છે હું એ ભૂલી જઈશ પરંતુ ઇશ્વરને ખાતર ' ઇશ્વરને
ઓળખી ' તુ એક વાર માયુ બોલી દે ' આ શકીત હૃદય
પાસે પાપનો ! ભૂવનો ! પડે બોલી દે '

“ ઓ પ્રભુ તુ ક્યા છે ? પતિદેવના દીવની શકા તુ સદ્બુદ્ધિ
મૂકી દૂર કર ' સરોજના નિમળ ચારિત્ર્ય ઉપર એમને શ્રદ્ધા અભાવ-

નિર્દોષ છુ હું નાથ ' શકા સર્વથા ખોટી કરો,
વર્તન વિશુદ્ધ સરોજનું વિશ્વામ એનામા ધરો
મ્હારા પતિવ્રતની પ્રતિનિ શુ કહે આપી શકુ '
શાથી તમારા હૃદયની શકા પ્રભુ ' કાપી શકુ ?

બોલો ! આપના શકાશીલ હૃદયને શાન્ત કરવાનો કોઈ પથ
ઉપાય છે ?

“ હા ! ”

“ તો બતાવો ક્યા તો ”

આપો કટારી આપની આ હૃદયને ચીરી જુઓ,
હત્તબાગિનીના લોહીથી પ્રેમે હૃદય—શકા ધુઓ
જો પાપીની હું હોઉં તો પરમેશ મુજને પૂછશે,
તેમજ સતીના આસુઓ પથ એજ ઇશ્વર લૂંછશે

કહે મ્હાર હૃદય ચીરી બતાવુ ? ”

“ હું તને એવું ધોર કૃત્ય કરવા નથી કે' તો ”

“ તો તમે ચીરી જુઓ તપાસો અને ખાતરી કરો . ”

“ સરોજ ગુલાબસિ હ સ્ત્રી-હત્યા કરે- એટલો અધો નીચ નથી સમજી ? ”

“ જરૂર ! તો પછી આ આપનું અર્ધાંગ પણ એવું જ સમજો ’

“ આજ સુધી એમજ સમજતો હતો પરંતુ હવે એ શ્રદ્ધા ઉપરથી મન ઉઠી ગયું છે જેને હું દૈવી સમજતો હતો તે દીલ પણ છેવટ માનવનું નીકળ્યું ”

“ તો એ શકાનું નિવારણ કરો ’

“ તે કરવું ત્હારા પોતાના હાથમા છે ’

“ શી રીતે ? ’

“ હોતથી ! અગિદ્ધાનથી ”

“ તે સિવાય શું અન્ય ઉપાય નથી ? ”

“ હોય તો તું બતાવ મ્હને તો નથા જડતો ”

“ અફસોસ ! આપના જેવા સમજી, શાની અને પવિત્ર પુરુષનું પણ કેવું સકુચિત અને શક્તિ હ્રદય ! ”

“ તો શું સરોજ ! તું ભાનુને નહોતી ચ્હાતી ? મ્હારી ના છતા ત્હે એ ફૂલ ભાનુને કેમ આપ્યું ? ”

“ કેવળ તેના આભારથી દયાઈ, વચન આપી બધાઈ તેથી ”

“ બસ કર ! એ બધું આ પ્હારવટીઆને ન સમજાવ ’ જગત્મા સ્નેહની નિશાનીઓ તે શું એકથીએજ જોઈ છે ? પ્રેમના પાઠો તું એકલીજ શીખી છે ? ”

“ હાય ! હું આ શું સામળું છું ? પ્રભુ ! પ્રભુ ! આપ આ શું બોલો છો ? ”

“ અક્ષરે અક્ષર સત્ય કહું છું ”

“ જોડી વાત ! - હારા પ્રાણુરક્ષકને મહે મ્હાયો છે પવિત્ર પ્રેમની નિશાની તરીકે દૈવી કૂલ ખુશીથી દીધું છે, એ પણ કબૂલ . પરંતુ એ પ્રેમ ! એ સ્નેહ ! એક સગી બહેન અને ભાઈના જેવો હતો ભામા અને ભરથારનો ન હતો ”

“ ત્યારે ! ભાનુ ત્હારા શયનાગારમા આવવાનું સાહમ ક્યાથી કરી શક્યો ? ”

“ ઈશ્વર જાણે ! કોઈ કોઈનું ચતર સમજી શકતું નથી. ભાનુની ભૂખનો ભોગ હું નિરપરાધીની થઈ છું ઉપકારનો બદલો એણે બહુજ ભયંકર રીતે વાળી લીધો છે પરંતુ તેને માટે એ પ્રભુનો ગુહનેગાર છે પરલોકમા એ પાપી કૃત્યનો પૂરેપૂરો જવાબદાર છે ”

“ અને તું ? ”

“ મ્હારે શું ! ”

ન્યાયી પ્રભુનો એકસરખો ન્યાય ને ઇન્સાફ છે, ધ્રુવે ચરણ ત્યા તેમના જેના હૃદયમા પાપ છે નિર્દોષ જીવેને જરી પણ નાથ ! ડરવાનું નથી, એકજ વખત મરવું જમતમા ફરી મરવાનું નથી નાથ ! હું જાણ છું કે —

કર્મો કાષેલાના હીસાખો ! ધર્મરાજ પૂછશે, તે વખત પાપીના ચરણ પસ્તાઈને ત્યા ધ્રુવશે મૂત્રા પછીથી ન્યાય એ પ્રત્યેકનો ત્યા તોળશે, ત્યારે કાંઈનું ચાપ તે મોભે ચઢીને બેઢશે છપાવ્યું છૂપે નહિ ! ત્યહા પૂછે કે પાપ ! બચી જાય આ લોકમા પણ ત્યાથી નહિ માફ !

તેજ વખતે તમારી ખાતરી થશે ન્યાયી પ્રભુના નિર્મળ ઇન્સાફનો
ધ્વનિ તમારા કાનોમા ગુણ ઉઠશે

રમરતા વહશે આખથી . કહના જળના ઘોષ,
આપ પુકારી ઉઠશે “હતી પવિત્ર સરોજ !”

“એ બધું બોલવાનું છે બાકી મહારા શંકીત હૃદયમા પડેલો
ચીરો ત્યારા મજબુત પુરાવા વિના હપે કદાપી સધાવાનો નથી

શકા પડો જે દીલમા તે એકદમ ટળશે નહિ,
પાકા પૂરાવા વીણુ પાછા આ હૃદય મળશે નહિ
તૂટ્યા હૃદયના તાર તે આસુ કદી નહિ સાંધશે,
ન્યા પ્રેમના પાણી નથી ત્યા પાળ શાની બાધશે ?”

“કરવા ધારો તો સા થાય ! અને નહિ તો કંઈ નહિ
પાણી વહ્યા છે પ્રેમના તો પાળ પ્રાણીની થશે,
બળિદાન દધશુ દેહના તો શીઘ્ર શકા ભાગશે
જે નિષ્કલકીત નામ મહાર નાથ-મુખ સભારશે,
ધનભાગ્ય તો આ કિંકરીનું જીવનું સાર્થક થશે

બોલો પ્રભુ ! સરોજનું આત્માર્પણ તમારા હૃદયની શકા
ટાળશે ?”

“ટાળે કે ન ટાળે” તે ત્યારે જોવાનું નથી પ્રતિતિ દેવા પ્રાણની
આદ્યતિ આપનાર વીરલ વ્યક્તિઓ કેવળ પોતાનું કર્તવ્ય-પાલનજ
સમજે છે. યુદ્ધમાં યાદોમ કરી ઋષ્યાવનાર મરણીઓ દેશભક્ત કે
કે સન્મારી સ્વતંત્રતા મળે કે ન મળે ! તેનો વિચાર નથી કરતો...
છતાં પશુ...

અગિયારમી સમજી વિચારી ! દીવથી દેવાય છે,
બહેલો અગર મોડો નહી ત્યા વિજય અતે થાય છે”

“ જો એમજ છે, તો હું તૈયાર છું પરંતુ જતા જતા હજી
એક છેલ્લી વાગ તમને કહી દઉં છું કે આપને અત્યારે તો મ્હારો
આધાત નહિ સાથે પરંતુ જ્યારે

એ દેવના દરબારમા મુજ ન્યાય ડોકો વાગશે,
ત્યારે તમારા દીવની શકા સહજમા ભાગશે
દિનરાત દામીને પછી પ્યારા પતિ સભારશે,
ચારે દિશામા કયા ગઈ ? પાગલ બની પોકારશે ”

“ સરોજ ! સરોજ ! બસ કર હું ત્હને મરવાનું નથી
કહેતો ”

“ ત્યારે ? ”

“તું મ્હને છોડી જા ભુલી જા ” ગુલાબસિ હની આખોમા
આટલું ખોલના પાણી બરાધ આપ્યા

“તમે શા માટે રડો છો ? સરોજ ખોલી

“ ત્હારે માટે ! સરોજ ત્હારે માટે ! મ્હને ત્હારા ઉપર સંપૂર્ણ
વિશ્વાસ હતો પરંતુ ”

“પરંતુ શું ? એ વિશ્વામનો મ્હે ભગ કર્યો ! એજ કહેવા માગો
એને ? ફીકર નહિ હવે તમે કહો તોપણ હું આ અપવિત્ર જીવન લાવવા
નથી રહાતી પ્રભુ ! હું જમ્મશ જવા યુગી છું પરંતુ મ્હારી
સરયુની રક્ષા કરજો

કન્યાદ કરવા ન્યાયની દગ્ગારમા હું જાઉં છું,
સરયુ તમારે આશરે હે નાથ ! સોપી જાઉં છું
એ મા વિનાની બાળકાને રતેહથી સભાળજો,
વિશ્વાસ મૂક છું તમારામા બરાબર પાળજો ”

સરોજની આખા સરયુના સ્મરણે ખળખળ આસુ વહેવા લાગ્યા કંઈ અભાગિની માતા પોતાની પુત્રીનું નાસવું વીસરી ગયું ? યુલાખસિ હું બહારવટીઓ હોવા છતાં બહુજ દયાળુ હોયો તેનામા સરોજના આ હૃદયભેદક શબ્દો સાંભળવા હૃદય નહોતું પત્નીની પાણી ભરેલી આંખ સહાસુ તેનાની ખીલકુલ શક્તિ નહોતી ભલભલાને કપાવનાર વીર યુલાખસિ હું સરોજના અતિમ કદગારોએ પિગળી નમ્ર થઈ ગયો તેણે સરોજના મુખ ગમીથી પોતાનું મુખ ફેરવી લીધું સરોજના શબ્દો તેના કાન નહોતા સાંભળી શકતા ! સરોજ આગળ બોલી જતી હતી

શકા તમારી ટાળવા ઓ નાથ ! છુટી થાઉં છું,
તે દેવના દગ્ગામા દાવો હવે નોંધાવું છું
નિમળ હૃદયને દુખ હેતા ભૂલ એની થાય છે,
એનો ખુલાસો પૂછવા દાસી તમારી ગય છે

પ્રીતિ પરસ્પરની પતિ ! અતઃ વિષેથી ત્યાગજો,
મહારા જવા પૂરે તમે આ ઉધમાથી બગજો
મહારા જતા ! શકીત હૃદયમા ! હે છુટી ! શાન્તિ થજો,
આ પાપિનીના નામને પતિદેવ ! હા ભૂલી જજો

પરન્તુ ના તમે તે નહિ ભૂલી શકો કારણ કે
પુત્રીનું મુખ જોઈ ! તમને યાદ મહારી આવશે,
નિર્મળ છપ્પી હત્યાગિનીની આખ આગળ લાવશે
મહારા ઉપરનો પ્રેમ જે એના ઉપર સૌ ઢોળજો,
ઉન્મર થતાં લાગક પતિ એને પૂછીને ખોળજો

નાથ ! હવે છેવટની વિદાય લઉં છું પરન્તુ જતા જતા એક
વાર આપનું મુખદર્શન કરી લેવા દયો .”

છતા ગુલાબસિંહે મુખ ન ફેરવ્યું તે શું કરેનો હતો ? તેના હૃદયમાંથી શકા નાબૂદ થઈ ગઈ હતી. પોતે એક પવિત્ર સતીની ઉપર વ્યર્થ કસક મૂક્યું તે મક્કલ તેને હવે બહુ લાગતું હતું છતાં તેનું મળુ ભરાઈ આવ્યું હતું, તેથી કશું પણ બોલી શકતો ન હતો ક્વળ તેની આખમાંથી આસુનો ધોધ વહો જતો હતો.

પ્રત્યુત્તર ન મળવાથી સરોજને બહુ લાગ્યું તેના મુખમાંથી એટલાજ શબ્દો બહાર પડી ગયા કે —

મૃત્યુ નથી આ હોસતું પણ હાય ! ને અફસોસનું,
આંતિમ વચન સભારજો કે “નાથ હું નિર્દોષ છું”

“સરોજ ! દેવી ! તું પવિત્ર છે” ગુલાબસિંહના મુખમાંથી એકાએક ઉદ્ગારો બહાર પડી ગયા તે પ્રિયાને હૃદય સરસી ઘામવા ફર્યો પરંતુ અફસોસ ! એકજ પણ મોકુ થઈ ગયું હતું સરોજ એ પવિત્ર શબ્દોથી પોતાના કર્ણને પાવન કરવા નહોતી થોભી ઉંચી બેખડ ઉપરથી ધૂ-ધૂ-ધૂ કરી ધૂધવતી સરિતાના નીરમાં તેણે પડતું મૂક્યું હતું

‘ઓ સરોજ !’ ક’તો બહાદુર બહારવળો ગુલાબ સિંહ અવાચક બની સરોજનું આ સ્વાત્મસમર્પણ જોઈને રહ્યો

વાચક ! એ પછી સરોજનું શું થયું ? તથા આપણી વાર્તાના નાયક ગુલાબસિંહનો જમણો હાથ વીરો ક્યા ગયો ? એ જાણવા માટે ભાગ બીજો વાચ ! ત્હારી જાણસાને બહુ વાર નહિ લાગી રાખવી પડે ! તેનું વચન આપું છું

—(૦) પ્રથમ ભાગ સંપૂર્ણ. (૦)—

તૈયાર છે ભાગ બીજો આજેજ મળાવો.

વિનાશીની વામા

ક્રીષ્ણ । દોલ પોલેજ માન-ગેજ ના જો ૬ તરલુવન પુસ્તકાલય ન્યૂઝા સાથેક

સાલ અગસ્ટ ૨૦૧૧

અઠ્ઠમકાળાન ત યુવતાને પૃથ્વીપર પટકી, તેને પન્દોક પથગામિની
અન્નાવા સમગર કંચકી ચતુ મા વાથો-વિનાશીની વામા

